

Detektor

POWERED BY **BIRN**
BALKAN INVESTIGATIVE REPORTING NETWORK
BOSNIA & HERZEGOVINA

20 GODINA S VAMA

ULAZIMO U TREĆU DECENIJU - SPREMNI!

Naredna godina predstavljat će ne samo simbolički jubilej u kojem ekipa Detektora ulazi u svoju treću deceniju, dok BiH obilježava 30 godina od kraja rata i genocida u Srebrenici, nego i godinu u kojoj ćemo više rasti u poljima u kojima smo do sada samo povremeno radili - poput memorijalizacije i obrazovanja

Piše: Denis Džidić

Prvi put kad sam ušao na posao u Balkansku istraživačku mrežu Bosne i Hercegovine (BIRN BiH), prije skoro 17 godina, to je bio mali tim. Sedam žena su radile nevjerovatan posao - pratile su sva suđenja za ratne zločine pred Sudom BiH. Svaka presuda, svako svjedočenje, ali i svaka statusna konferencija i javna riječ u sudnici bila je zabilježena. Nakon višemjesečnog stažiranja u Institutu za izvještavanje o ratu i miru (IWPR), gdje sam pratio suđenja u Hagu, BIRN BiH bio je jedino mjesto gdje sam želio raditi. Od tog do današnjeg dana, više puta sam imao priliku promijeniti posao, ali nikada nisam pronašao organizaciju čije postojanje, ideja, misija i suština me više dojmila.

Danas, kada slavimo svoj 20. rođendan, i dalje pratimo svako ročište u svakom predmetu pred Sudom BiH. Na ovim stranicama imat ćete priliku pročitati neka od najznačajnijih istraživanja koja smo objavili i podsjetiti se na naše najsvjetlije momente - od optužnica koje su podignute, do najprestižnije novinarske nagrade za rad u službi žrtava rata.

Ovdje bih spomenuo i sjajne kolegice i kolege koji su bili dio ovog tima, učinivši ga boljim, a koji više ne rade za nas. Imate moje najiskrenije zahvale.

Spremajući se za obilježavanje godišnjice, prelistavao sam stare sveske i pravio introspekciju. Našao sam tako potpisanu knjigu Izeta Čosića "Bosanske suze". Knjiga je zbirka poezije koju mi je poklonio autor u Austriji, gdje je izbjegao nakon rata. Posveta je jednostavna. Dvije riječi - hvala ti! Izet se zahvalio i lično što sam došao raditi serijal priča o traumama koje i 15 godina nakon rata

nose sa sobom izbjeglice iz BiH. Ta knjiga mi je, u danu kada sam je dobio, bila najznačajnija stvar u mom dotadašnjem radu.

Prošlo je 15 godina otkako sam sreo Izeta. Danas smo velika organizacija. Ukupno 30 ljudi svakodnevno je uključeno u produkciju naših sadržaja. Nevjerovatnih ljudi. S nekim od njih imam čast da radim dugo godina, nekima sam vidio prve novinarske korake, a danas prave dokumentarne filmove, neki su došli kao početnici, a neki kao gotovi i poznati novinari. Svi čine najnevjerojatniju i posvećenu ekipu koja se bori za ljudska prava u BiH i daje glas onima koji ga nemaju.

I ne zahvaljujem im se dovoljno. Zahvalan sam Semiru Mujkiću na prijateljstvu i što je jedina osoba koju mogu zamisliti da vodi redakciju. Džani Brkanić na njejoj strasti za pravdu. Harisu Rovčaninu na pamćenju i tačnosti. Lamiji Grebo i Emini Dizadarević-Tahmišćiji na svim načinima na koje pričaju životne priče preživjelih rata. Irvinu Pekmezu na posvećenosti stranim uticajima. Azri Husarić-Omerović na načinu na koji postaje glas obespravljenih. Nini Bilajcu prosto jer je hodajuća sila prirode. Enesu Hodžiću na stručnosti i smirenosti. Jasminu Begiću na radu, ali i smijehu. Nermini Kuloglijji-Zolj na metodičnosti i temeljitosti. Aidi Trepanić-Hebib na trudu i učenju. Lejli Memčić, Selmi Melez i Hani Vranac što su unijele svjež dah u redakciju. I Maji Taušan što najduže od svih nas posvećeno prati suđenja za ratne zločine, kao i našim saradnicima i dopisnicima za lokalno pravosuđe.

Zahvalan sam i Mirzi Mrši za šale i snimanja, a odnedavno i Anesu Asotiću za inovacije kamerom. Mirzi Mokroviću za grafike,

ali i jer je učinio moju viziju za filmom o Ukrajini i BiH mogućom. Edi Zorlaku za svaki dokumentarac i video koji izgleda bolje nego što smo ikada mislili da može. Kerimu Hodžiću jer konačno nalazimo svoj glas na mrežama. Nadiri Korić na temeljitosti u lekturi, a Amili Žunić na brzini. Zlatku Tadiću i odnedavno Igoru Miličeviću jer se ne moram prečesto baviti finansijama. I na kraju, tri osobe svakog dana neizrecivo olakšavaju moj posao i njima posebno dugujem; hvala Katarini Zrinjski što me naučila šta je vođenje projekata i što dijeli moju strast za tranzicijskom pravdom, Aidi Mahmutović koja u svakom nepredviđenom trenutku preuzme više mojih obaveza nego što sam smio i sanjati, te Mirzi Halilčeviću, koji se nedavno pridružio, ali bez kojeg ova godišnjica ne bi bila ista.

Slika ove ekipe jedini je vizual koji želim da govori o našim namjerama dok ulazimo u treću deceniju. Sljedeće godine BIRN BiH će biti strateški partner Memorijalnog centra Srebrenica u organizaciji 30. godišnjice genocida.

Objavit ćemo i posebnu aplikaciju kojom želimo osigurati da postoje virtualni spomenici na mjestima gdje ih lokalne vlasti brane. Završit ćemo bazu podataka o djeci i maloljetnicima za kojima se još traga, kako bismo dali glas porodicama koje nemaju smiraj. Objavit ćemo više dokumentarnih filmova na kojima smo radili godinama, ući ćemo u stotine učionica širom BiH u nastojanju da osiguramo da nove generacije uče malo više istine.

Uz sve to, otkrit ćemo neke nove nepravilnosti, istrajajući na našoj viziji istraživačkog novinarstva. I da, i dalje ćemo biti u svakoj sudnici. ■

ČLANOVI UJEDINJENE SRPSKE GRADE I FINANSIRAJU NOVU PRIJEDORSKU DESNICU

Istraživanje BIRN-a otkriva dosad nepoznate uloge funkcionera stranke Ujedinjena Srpska u Prijedoru u osnivanju i finansiranju organizacije sa desničarskim stavovima koja želi ograničiti obilježavanje Dana bijelih traka u Prijedoru, koja veliča ratne zločince i podržava rusku invaziju na Ukrajinu te dijeli adresu sa ovom vladajućom strankom

Autor: Enes Hodžić

Najmanje pet članova Ujedinjene Srpske iz Prijedora osnivači su i članovi Omladinske organizacije "Princip", a jedan od članova ove stranke učestvuje u događajima neformalne organizacije "Samopoštovanje", pokazuje istraživanje Balkanske istraživačke mreže (BIRN).

Na adresi na kojoj je zvanično registrovan "Princip", u Prijedoru se nalazi lokalni ogranak Ujedinjene Srpske, a funkcioner stranke zaslužan je za finansiranje rada organizacije iz gradskog budžeta. U posljednjih godinu dana "Samopoštovanje" i "Princip" bili su glasni u borbi za sprečavanje obilježavanja Dana bijelih traka, veličanju ratnih zločinaca i podržavanju ruske invazije na Ukrajinu.

Članovi "Samopoštovanja" marširali su u januaru ove godine gradom zajedno s lokalnim navijačkim grupama, a objave s događaja na društvenim mrežama su dijelili i pojedini članovi "Principa". Ranije istraživanje BIRN-a otkrilo je kako su navijači u Prijedoru na utakmicama isticali neonacističke pozdrave.

Novo istraživanje sada pokazuje napore članova Ujedinjene Srpske da se u Prijedoru uspostave dvije nove organizacije s desničarskom orijentacijom. Njihovi članovi čine se slobodnijim u targetiranju članova manjinske povratničke zajednice i antifašista.

Jedan od prvih koji su to osjetili bio je imam Čaršijske džamije u Prijedoru, efendija Omer Redžić. On je u noći između 8. i 9. januara 2022. godine snimio grupu ljudi koji, dok marširaju gradom i dok prolaze pored džamije, uzvikuju: "Generale, nek' je tvojoj majci hvala." Ovaj slogan se nalazi uz brojne murale Ratku Mladiću, bivšem komandantu Glavnog štaba Vojske Republike Srpske osuđenom na doživotnu kaznu zatvora zbog genocida u Srebrenici i drugih zločina počinjenih u BiH. Redžićeva objava izazvala je

Članovi "Samopoštovanja" na proslavi Dana Republike Srpske u Prijedoru, 8. januara 2022. godine

priča
26.9.2022.
objavljena

Foto: Facebook, screenshot

brojne reakcije, a zbog toga je postao i tema u objavama grupe "Samopoštovanje", koji su mu zamjerali to što je bakljuadu u Prijedoru nazvao fašističkom.

"Poruka meni 8. januara nije bila samo poruka meni, nego poruka Čaršijskoj džamiji, odnosno etničkoj i konfesionalnoj grupi koja ovu džamiju doživljava kao svoj vjerski i nacionalni objekat kulture", kaže Redžić za BIRN i dodaje kako insistira na promovisanju pozitivnih vrijednosti.

"Isto tako moram insistirati na tome da suzbijam negativne vrijednosti", kaže on.

Prijedorska desnica i Ujedinjena Srpska

Etiketiranje neistomišljenika samo je jedan način djelovanja grupe "Sa-

mopoštovanje", čiji članovi aktivno sarađuju s "Principom". Ranija analiza BIRN-a otkrila je kako su članovi ove dvije organizacije doprinijeli da se ove godine zabrani šetnja tokom obilježavanja Dana bijelih traka kojom se podsjeća na ubistva Bošnjaka u Prijedoru.

Novo istraživanje BIRN-a sada otkriva povezanost vladajuće po-

litičke partije Ujedinjena Srpska i zamjenika gradonačelnika Prijedora sa ovim dvjema grupama, kao i finansijsku podršku koju "Princip" uživa iz sredstava Grada Prijedora.

Magistar rudarstva, viši asistent Univerziteta u Banjoj Luci, na doktorskim studijama Univerziteta u Ljubljani i aktuelni zamjenik gradonačelnika Grada Prijedora, Žarko

Kovačević podržava rad obje organizacije. Na nekoliko fotografija objavljenih na društvenim mrežama on se pojavljuje sa članovima ovih organizacija tokom njihovih različitih aktivnosti.

Kovačević je na funkciju zamjenika gradonačelnika došao iz redova Ujedinjene Srpske, političke partije među čijim članovima je najmanje pet osnivača "Principa".

Miloš Savić, predsjednik "Principa", ujedno je i predsjednik Aktiva mladih Ujedinjene Srpske u Prijedoru, a zajedno s njim u radu ove stranke učestvuju i potpredsjednik "Principa" Draško Topić, te Tanja Zec, Luka Drljača i Leon Marić, koji se u sudskom spisu ove organizacije navode kao članovi Upravnog odbora. U sudskom spisu, u koji je BIRN napravio uvid, svi oni su navedeni kao osnivači "Principa".

“
Poruka meni 8. januara nije bila samo poruka meni, nego poruka Čaršijskoj džamiji, odnosno etničkoj i konfesionalnoj grupi koja ovu džamiju doživljava kao svoj vjerski i nacionalni objekat kulture.

Efendija Omer Redžić, imam Čaršijske džamije u Prijedoru

“NEMA PREDAJE”

U januaru ove godine, u Prijedoru je skupina mladih, uz vatromet i bakljadu, obilježila Dan Republike Srpske, praznik koji je Ustavni sud BiH proglasio neustavnim. Navijači prijedorskog “Rudara”, ali i druge navijačke skupine, pohvalili su se da su organizovali događaj, a članovi organizacije “Samopoštovanje” ponosili su se učešćem. Podršku su im na svojim Facebook profilima pružili predsjednik “Principa” Miloš Savić, kao i zamjenik gradonačelnika Prijedora Žarko Kovačević, koji je objavio fotografiju snimljenu iz prostorija Gradske uprave.

Zastave Srbije i Republike Srpske, kao i ona s likom Ratka Mladića, na kojoj je ispisano “Heroj” te ona s natpisom “Nema predaje” ispisanim preko geografske karte Srbije koja uključuje Kosovo, vijorile su se te noći gradom.

Zbog načina djelovanja ove dvije organizacije, istraživačica Nejra Veljan, koja je posvećena istraživanju ekstremizma, “Princip” i “Samopoštovanje” svrstava u krajnje desničarske organizacije.

“Iz njihovih objava i aktivnosti možemo zaključiti da one spadaju u krajnje desničarske organizacije. Njihove aktivnosti ne samo da uključuju negiranje ratnih zločina i genocida već i veličanje zločinaca i pružanje pune podrške ruskoj invaziji na Ukrajinu”, kaže Veljan.

Članovi Samopoštovanja sa Žarkom Kovačevićem i Milošem Savićem na proslavi Dana Vojske RS-a

Foto: Facebook, screenshot

Žarko Kovačević, Miloš Savić, Draško Topić i Tanja Zec

Savić, Zec i Topić na proteklim su lokalnim izborima bili i kandidati Ujedinjene Srpske u Prijedoru, dok je Drljača za BIRN potvrdio da je član Ujedinjene Srpske, ali je odbio govoriti o svojim aktivnostima u udruženju.

Leon Marić, mladi bokser iz Prijedora, krajem marta ove godine na sastanku Aktiva mladih Ujedinjene Srpske, najavljujući svoju novu borbu u Njemačkoj, izjavio je da će “titulu posvetiti Ujedinjenoj Srpskoj”.

“Princip” je, ustvari, neka fantomska organizacija, koja se samo pojavila u nekom momentu i njena formalnost u suštini nije na neki način ranije uticala na ovaj proces izgradnje te nove kulture sjećanja u Prijedoru”, kaže Branko Čulibrk, prijedorski aktivista iz Centra za mlade “Kvart”.

Čulibrk smatra kako su pojedine aktivnosti organizacije “Princip” zapravo “pokušaji sabotiranja Dana bijelih traka”. Ovaj dugogodišnji aktivista pomaže organizovanje Dana bijelih traka, zbog čega “Samopoštovanje” nerijetko njega i “Kvart” spominje u svojim objavama.

Osnivači “Principa” odbili su razgovorati. Miloš Savić je na poziv kazao da se Upravni odbor organizacije složio da ne daju izjave i da će se oglašiti zvaničnom objavom.

Na adresi Ulica Kralja Aleksandra 47 u Prijedoru – na kojoj je, prema sudskim dokumentima, registrovan “Princip” – nalaze se prostorije Gradskog odbora Ujedinjene Srpske. Novinari BIRN-a nisu na adresi uspjeli pronaći bilo kakve naznake da se tu nalaze prostorije “Principa”.

O organizaciji koja je 28. aprila 2021. godine upisana u jedinstven-

ni registar udruženja građana pri Osnovnom sudu u Prijedoru, prvi put se značajnije u medijima pisalo nakon najava da u Prijedoru 31. maja ove godine, na Dan bijelih traka, žele proslaviti rođendane Viktora Orbana, predsjednika Republike Mađarske, i Željka Mitrovića, vlasnika televizije Pink, kao i obilježiti pet godina od inauguracije Aleksandra Vučića za predsjednika Srbije. BIRN je ranije pisao kako je najava ovih skupova uticala na odluku Policijske uprave Prijedor da organizatorima Dana bijelih traka zabrani održavanje tradicionalne mirne šetnje kroz grad.

Novinari BIRN-a nisu pronašli

nikoga od članova “Principa” u najavljeno vrijeme na zakazanom mjestu okupljanja u Prijedoru. Tome je svjedočio i Fikret Bačić, predstavnik roditelja ubijene djece i jedan od organizatora Dana bijelih traka, kojeg je začudilo prisustvo velikog broja pripadnika policije, koja mu je potvrdila da postoji najava ovih događaja.

“Tad sam došao do zaključka i ‘skontao’ sam da je to ciljano, na bijele trake, samo da nam poremete odnose, i shvatio sam, i mi smo u organizacionom odboru shvatili, da je to najvjerojatnije jedan prvi korak

da nam se to pokuša iduće godine zabraniti”, pojasnio je Bačić.

“Samopoštovanje” je u ranijim objavama na društvenim mrežama kao jedan od ciljeva postavilo zabranu obilježavanja Dana bijelih traka.

Za Redžića takvi pristupi procesima u društvu dodatno zagađuju samo društvo i međuljudske odnose.

“Potreba da ti praviš polarizaciju na taj način, da banaliziraš ‘OmarSKU’ sa Željkom Mitrovićem, da banaliziraš ‘Tomašiću’ sa inaugura-

cijom Aleksandra Vučića, zapravo govori da je tu jedna jaka koheziona veza između tih politika i ‘Tomašice’ i ‘Omarške’”, smatra Redžić.

Gradski novci za negiranje zločina

BIRN sada može potvrditi da je novac Grada Prijedora izdvajan za različite aktivnosti “Principa”. Najznačajnija podrška stigla im je u periodu kada je Žarko Kovačević obnašao funkciju gradonačelnika Prijedora, koji je ovu dužnost preuzeo u oktobru 2021. godine, nakon što je tadašnji gradonačelnik Dalibor Pavlović podnio ostavku. Na toj funkciji je ostao sve do sredine januara, kada je na vanrednim izborima u ovom gradu pobijedio Slobodan Javor, kandidat SNSD-a.

U periodu dok je obavljao funkciju gradonačelnika, Kovačević je “Principu” odobrio isplatu 9.000 maraka za finansiranje projekata sa više neformalnih grupa građana. Iz Gradske uprave Prijedor je za BIRN potvrđeno da je isplata napravljena na osnovu zaključka gradonačelnika, koji je potpisao Kovačević.

Tokom sjednice Skupštine Grada Prijedora krajem juna, lokalni odbornik SNSD-a Saša Bursać je kazao da namjena sredstava za “Princip” nije jasna tvrdeći da ova organizacija “radi neke stvari koje nisu u skladu sa odredbama i principima po kojima je do sada radila Skupština grada”.

Odgovarajući na njegov upit, Kovačević je rekao da je isplata “čista kao suza” i da postoji jasna namjena za šta će ta sredstva biti iskorištena, a ukoliko ne bude izvršena namjenska potrošnja, da će sredstva biti vraćena u budžet Grada. U odgovoru na upit BIRN-a iz Odjeljenja za finansije su kazali da im do danas nije poznato da li je Stručnoj službi gradonačelnika dostavljen finansijski izvještaj o utrošku sredstava, ali su potvrdili i da novac nije vraćen na račun Grada.

“Princip” je neka fantomska organizacija, koja se samo pojavila u nekom momentu i njena formalnost u suštini nije na neki način ranije uticala na proces izgradnje te nove kulture sjećanja u Prijedoru.

Branko Čulibrk, aktivista iz Centra za mlade “Kvart”

Prostorije Ujedinjene Srpske na adresi Kralja Aleksandra 47 u Prijedoru, adresi na kojoj su registrirane i prostorije “Principa”

Foto: BIRN BIH

Nastavak na sljedećoj stranici

»»» Nastavak sa prethodne stranice

Čulibrk kaže kako način finansiranja "Principa" nije uobičajen niti smatra da opravdava strateške ciljeve uprave.

"I ono što je zaista problematično jeste da su ta sredstva isplaćena mimo bilo kog konkursa i bilo koje javne procedure, što dosad nije bila praksa, bar kroz uvid koji mi imamo, a vezan je za finansiranje različitih organizacija u Prijedoru", kaže on.

U maju je organizacija za finansiranje dijela troškova nastalih povodom obilježavanja Dana Vojske Republike Srpske dobila dodatnih 600 maraka zaključkom novog gradonačelnika Slobodana Javora.

"Princip" je obilježavanje organizirao zajedno sa članovima "Samopoštovanja", zbog čega se gradonačelnik Javor lično zahvalio ovim grupama na svom Facebook profilu. Na fotografijama sa svečane akademije povodom 30. godišnjice osnivanja VRS-a Žarko Kovačević se može vidjeti u druženju sa članovima ove dvije organizacije.

Podršku ovim organizacijama povodom Dana Vojske Republike Srpske pružili su i članovi prijedorskog ogranka srbijanske bajkerske grupe "MC Srbi", koja kao svoj znak koristi mrtvačku glavu kakvu su tokom Drugog svjetskog rata nosile nacističke SS divizije.

Kovačević je odbio zvanično govoriti za BIRN.

Nenad Stevandić, lider Ujedinjene Srpske, kaže da je članovima stranke zabranjeno da budu u rukovodstvu drugih organizacija.

"Upoznat sam da su dobri sa Žarkom Kovačevićem i da su, kako bih rekao, desnog političkog spektra. Ali osnivači te organizacije, ni u njenom upravljačkom, nisu članovi Ujedinjene Srpske, jer sam ja to zabranio. Ali da imaju pravo da se druže ili da jedni drugima guraju saopštenja, to ne zabranjujem. Ali nisu osnivači i nisu u rukovodstvu", kaže Stevandić.

On ne negira povezanost Kovačevića i "Principa".

"Svi mi mislimo da je ovaj Dan bijelih traka u Prijedoru izmišljen i to je sve na svoja leđa prihvatio Žarko Kovačević, a onda ga podržala ta organizacija 'Princip'. I to da kažemo - nesretan sticaj okolnosti da nas uslikaju kao neku vrstu, da kažemo, desnice", govori Stevandić.

Činjenica da su nesrbi u Prijedoru 1992. godine morali nositi bijele trake navodi se u najmanje dvije haške presude za zločine počinjene u ovom gradu. Zbog toga negiranje sudski utvrđenih činjenica o bijelim trakama utiče na osjećaj nesigurnosti kod Bošnjaka, smatra Bačić. Murali širom Prijedora kojima se veličaju osuđeni za ratne zločine dovode u pitanje sigurnost povratnika, dodaje on.

"Po Prijedoru imate na dosta mjesta napisanih murala. Jedan dio građana i vlasti pokušavaju to da spriječe, međutim ovi drugi jedan unište, sklone, pojavi se pet novih", dodaje Bačić.

Grad Prijedor uključio je organizacije koje žele spriječiti obilježavanje zločina nad Bošnjacima i Hrvatima

"DOBRO POBJEĐUJE ZLO"

"Samopoštovanje" svoje stavove iznosi na društvenim mrežama češće od "Principa", ali i kroz murale koje oslikavaju širom Prijedora. Jedan od članova ove organizacije - koji je, prema objavama na mrežama, među najaktivnijima - Dušan Popara također je član Ujedinjene Srpske.

On je i dugogodišnji saradnik Žarka Kovačevića, a njihova saradnja traje još od kada su obojica bili članovi prijedorske organizacije Srpske radikalne stranke "Dr. Vojislav Šešelj", koja ime nosi po osuđenom ratnom zločincu. Iz ove stranke Popara i Kovačević su istupili tokom 2018. godine, pridruživši se Ujedinjenoj Srpskoj.

Članovi "Principa" i "Samopoštovanja", nakon početka ruske agresije na Ukrajinu pružili su i podršku "bratskoj Rusiji". Miloš Savić, predsjednik "Principa", pružio je otvorenu podršku ruskoj invaziji, objavljujući sadržaje u kojima se govori o podršci, ali i druge proruske stavove.

Članovi "Samopoštovanja" 20. marta 2022. godine, s transparentom na kojem je na ruskom ispisano "Dobro pobjeđuje zlo", uz prepoznatljivo slovo "Z" koje je simbol ruske invazije na Ukrajinu, posjetili su spomenik za 54 ruska vojnika koji su poginuli u Prvom svjetskom ratu.

Oni su naveli da ruski i srpski narod veže neraskidiva nit historijske i kulturološke povezanosti koju neki danas nastoje prekinuti. U objavi stoji da su zbog toga pružili simboličnu podršku Rusiji, za koju su naveli da se suočava sa do sada "najvećim izlivima rusofobije, nacizma i šovinizma od strane zapadnog svijeta i njihovih satelita".

"Naš narod trpi ogromne pritiske zbog otvorene podrške Rusiji, ali to nas neće spriječiti da danas, kao i u prošlosti, budemo na pravoj strani istorije. Slava Rusiji. S nami Bog. Z", stoji u objavi uz fotografije sa ove posjete.

Članovi "Samopoštovanja" s transparentom "Dobro pobjeđuje zlo"

Foto: Facebook, screenshot

u svoje zvanične događaje. U obilježavanju "30 godina odbrane i 80 godina oslobođenja grada Prijedora" aktivno su učestvovali i članovi neformalne grupe "Samopoštovanje". U razgovoru vođenom tokom ovog događaja, Boris Radaković, historičar i jedan od najistaknutijih članova organizacije, novinarima BIRN-a je objasnio kako su se našli u zvaničnom programu Grada Prijedora.

"Samopoštovanje" između politike i neformalnosti

"Mi kao neformalna grupa smo odradili dvije akcije, koje su prepoznate od strane Gradske uprave i ušle su u dio manifestacije obilježavanja Dana odbrane Grada Prijedora", kaže on.

On je tokom razgovora ponovio stavove "Samopoštovanja" u kojim koncentracione logore na području Prijedora nazivaju sabirnim centrima, uz obavezno negiranje postojanja bijelih traka. Smatraju i da su nesporno postojali namjerni zločini, tokom kojih su stradali civili, ali pojašnjavaju da je riječ o pojedincima ili grupama, te negiraju broj stradalih civila iz Prijedora utvrđen u presudama i popisima udruženja.

Radaković kaže da grupa želi stvoriti preduslove poput stvaranja kritične mase i pravljenja medijskog pritiska da se na obilježavanje Dana bijelih traka "gleda samo kroz činjenice".

"A činjenice nam govore da bijelih traka nije bilo i mi smatramo da se ta manifestacija koristi u političke svrhe i slobodno možemo reći da je antisrpska", kaže on.

Sredinom augusta "Samopoštovanje" je objavilo film "Razbijanje mita o 'bijelim trakama' u Prijedoru 1992.". U njemu iznose navodne dokaze da bijele trake nisu postojale, kao i izjave sagovornika koji negiraju da su nesrbi bili primorani nositi bijele trake.

Dvije desničarske grupe nisu jedina slika mladih u Prijedoru, kaže Majda Halilović iz "Atlantske inicijative", organizacije koja se bavi istraživanjima fenomena radikalizacije. Ali organizacije koje zastupaju stavove suprotne onim "Principa" i "Samopoštovanja" ne dobivaju podršku vlasti, dodaje ona.

"Ako vidimo da je grupa 'Samopoštovanje' organizirala predavanja u maju ove godine u Zavodu za izgradnju grada Prijedora, onda je jasno da za svoje djelovanje imaju odobrenje gradskih vlasti. Grupa 'Princip' okuplja mlade koji se intenzivno bave temama prošlosti, ali na način da svojim istupima vrijeđaju druge", kaže Halilović i objašnjava

da izostanak podrške i pažnje za drugačije organizacije koje promoviraju ljudska prava i toleranciju stvara privid da je narativ o nemogućem zajedničkom životu jedini koji postoji.

Redžić vjeruje da su dvije organizacije negiranjem činjenica o zločinima dovele do pogoršanja atmosfere u Prijedoru. Zbog onoga što je prošao u januaru i onoga sa čim se suočavaju drugi povratnici, on kaže da sve više njih gubi želju da dolaze u Prijedor.

"Prijedor ne zaslužuje da ima takve organizacije ovdje. Prijedor ne zaslužuje da, pored svih tih svojih hipoteka, ima još jednu hipoteku remećenja osnovnih ljudskih vrijednosti, poput 'Principa' i 'Samopoštovanja'", kaže Redžić.

Preživjela žrtva zločina u Prijedoru Fikret Bačić kaže kako se povratnici osjećaju nemoćnim pred radom ove dvije organizacije.

"Kada osjetite nešto što je bilo prije 30 godina da nam se opet to vraća, da nas opet to na isti način provocira, trebale bi povesti više računa gradske vlasti, koje treba to da spriječe. Jednostavno treba sankcionisati te postupke, a ne prelaziti preko njih", dodaje Bačić. ■

Kada osjetite nešto što je bilo prije 30 godina da nam se opet to vraća, da nas opet to na isti način provocira, trebale bi povesti više računa gradske vlasti, koje treba to da spriječe. Jednostavno treba sankcionisati te postupke, a ne prelaziti preko njih.

Fikret Bačić, jedan od organizatora Dana bijelih traka

POSJETILI SMO / ISTRAŽILI SMO / OBJAVILI SMO

Videoprodukcija o nepravdama i ljudskim sudbinama

“Dobro došli u prvu emisiju ‘TV Justice’ BIRN-a BiH. Emisija je u cijelosti posvećena ratnim zločinima pred domaćim pravosuđem. Putem ‘TV Justice’ ... želimo doprinijeti procesu suočavanja s prošlošću u našoj zemlji. Sudenja za ratne zločine, reforma pravosuđa, priče žrtava, počinilaca, kao i svjedoka zločina, samo su neki od sadržaja koje ćete moći gledati u našoj emisiji”, najava je prvog izdanja emisije koju je u januaru 2010. godine pročitala tadašnja novinarka Dragana Erjavec.

U epizodama koje su uslijedile nikada nismo odustali od naših vrijednosti, a najsretniji smo bili onda kada su nakon naših priča posao nastavili tužioc. Prije tačno deset godina, u decembru 2014. objavili smo TV Justice o ispovijesti žene koja je kao maloljetnica odvedena iz logora “Sase” i silovana u Bratuncu. Prvi put je govorila za nas o onome što je doživjela. Tužilac za ratne zločine koji je gledao emisiju zainteresovao se za slučaj i ova priča je rezultirala osuđujućom presudom pet godina kasnije.

U dosadašnjih 168 epizoda donosili smo pregled suđenja za ratne zločine iz Suda BiH i Haškog tribunala, ali i lokalnih sudova. Najvažnije, zabilježili smo na stotine izjava svjedoka zločina, od kojih mnogi danas nisu među živima ili još nikad nisu dočekali pravdu ili satisfakciju. Mnogi su nam rekli da smo jedini koji su ih pitali šta su preživjeli, a neki od njih su svoja iskustva prvi put ispričali upravo nama.

U našim emisijama dali smo prostor preživjelim žrtvama seksualnog nasilja u ratu, genocida i drugih zločina, mnogim članovima porodica koje do danas traže svoje najmilije dajući im priliku da apeluju na one koji znaju gdje su grobnice da ih otkriju, onima koji su ostali bez cijelih porodica, ali i stručnjacima koji su za naše gledaoce pojašnjavali najkompleksnije pravne slučajeve ratnih zločina, korupcije, terorizma, odlazaka na strana ratišta...

Naše emisije prevazišle su granice BiH i regiona, tako da smo snimali nerijetko i u drugim državama, donoseći priče o ratu u Ukrajini, gdje je naša ekipa boravila dva puta. Izvještavali smo i o izmjenama zakona u Gruziji koji nevladine organizacije i aktiviste označava kao agente stranog utjecaja i o njegovim mogućim posljedicama na našu zemlju. U Slovačkoj smo snimali emisije o visokim sigurnosnim dužnosnicima policije i vojske koji su od slovačkog pravosuđa pobjegli u našu zemlju.

Putovali smo i u Istanbul u potrazi za Ujgurima koji su se vratili s naših granica zbog spore reakcije domaćih vlasti, a u jednoj od posljednjih emisija Detektor magazina nastavili smo govoriti o ugnjetavanju ove zajednice i prijetnjama koje su dobijali zbog kongresa u Sarajevu, kao i kampanji Ambasade Kine protiv njih.

Za rođendan ćemo objaviti i 24. epizodu Detektor magazina, koji smo počeli emitovati u februaru 2023., u kraćem formatu od emisija TV Justice. Magazin je namijenjen mlađoj publici, a propituje izazove o digitalnim pravima, sigurnosti na internetu, dezinformacija, stranih uticaja, online nasilja i onoga u stvarnom životu poput prenosa ubistva žene na društvenim mrežama.

Ukazivali smo na propuste u zakonima, ili njihovu nedovoljnu primjenu, pokazivali kako krađe identiteta na internetu trajno ugrožavaju živote naših sugrađana.

Obje naše emisije su postale prepoznatljiva izdanja na brojnim TV stanicama, zahvaljujući kućama koje razumiju njihovu važnost i kvalitetu i ostavljaju nam prostor u svojim programskim šemama.

Kada pogledamo unazad, ponosni smo što smo izrasli od toga da iznajmljujemo opremu i angažujemo snimatelje do vlastitog studija i opreme, dvojice snimatelja i dvije montaže pa sve do ekipe koja je tokom Sarajevo Film Festivala prošetala crvenim tepihom prije premi-

jere našeg dokumentarnog filma “Samir Mehić Bowie – Pisma iz Srebrenice”. Ovaj film o muzičaru koji je ubijen u genocidu donosi neuobičajenu priču o Srebrenici.

Kćerka Samira Mehića rođena je nakon njegove smrti, a na posebnom prikazivanju filma je ekipi zahvalila što su joj omogućili da upozna oca. Zahvaljujući našem radu, njegova muzika će doputovati do Amerike, o kojoj je sanjao, rekla je.

Ranije smo na istom festivalu prikazali i film “Pod zemljom”, o bolnici koja je izgrađena četiri metra pod zemljom i u kojoj je, uprkos granatiranju, rođeno 500 beba i spašene desetine života.

Još ranije objavili smo još četiri dokumentarna filma “Novinarstvo nije zločin”, “Četiri zida”, “Nedostaje mi” i “Nečujni krik”, u kojima smo prikazali pritiske s kojima se novinari suočavaju svakodnevno u našoj zemlji, ogolili sistem koji krši ljudska prava LGBTIQ zajednice, te o vječnoj boli naših sugrađana u traganju za nestalima i traumi preživjelih žrtava seksualnog nasilja.

U vrijeme kada pišemo ovu publikaciju, završavamo dokumentarni film o tranzicijskoj pravdi koji je sniman u Ukrajini i BiH. Iduće godine premijerno ćemo prikazati naš novi film.

Od početka 2025. naša emisija TV Justice, nakon duže od 14 godina, mijenja ime u Detektor TV. Promjena naziva dio je naše digitalne transformacije u kojoj će internet stranica i multimedijalni sadržaji biti objedinjeni u jedan identitet. Uz Detektor TV i Detektor magazin na našoj novoj internet stranici te YouTube kanalu imat ćemo cijeli niz videosadržaja.

Naša misija je ostala ista – poštovati najviše profesionalne standarde i donijeti na činjenicama zasnovane priče o onome što boli naše sugrađane, o nepravdama, nepravdi i ljudskim sudbinama. ●

IZ BiH U AFRIKU: MILIONSKI PROJEKT GRADNJE BUNARA BEZ UDRUŽENJA I IZVJEŠTAJA

Pojedinci i udruženja iz Bosne i Hercegovine su uz podršku selefijskih predavača u proteklim godinama skupili više miliona maraka za izgradnju bunara i džamija u Africi, ali više od deset osoba Balkanskoj istraživačkoj mreži Bosne i Hercegovine (BIRN BiH) je potvrdilo da su novac dali u gotovini ili uplatili na račun privatnog lica, što je, prema ekonomskim stručnjacima, netransparentan način prikupljanja humanitarne pomoći. Istraživanje BIRN-a BiH utvrdilo je da je na nekoliko od više od 2.300 objava postavljena "fotošopirana" fotografija izgrađenih bunara, koji u Africi nemaju fiksnu cijenu poput one koja se traži u BiH

Autorica: Džana Brkanić

Nadžida Čano iz vrtića "Kids Corner Sarajevo" kaže da je, prema vjeri, obezbjeđivanje vode djelo zbog koga će "čovjek imati nagradu i nakon smrti". Zbog toga je, nakon smrti roditelja, sa sestrom željela izgraditi bunar na području oskudnom vodom.

"Tada smo od više ljudi čule da je moguće izgraditi bunar u Africi. Raspitale smo se i saznale pozitivna iskustva ljudi, tako da smo već nakon dva-tri mjeseca, nakon uplate na Facebooku, mogle vidjeti slike bunara nazvanog po našim roditeljima", kaže Čano.

Kasnije je s roditeljima djece iz vrtića prikupljala po 1.000 eura za još dva bunara u Nigeriji.

"Novac za prvi dječiji bunar, kao i za bunar koji smo nešto ranije sestri i ja sagradile za roditelje, uplatila sam žiralno gospodinu Aldinu Kajmakoviću i imam uplatnice. Za drugi bunar novac sam mu prosljedila putem njegovog prijatelja", kaže ona.

Prema analiziranim objavama na Facebook profilu Kajmakovića, odlikovanog priznanjem za humanitarni rad, od oktobra 2016. do marta 2020. on je pomogao izgraditi najmanje 2.300 bunara u Africi. U jednom od "postova" na Facebooku i razgovoru on kaže da je taj broj oko 2.500, ali BIRN BiH je ustanovio da su se određene objave ponavljale.

Prema cijenama i navedenom broju bunara koji su objavljivani na njegovom Facebook profilu, za tri i po godine prikupljeno je najmanje četiri miliona maraka. Kajmaković kaže da nema posebno detaljnu evidenciju osim one na njegovom profilu na Facebooku jer su on i Haris Hećimović, Adla Abazović i zenički ljekar Anel Okić "neformalna grupa".

U kasnijem razgovoru Kajmaković je kazao da na svom Face-

Kajmaković, Hećimović i Okić

Foto: N1, screenshot

book profilu nije objavio slike svih izgrađenih bunara jer to donatori nisu željeli, kao i da ima arhivu svih bunara.

Novac na privatnim računima

Prema objavama na Kajmakovićevom profilu za koje su novinari BIRN-a BiH uspjeli da utvrde lokaciju, najviše bunara je izgrađeno u Nigeriji (najmanje 600), potom u Gambiji (više od 500), te u Obali Slonovače (više od 400).

Prema objavi s Facebooka 2018. godine, bunari su koštali po 800 eura u Gambiji, Obali Slonovače, Maliju, Gani i Togu, a 1.000 eura u Nigeriji i Burkini Faso.

"Cijene su u početku, prvih par bunara, kad smo radili s Ganom, ti bunari bez rezervoara, bez dodatnog tanka su bili 800 do 900 eura, u zavisnosti od zemlje do zemlje.

Poslije ove bunare koje smo najviše

radili u Nigeriji, jer nam je Nigerija bila najorganizovanija što se tiče bunara, onda i ove ostale zemlje, onda smo stavili jedinstvenu cijenu 1.000 eura. To je standardna cijena", kazao je Kajmaković.

Prema tim cijenama je iz BiH za Afriku skupljeno najmanje četiri miliona maraka. Od toga se oko milion odnosi na Nigeriju.

Kajmaković kaže da nije tačno da su mu ljudi novac davali u gotovini.

"Preko računa je išlo 90-95 posto. Međutim, pošto se projekat proširio, nismo mogli više primati novac preko računa, zato što to u jednom momentu - posebno u razmazu, kad ljudi najviše daju - to bude cifra koja je prevazišla neku normalnu cifru koja se može primiti u toku mjeseca na račun", rekao je Kajmaković, ali i dodao da razlog nije "izbjegavanje poreza".

Planinarsko udruženje "Azimuth 135" je također u gotovini dalo

Cijene su u početku bile 800 do 900 eura, u zavisnosti od zemlje do zemlje. Poslije, ove bunare koje smo najviše radili, stavili smo jedinstvenu cijenu 1.000 eura. To je standardna cijena.

Aldin Kajmaković, član "neformalne grupe"

novac za bunar. Nekoliko osoba također je potvrdilo BIRN-u BiH da su preko Kajmakovića izgradili bunar u Africi, ali su željeli ostati anonimni.

U kasnijem razgovoru, Kajmaković je kazao da su "pred sam kraj projekta ljudi donosili kako je kome bilo lakše" i da su tako oni koji su bili u Zenici novac davali njemu. On nije odgovorio na čiji su račun ljudi uplaćivali novac za bunare, ali je rekao da su saradivali s nekoliko

organizacija. Upitan da li je on slao u Afriku novac ili Hećimović, kazao je da se ne može sjetiti detalja i da se novac uplaćivao asocijacijama u Africi, ali da ne zna kojim.

Adla Abazović i sam Kajmaković su u objavama za prikupljanje različite vrste pomoći pozivali na uplate na njegov privatni bankovni račun. Kajmaković je jednom prilikom napisao i da kada ljudi uplaćuju nešto novca za dio bunara, a ne za cijeli bunar, mogu to učiniti na račun

Udruženja građana za afirmaciju humanih ideja "AHI".

Iz Udruženja "AHI" nisu odgovorili na upit BIRN-a BiH mailom, ali je Aida Jašarević, koja je na Facebook stranici ovog udruženja navedena kao administrator, odgovorila da su oni bili samo posrednici, te su "uplate išle preko našeg računa".

Udruženje "AHI" imalo je, prema Finansijsko-informatičkoj agenciji Federacije Bosne i Hercegovine (FIA BiH), godišnji prihod za 2017. u iznosu 69.000 konvertibilnih maraka (KM), za 2018. godinu 103.000 KM, dok su prihodi za 2019. iznosili 299.640 KM.

Ovi iznosi daleko su niži od onih koje je, prema broju bunara, skupila grupa osoba koja gradi bunare i džamije u Africi. Prikupljanje novca van računa udruženja nije uobičajen rad humanitarnih organizacija.

Tri ekonomska stručnjaka su za BIRN BiH kazala da je u slučaju bilo kakvog humanitarnog djelovanja i skupljanja novca moralo postojati registrovano udruženje, kao i priznanice o prijemu ili isplati novca.

Ekonomski vještak Abaz Esad kaže da nije dozvoljeno uplaćivanje na privatne račune u humanitarne svrhe. Vještakinja Edina Habibija dijeli mišljenje da je uplaćivanje na privatne račune nezakonito, navodi i kako rad udruženja mora biti transparentan, te da mora postojati evidencija prikupljenih sredstava.

"Nerijetko se dešava da se pojavljuju, kao humanitarno prikupljanje sredstva, hodaju po kućama, a to niti je zakonito niti bi smjeli to raditi", dodaje ona.

"Po meni, sve bi bilo legalnije da je na nekom udruženju", potvrđuje vještakinja Asima Pračić.

U BiH i svijetu brojne se humanitarne organizacije bave izgradnjom bunara u Africi. Elvir Karalić iz *Pomoz.ba* kaže da oni insistiraju na uplatama putem banaka, a kada se i desi zaprimanje novca u gotovini, to se zavodi i polaže na bankovni račun Udruženja.

Na uplatama putem banaka insistira i Udruženje "Solidarnost", koje je za sedam godina izgradilo 113 bunara putem IHH Humanitarian Relief Foundation. Iz ove fondacije kažu da je u periodu od 2016. do 2019. godine cijena bunara iznosila 3.500 eura i gradnja jednog traje šest do 12 mjeseci.

Svjetska organizacija *Water Wells for Africa* u 2019. izgradila je 23 bunara, vrijeme trajanja bunara koje grade trebalo bi biti 20 godina.

Prema broju bunara koje je naveo Kajmaković, to bi značilo da su oni, kao neformalna grupa građana bez ranijeg iskustva u gradnji bunara, mjesečno gradili više od 50 bunara u Africi.

Optužbe na Facebooku o "fotošopiranju" slika

Novac za nekoliko bunara prikupljao je i Elvir Bašić iz Sarajeva. On je za BIRN BiH kazao da je skupljao novac za izgradnju bunara u Africi i za četiri bunara novac predao Kajmakoviću.

"On je dolazio većinom u Sarajevo, nadamo se kod Fahdove džamije

FOTOGRAFIJE BUNARA PREPRAVLJANE?

Način evidencije i prikupljanja novca za ovaj vrijedni projekat drugačiji su od načina na koji to rade druge humanitarne organizacije. Osim toga, BIRN BiH je analizom objava sa slikama i podacima o izgrađenim bunarima utvrdio da su fotografije dva bunara prepravljane ili je u jednom slučaju riječ o identičnom bunaru na kome je mijenjan natpis, što je potvrdio i međunarodni stručnjak za digitalnu forenziku.

Prva objava iz države Togo, 3. septembra 2019. godine, odnosila se na bunar pod nazivom "Mujić Ilijaš Anes G. Sepak", a druga objava sa identične lokacije dan kasnije odnosila se na ime "Hadži Šerif i Hadži Ziba".

U dva primjera iz Obale Slonovače, BIRN BiH je pronašao da je riječ o istim bunarima, na kojima je "fotošopiran" naziv, pa umjesto dva, izgleda da su izgrađena četiri bunara.

Kajmaković negira da je manipulirao fotografijama bunara koje je objavio na Facebook profilu. Objasnjava da je on bio zadužen za objavljivanje ovih slika, a da je sa osobama u Africi komunicirao Hećimović jer on ne poznaje arapski jezik.

"Harisu bi poslali slike, Haris meni pošalje slike, ja onda razvrstam i objavljujem. Ako ima neka greška, to je stvar slika koje smo mi dobili. Tako da - zaista, to sad od vas čujem - ako je to zaista tako, ja sam iznenađen", rekao je Kajmaković.

Haris Hećimović nije želio razgovarati o izgradnji bunara u Africi.

Jedna od fotografija objavljenih na profilu A. Kajmakovića iz države Togo

Foto: Screenshot, Facebook

Identična lokacija, ali drugi natpis, bunar također sa profila Aldina Kajmakovića

Foto: Screenshot, Facebook

Obala Slonovače

Foto: Screenshot, Facebook

Obala Slonovače, ista fotografija, drugačiji natpis. Bunar također sa profila Aldina Kajmakovića

Foto: Screenshot, Facebook

Cijene bunara su uzete sa profila Aldina Kajmakovića, a broj bunara je ustanovio BIRN BiH prema podacima sa objava

Infografika: BIRN BiH

je ili negdje, predam njemu novac. Za jedan bunar nije čak on, nego neki njegov prijatelj i direktno smo njemu na ruke davali novac", rekao je on, dodavši da je s njim radio i Hećimović, za koga kaže da živi u Saudijskoj Arabiji.

"Nikada oni nisu davali priznanice, ni dan-danas neće davati priznanice. Čula si za 'Školske sendviče', projekat, isto to ide preko tog momka iz Zenice, gdje imam uplatnicu da sam na njegov račun uplaćivao. Ali onda kad je porez došao na veliki iznos, preko računa, onda su oni rekli da ne može se više

direktno uplaćivati preko računa, da bi bolje bilo da se daje direktno u ruke, jer nisu bili registrovani niti

imali svoje udruženje", tvrdi Bašić. Njega je 2019. godine autoprevoznik Admir Dugalija optužio na

Admir Dugalija is with Haris Hecimovic and 25 others.
June 1, 2019

!!! UPOZORENJE !!!

U ime Allaha Milostivog Samilosnog.

Upozoravam javno na prevaranta Elvira Hidzama Bašić koji isključivo vara merhametli Muslimane koji udjeluju u ime Allaha i tako žele postići ahiretsku nagradu.

Prije par dana sam napisao text upozorenja ali nisam naveo ime ali sad sam to uradio iz razloga koje ću inšallah navesti u daljem textu.

Naime Elvir je zloupotrijebio naše povjerenje tj. članova grupe i projekta sadaka & dobro dijelo na čijem je čelu naš brat Admir K...

Continue Reading

društvenim mrežama da je "fotošopirao" slike s profila Kajmakovića i novac ostavljao za sebe, te je kazao da ga je prijavio Federalnoj upravi policije (FUP). Iz FUP-a su potvrdili za BIRN BiH da nisu primili prijavu protiv Bašića, a on je rekao da je vratio novac osobama kojima nije bio izgrađen bunar.

Dugalija je skupljao novac za bunare preko Kajmakovića kazavši da su im donatori uplaćivali novac na Udruženje "Sadaka i dobro djelo", a oni dalje putem računa.

Nastavak na sljedećoj stranici

»»» Nastavak sa prethodne stranice

“Bilo je par puta primjera – ljudi skupe, kao što je fizikalna terapija iz Starog Grada, ljudi skupe 1.800 za bunar a bunar 2.000, i mi dodamo još 200 i damo taj keš Aldinu”, kazao je Dugalija.

Kajmaković je na profilu jednom prilikom napisao da će novac za bunare prebaciti na hadžu.

“Mi kad smo išli, mi bismo ponijeli koliko je zakonski dozvoljeno – dozvoljeno je preko granice do 10.000 eura. Mi smo nosili manje neke iznose, čisto da im dolje kupimo slatkiše”, rekao je Kajmaković.

Kajmaković je u prvom razgovoru s BIRN-om BiH rekao da bunare grade preko prijatelja, a na upit kako stupiti sa njihovim kontaktima u Africi, odgovorio je da je za to zadužen Haris Hećimović.

Hećimović, na svom profilu navodi da je od januara 2019. “samo-zaposlen u ‘Keremmont - PVC stolariji’”, da živi u Saudijskoj Arabiji. Hećimović, koji je studirao u Meki i kojeg oslovljavaju “šejh”, nije htio odgovoriti na upit i poziv za razgovor.

U Nigeriji bunari više nemaju obilježja i imena donatora

Novinarku BIRN-a BiH je 27. juna u prijatelje na Facebooku dodala osoba s profilom “Prince Richard”. Na profilu se vidi da se ta osoba bavi kopanjem bunara u Nigeriji.

“Prince Richard” je rekao da nikada nije iskopavao bunare za ljude iz BiH, a kada mu je poslano nekoliko fotografija s profila Kajmakovića, negirao je da ih je ranije vidio. Kasnije je poslao poruku na kojoj je pisalo: “Ona mi je poslala neke slike”, da bi potom napisao: “Izvini, ova poruka nije za tebe.”

Nakon što su novinari iz Nigerije koji su s BIRN-om BiH saradivali u ovom istraživanju obišli lokacije bunara u Nigeriji, “Prince Richard” se ponovo javio novinarki.

Posjetom nekoliko lokacija na

Fotografije iz Ibadana u Nigeriji

Foto: BIRN BiH

Bunar i džamija sa imenom Jusufa Barčića

Foto: Screenshot, Facebook

jugu Nigerije gdje su građeni bunari novcem bh. građana, BIRN BiH je utvrdio da, za razliku od fotografija koje je Kajmaković objavljivao, na bunarima više nema natpisa, podataka ko je gradio ili imena donatora.

“Bunari su građeni prije dvije godine, oni su stavljali platno, ako se to platno poderalo, pocijepalo ili bilo šta. Ja vam kažem, to je Afrika, oni su to radili na taj način”, kaže on.

Bunari se nalaze u Ibadanu i okolini. Lokalno stanovništvo uglavnom živi u trošnim kućama, u oskudnim uslovima, i poštuju one koji osiguraju vodu, budući da se i danas mnoge bolesti šire zbog nedostatka pitke vode.

Abdullateef Surau po nadimku “Abu Sultan” se, prema objavama na Facebooku, čini kao ključna osoba za izgradnju bunara ispred fondacije “Muassasat al-Hassan al-Islamiyyah”, Organizacija Dobra islamskog, čije se ime nalazi na natpisima sa svih fotografija koje je Kajmaković objavio iz Nigerije. Novinari BIRN-a BiH nisu mogli na internetu pronaći podatke o ovoj fondaciji.

“Abu Sultan” je u razgovoru vođenom u Nigeriji novinarima rekao da se cijene bunara kreću od 390 do 800 dolara, što ovisi i o kursnoj listi, te drugim faktorima. On nije mogao novinarima dati više informacija o finansiranju, jer ih, kako je kazao, ni on ne dobija iz Saudijske Arabije, gdje je navodno sjedište organizacije čiji je on predstavnik u Nigeriji.

Pozive za izgradnju bunara i džamija u Africi nerijetko je dijelio selefijski daija Elvedin Pezić, koji je studirao u Saudijskoj Arabiji i čija Fa-

“**Saudijska Arabija zaista sebe vidi kao kolijevku islama i centar islamskog svijeta i ima tu vrstu međunarodnog fokusa, posebno ako studirate na tamošnjem univerzitetu.**”

Krithika Varagur, autorica knjige “Poziv - Unutar globalnog saudijskog religijskog projekta”

cebook stranica ima skoro 200.000 pratilaca. I sam je “uvakufio” bunar za roditelje. On nije odgovorio na poziv BIRN-a BiH za razgovor.

Elvir Bašić smatra da je Pezić najviše reklamirao bunare i džamije u Africi.

“Ljudi ga slijede, njemu vjeruju, bilo koju akciju da on pokrene, ona će biti uspješno realizovana. On kad nešto kaže, faktički naređenje - izvršenje”, govori Bašić.

Kajmaković kaže da je Pezić samo dijelio pozive.

“Ako je Pezić jednom-dvaput ili pet puta ‘šerovao’, ‘šerovali’ su i ostali ljudi i dijelili slike bunara i pozivali u projekat i organizovali se i skupljali i da rade dobro i da se tim ljudima pomogne”, dodaje on.

Pezić je u Africi posjetio škole Kur’ana, te u jednom od videa na stranici naveo da je razgovarao s tamošnjim daijama o širenju vjere.

Prema informacijama s profila Kajmakovića, u Africi je sagrađeno i više od 50 džamija, od kojih je za više od deset novac prikupljan uz Pezićevu podršku. Jedna od džamija nosi ime po šejhu Jusufu Barčiću, koji je poginuo u saobraćajnoj nesreći a smatran je pionir u promociji selefizma u BiH. U nekoliko prilika je verbalno napadao imame Islamske zajednice (IZ).

Autorica knjige “Poziv - Unutar globalnog saudijskog religijskog projekta” Krithika Varagur, koja je radila na sjeveru Nigerije, kaže za BIRN BiH da je selefizam transnacionalni pokret, a da potencijalno veza Afrike i BiH može biti upravo Saudijska Arabija.

“Saudijska Arabija zaista sebe vidi kao kolijevku islama i centar islamskog svijeta i ima tu vrstu međunarodnog fokusa, posebno ako studirate na tamošnjem univerzitetu”, smatra ona.

Cijene džamija su se, prema informacijama koje je objavljivao Kajmaković, kretale od 10.000 do 16.000 eura. Prema broju objavljenih izgrađenih džamija u Africi, za ovu aktivnost prikupljeno je najmanje milion maraka.

Među projektima Hećimovića, Kajmakovića i Adle Abazović, s kojom BIRN BiH nije stupio u kontakt, jesu i kurbani za Afriku. Podršku projektu dao je i Pezić, navodeći da “ovi ljudi samo jednom godišnje

SIPA VRŠILA PROVJERE

Prema zakonskim propisima, svi putnici koji unose ili iznose gotovinu u iznosu većem od 10.000 eura dužni su da to prijave. Propisi ne definišu limit na godišnjem nivou. Na upit e-mailom iz Western Uniona nisu željeli navesti iznos mjesečnog limita koji se iz BiH može poslati u inostranstvo, ali je na poziv novinarku u jednu od sarajevskih filijala ove kompanije potvrđeno da je taj limit 2.500 eura.

Za broj bunara koji tvrdi Kajmaković, u prosjeku svake godine je u Afriku trebalo prosljediti više od milion maraka. To znači da je u prosjeku svakog mjeseca od oktobra 2016. trebalo do Afrike za izgradnju bunara poslati oko 100.000 maraka.

Uprava za indirektno oporezivanje (UIO) obavezna je o svakoj prijavi iznošenja ili uvoženja efektivnog stranog ili domaćeg novca i gotovine od 20.000 KM ili više obavijestiti Državnu agenciju za istrage i zaštitu (SIPA) u roku od tri dana.

SIPA je zbog moguće prevare u protekle četiri godine postupala po prijavama banaka u vezi sa sumnjivim transakcijama prema afričkim zemljama,

potvrđeno je BIRN-u BiH. Jedna od prijava odnosila se na slanje novca u Afriku po osnovu humanitarnih aktivnosti, ali je utvrđeno da nema elemenata sumnje na počinjenje krivičnog djela.

U Tužilaštvu BiH nisu odgovorili da li postoji istraga protiv osoba koje su učestvovala u transakcijama novca prema Africi za izgradnju džamija i bunara.

BiH je ranije bila na svojoj listi visokorizičnih zemalja Moneyvala u smislu novčanih transakcija. Pored istraga i provjera novčanih transakcija, zamjenik ministra pravde Bosne i Hercegovine i šef Moneyval delegacije BiH Nezir Pivić kaže da je od vlasti traženo da se unaprijedi nadzor nad finansiranjem nevladinih organizacija.

“To [sprečavanje pranja novca] je u pogledu udruženja i fondacija posebno apostrofirano, kako bi se nivo svijesti o zabranjenosti tih djela podigao na viši nivo. Zakonska obaveza udruženja i fondacija na nivou Bosne i Hercegovine jeste da dostavljaju finansijske izvještaje koji se objavljuju na web stranici Ministarstva pravde”, kaže Pivić.

jedu meso". Na objavama nije naveden račun za uplatu, već napomena da se za sve informacije oni koji žele obrate Hećimoviću, Kajmakoviću ili Abazoviću.

U isto vrijeme, najviša zvanična vjerska organizacija muslimana u BiH donacije prikuplja na sasvim drugačiji način i za drugačije svrhe. Arnaud Vehid iz Islamske zajednice u BiH kaže da se skupljanje kurbana radi u BiH i tako pomaže domaću privredu, proizvođači i povratnici.

"Koristimo domaće resurse, meso i prerađevine od kurbana za pomoć kategorijama opet najugroženijim u našem društvu, na taj način zatvaramo, da kažem, krug unutar BiH", govori Arnaud, dodajući i da je zekat putem Islamske zajednice jedini preporučljiv i ispravan.

Pomoć porodicama u Gambiji

U augustu 2018. Kajmaković je na Facebooku napisao da su projekti za Afriku završeni, te da se za ostale projekte uplate vrše na Udruženje "AHI", ali je izgradnja bunara nastavljena.

vati. Kad su nam to rekli i skrenuli pažnju, mi smo prekinuli projekat", kaže Kajmaković.

Na objavama na Facebook profilu Kajmakovića, osim Hećimovića i Adle Abazović, označen je i doktor Anel Okić, s kojim su i posjetili Afriku nekoliko puta. On je na telefonski poziv rekao da nema ništa s bunarima i nije htio komentarisati gostovanje na N1 televiziji s Hećimovićem i Kajmakovićem o izgradnji bunara u Africi.

Kajmaković kaže da Okić na Facebooku vodi grupu "Pomoć porodicama u Gambiji". Grupa je zatvorenog tipa, a na upit zašto je to tako, on je rekao da "ne zna i da se prihvati svako ko pošalje zahtjev".

Novinarka BIRN-a BiH je poslala zahtjev za uclanjenje u grupu, koji do danas nije odobren.

Okić je u telefonskom razgovoru kazao da je riječ o "privatnom projektu" i da se u grupi dijele "intimne fotografije tih ljudi kojima je pomoć potrebna".

"Mi to između sebe dijelimo i to zaista nije nešto javno", navodi Okić.

Jedan od članova ove Facebook grupe dostavio je na uvid BIRN-u

Anel Okić, Aldin Kajmaković i Haris Hećimović

Foto: Screenshot, Facebook

“Mi to između sebe dijelimo i to zaista nije nešto javno.”

Anel Okić, voditelj Facebook grupe "Pomoć porodicama u Gambiji"

Hećimović je, skoro 15 mjeseci kasnije, na Facebooku objavio da su "prinudeni obustaviti izgradnju bunara i džamija u Africi zbog tehničkih mogućnosti".

"U jednom momentu su nam ljudi neki dobronamjerni skrenuli pažnju da bi eventualno to moglo biti, ne, ako neko želi da bi se moglo problematizovati, ne da je problematično, nego da bi se moglo problematizovati.

BiH uplatnicu s koje je vidljivo da se novac uplaćuje na privatni račun Okića.

"Da, prije jeste bilo, sada više ne", kaže Okić za BIRN BiH.

Jedan od članova ove grupe - koji je želio ostati anonimn - BIRN-u BiH je dostavio sliku objave od 6. septembra ove godine u kojoj Okić piše da novac više ne može primati preko računa, te da se on može predati njemu, Kajmakoviću, Hećimoviću, Abazović i još jednoj osobi, a da se uplate iz inostranstva vrše putem *Western Uniona*, *MoneyGram*a i slično.

Američka ambasada u Gambiji je ove godine objavila upozorenje na brojne slučajeve prevara u vezi s prikupljanjem novca za pomoć siromašnim porodicama. ■

Ovom istraživanju su doprinijeli **Nejra Džaferagić te Mojeed Alabi i Nura Bashir Faggo iz Nigerije**

PRIČE O NESTALIM

Projekti kojih više nema

Kemalemir Frašto se 2022. godine javio novinarima BIRN-a BiH iz Amerike, kada je čitao naš serijal reportaža o nestalim osobama u BiH. On duže od 30 godina traga za posmrtnim ostacima brata Emira. Odrastao je s njim uz roditelje i još dvojicu braće, Enesa i Envera.

"Ja sam nekako bio najviše privržen Emiru, nas dvojica smo bili najviše bliski", rekao je novinarima i objasnio da je zbog toga svom imenu dodao i ime Emir kada je 2001. nakon rata otišao u SAD.

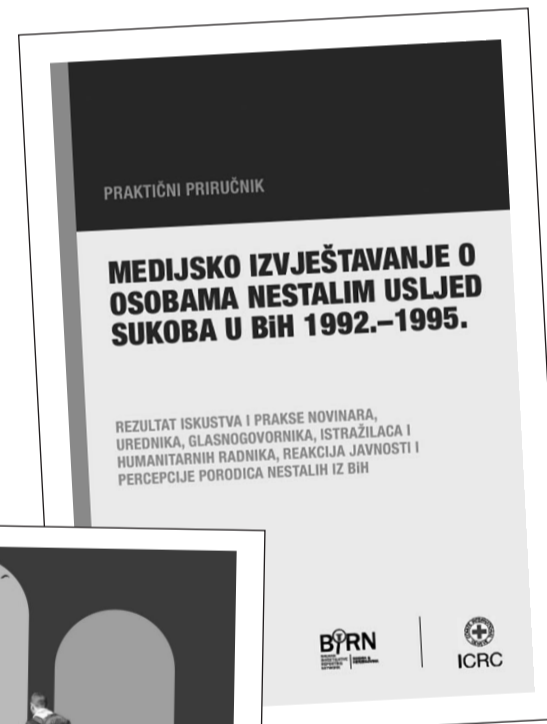
"Tako nas je ova sudbina razdvojila i ovo ime njegovo držim sa svojim, tako da je on dio mene", kazao je Kemalemir.

Priče koje su ga ponukale da nam se javi objavljene su na našoj stranici, ali i u brošuri "Živjeti s neizvjesnošću".

Ona je nastala iz potrebe da se predstave problemi porodica nestalih, ali i mediji koji o njima izvještavaju. Međunarodni komitet Crvenog krsta je u partnerstvu s BIRN-om BiH 2021. godine organizovao radionicu o medijskom izvješta-

Radio Justice - jednu od naših najdugovječnijih emisija - dnevni i sedmični magazin koji je donosio pregled sa suđenja za ratne zločine, ali i priče o zločinima počinjenim tokom rata.

U 308. epizodi Radio Justice u Fokusu smo govorili o seksualnom zlostavljanju dječaka i

vanju o nestalim osobama u BiH s fokusom na humanitarni pristup temi.

Novinari su tokom projekta razgovarali s članovima porodica 21 nestale osobe i omogućili im da ispričaju svoje priče i podijele s javnošću svoj doživljaj tridesetogodišnje borbe i napora da saznaju istinu o sudbini svojih najmilijih. Ove priče objavljene su u brošuri.

Tokom radionice nastala je publikacija o medijskom izvještavanju o osobama nestalim usljed sukoba u BiH od 1992. do 1995. godine, rezultat iskustva i prakse novinara, urednika, glasnogovornika, istražilaca i humanitarnih radnika, reakcija javnosti i percepcije porodica nestalih osoba iz BiH.

O nestalim smo izvještavali od početka postojanja BIRN-a BiH. U početku smo to činili i kroz

djevojčica tokom rata, te posljedicama s kojima se žrtve suočavaju.

BIRN BiH je bio partner na projektu "Ljudi u pokretu", koji se fokusirao na pozitivne ljudske priče o migracijama i osobama u pokretu u BiH, a kojem su novinari i mediji iz cijele zemlje dali svoj doprinos.

Tada smo ispričali priču Leile Naser Selah iz Sirije, koja je pred porod sa suprugom i troje djece stigla na bosanskohercegovačku granicu. Leila je s porodicom od Crne Gore do Hercegovine pješčila 20 sati. Zajedno s još nekoliko izbjegličkih porodica, na bosanskohercegovačkoj granici doživjeli su različita iskustva.

Doprinos ovom projektu je dao i dopisnik BIRN-a Adis Nadarević sa serijalom reportaža #BosanskaRuta. ●

TAJNI UGOVOR ZA OBNOVU ŠINA U SARAJEVU SA KINESKOM FIRMOM PROBLEMATIČNE PROŠLOSTI

Ministarstvo saobraćaja označilo je tajnim više od 40 miliona maraka vrijedan ugovor za rekonstrukciju tramvajskih šina u Sarajevu sa kineskom kompanijom povezanom sa nizom nesreća u ranijim projektima koje su dovele do povrede ili pogibije radnika, pokazuje istraživanje Balkanske istraživačke mreže Bosne i Hercegovine (BIRN BiH)

Autor: Irvin Pekmez

Kantonalno Ministarstvo saobraćaja u Sarajevu odbilo je više zahtjeva BIRN-a BiH upućenih tokom nekoliko posljednjih mjeseci za dostavljanjem dokumentacije o višemilionskom projektu rekonstrukcije šina u glavnom gradu i nije odgovorilo na pitanja da li su bili upoznati sa historijom nesreća i slučajeva kašnjenja radova kineske korporacije čiji je član firma kojoj je dodijeljen tender.

Ministar saobraćaja Kantona Sa-

rajevo Adnan Šteta nije odgovorio na zahtjev za dostavljanje rješenja kojim se ugovor proglašava tajnim čime je prekršen rok od 15 dana iz Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

BIRN-u BiH je dostavljen dio tenderske dokumentacije iz koje se mogu vidjeti uslovi za dobijanje tendera, ali Ministarstvo saobraćaja tretira tajnim podatke koji se odnose na sadržaj ponude kineskog konzorcija, ugovorene rokove i cijene te druge važne informacije o jednom od najvećih infrastrukturnih projekata koji se trenutno izvode u Sarajevu.

Stručnjaci sa kojima je razgovarao BIRN BiH objašnjavaju da ntransparentnost tendera i ugovora otežava praćenje zakonitosti dogovorenog posla.

Istraživanje BIRN-a BiH također otkriva da je jedna od kompanija iz pobjedničkog konzorcija gradila most u Keniji koji se srušio tokom radova te da je CREC 10 u prošlosti imao niz nesreća na radu koje su završile povredom ili pogibijom radnika.

Vlada Kantona Sarajevo je u junu 2021. godine dodijelila 20,4 miliona eura vrijedan ugovor

konzorciju kineskih kompanija – "China Shandong International Economic & Technical Cooperation Group" (Shandong) i "China Railway No.10 Engineering Group Co." (CREC 10).

Historija propusta i tužbi

Posljednja je članica porodice "China Railway Engineering Corporation (CREC)". BIRN BiH sada može potvrditi da je ova kineska korporacija povezana sa nizom nesreća koje su za posljedicu imale povrede ili pogibije radnika.

Iako se građevinski radovi smatraju rizičnim poslom za radnike, sigurnost ostaje važan faktor u dodjeljivanju poslova.

U ljeto 2017., CREC-ova kćerka kompanija "China Overseas Engineering Group" (COVEC) radila je na projektu gradnje mosta u kenijskom mjestu Sigiri. Važnost projekta pokazala je posjeta i inspekcija gradilišta koju je proveo sam predsjednik Kenije Uhuru Kenyatta 14. juna iste godine. Pod kišobranom COVEC-a radila je i kompanija koja danas obnavlja sarajevsku prugu.

Samo 12 dana kasnije, 26. juna, most čija je gradnja prema pisanju lokalnih medija koštala više od 11 miliona dolara, odnosno jedan njegov segment srušio se, prilikom čega je povrijeđeno 27 radnika.

Prema izvještaju o nesreći, uzrok pada sekcije mosta bilo je "pogrešno tempiranje izlivanja betona", a kenijski list The Standard prenio je i da se greška desila van radnog vremena bez nadzora.

Iako je ugovor u Keniji bio potpisan sa sestrinskom kompanijom COVEC, firma koja gradi sarajevsku prugu bila je uključena u vrijeme kada se most srušio. U junu 2017. godine CREC je objavio saopćenje u kojem je vremenski period koji slijedi označio kao "vrhunac 60-dnevnog perioda gradnje" u cilju završetka projekta do augusta 2017. godine kako bi se sve završilo prije predsjedničkih izbora koji bi mogli da utiču na tok projekta. Kompanija je u svom saopćenju kazala kako će upravo CREC 10 zbog spomenutih razloga "mobilizirati kineske i strane radnike".

U jednoj od sudskih presuda koje se dotiču nesreće, navodi se da je nositelj projekta COVEC prihvatio odgovornost kineskog konzorcija za rušenje mosta. Sama sudska presuda ticala se dva kenijska di-

priča
19.4.2022.
objavljena

Ministar saobraćaja Adnan Šteta na gradilištu u februaru 2022. godine

Foto: Vlada Kantona Sarajevo

rektora lokalnih kompanija koji su, nakon istrage, okrivljeni za rušenje mosta, a potom i suspendovani na dvije godine. Drugostepena presuda oslobodila ih je odgovornosti.

Opuženi su tokom procesa tvrdili da su dizajniranje mosta proveli po standardima i instrukcijama COVEC-a.

Sud u Keniji je imao još posla u tužbama protiv ove kineske firme. Sedam radnika je u periodu od 2018. do februara 2022. godine, na osnovu sudskih odluka, dobilo novčanu naknadu usljed neopravdanog otkaza od strane CREC-a 10.

Problemi su zabilježeni i u Kini. Sam CREC 10 je 2020. godine povezivan sa kršenjem okolišnih standarda u Kini, za što je i finansijski kažnjen, a 2021. kažnjen je zbog nedozvoljenih radova na cesti i nepoštivanja sigurnosnih standarda.

BIRN BiH je pronašao još najmanje dva slučaja tragedija na gradilištima CREC-a 10 na teritoriji Kine. Prema pisanju medija, u junu 2017., u periodu pada mosta u Keniji, prilikom gradnje tunela u kineskoj provinciji Yunnan, došlo je do curenja gasa u kojem je smrtno stradalo šest radnika. Dvadesetak dana ranije, u padu velikog krana tokom procesa demoliranja infrastrukturnog objekta u gradu Jinan poginulo je pet radnika, dok je šesti preminuo u bolnici.

Druge članice porodice kompanija CREC našle su se pod sankcijama Svjetske banke. CREC 1 kao dio porodice CREC, 2019. godine dobio je dvogodišnju zabranu učesća u tenderima Svjetske banke zbog projekta Dasu Hydropower u Pakistanu. Prema tvrdnjama Svjetske banke, CREC 1 bio je uključen u manipulacije tokom tendera za ukupno četiri ugovora, od čega je osvojio dva tokom 2015. godine.

Još jedna sestrinska kompanija imala je problem sa Svjetskom bankom zbog nelegalnih aktivnosti. CREC 5 kažnjen je sankcijama 2019. godine zbog, između ostalog, falsificiranja dokumenata korištenih u svrhu konkurisanja za dva tendera za projekte u Africi.

Skrivanje ugovora u Sarajevu

U Sarajevu kantonalni ministar saobraćaja Adnan Šteta nije pristao na više zahtjeva BIRN-a BiH upućenih tokom nekoliko mjeseci da govori o uslovima dobijanja tendera. U pismenom odgovoru iz Ministarstva su naveli kako su upoznati sa historijom kompanija koje su dostavile ponude "u onoj mjeri po kojoj je od ponuđača bilo zahtijevano prezentiranje historijskih podataka tenderskom dokumentacijom".

Prema tenderskoj dokumentaciji odnosno uslovima za dobijanje tendera koja je dostavljena BIRN-u BiH, prošlost kompanije se kao kriterij navodi u dijelu o nepoštovanju ranijih ugovora. Tu se kao uslov navodi da kompanija mora dostaviti potvrdu da nisu imali "kontinuiranu historiju sudskih sporova" ili izgubljene arbitraže od 2015. do 2019. godine.

U dosadašnjoj praksi, poput ra-

“COVEC TRAUMA” U POLJSKOJ

Kćerka kineske građevinske korporacije koja u Sarajevu radi na rekonstrukciji šina bila je u centru skandala na samom početku kineskih projekata i dolaska na evropska tržišta. Godine 2009. COVEC je pobijedio na tenderu za gradnju 49 kilometara dugačkog autoputa između Varšave i Lodza. Poljska je planirala završiti dio autoputa prije početka Evropskog fudbalskog prvenstva 2012. godine. Za Kinu, trebao je to biti prvi veliki posao u zemlji Evropske unije.

Nakon dvije godine COVEC se povukao iz ugovora jer nije bio u mogućnosti završiti projekt. COVEC je pobijedio na tenderu jer je ponudio izgraditi saobraćajnicu za oko 317 miliona eura, što je bila niža cijena od one koju su planirale potrošiti poljske vlasti. COVEC je naišao na probleme ali kada je zatražio dodatna sredstva kako bi završio projekat, Poljaci su odbili.

COVEC se potom povukao iz ugovora zbog čega je poljska Generalna direkcija za državne puteve i autoputeve pokrenula postupak protiv kineske kom-

pitanje 2011. godine, prema pisanju Wall Street Journala. Četiri godine kasnije kaznu su isplatile kineske državne banke koje su garantovale ugovor. Slučaj odštete je okončan tek 2017. godine dogovorom obje strane. Iznos koji je COVEC platio nije javno obznanjen, a skandal je u nekim poljskim medijima nazvan "COVEC traumom".

Leslaw Szczepaniak, inženjer u kompaniji RHDHV Poljska, koja je u vrijeme radova dobila posao supervizora u gradnji sporne sekcije autoputa A2, za BIRN BiH je kazao kako su Kinezi zaista željeli da jedan evropski projekat uspije, ali da su se predstavnici kompanije COVEC "ponašali komunistički".

"Bilo je najmanje 20 menadžera. (...) Svaki od njih je pokušavao da dogovori neki privatni 'deal'. I zbog toga su cijene koje su dogovorili sa podizvođačima uništile tržište poljskim firmama - kineski menadžeri nisu marili za pravu cijenu nego da li iz dogovora dobijaju 'bakšiš', odnosno mito od svakog podizvođača pojedinačno", kaže on.

Rekonstrukcija šina u Sarajevu

Foto: BIRN BiH

nijeg zahtjeva iz 2018. godine za uvid u ponudu za nabavku sigurnih golova u Sarajevu, BIRN-u BiH je odobravano dostavljanje ponude u kojoj bi se jasno navodilo kako je kompanija odgovorila na pitanje o ranijim presudama. Pozivajući se na procedure Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD), Ministarstvo saobraćaja je ignorisalo zahtjev

BIRN-a BiH za uvid u ponudu kineskog konzorcija.

Pozivajući se na EBRD čijim kreditom je plaćena obnova tramvajске pruge, i tvrdnju da im Banka ne dozvoljava otkrivanje ugovora, Vlada Kantona Sarajevo, odnosno Ministarstvo saobraćaja odbilo je dati i ugovor na uvid BIRN-u BiH. U jednom od odgovora na zahtjeve

upućivane od januara 2022. godine, Ministarstvo je navelo da su podaci iz ugovora povjerljivi te ih ne mogu dijeliti.

Nakon upita EBRD-u o zaštiti određenih podataka u dokumentima, Ministarstvo saobraćaja je djelimično promijenilo stav i odobrilo BIRN-u BiH kopiranje tenderske dokumentacije, ali ne i ugovora.

postoji razlog da se ugovor ili dijelovi ugovora koji su interesantni za javnost označe zaštićenim", kaže Lapandić i objašnjava da prema Zakonu o slobodnom pristupu informacijama ovaj propis ne može biti nadjačan EBRD-ovom ulogom u finansiranju projekata.

BIRN nije mogao pronaći tender u registru javnih nabavki Ureda za borbu protiv korupcije i upravljanje kvalitetom, portala na kome se nalaze detalji javnih nabavki i ugovora u Kantonu Sarajevo.

Allison Carragher, stručnjakinja za ekonomiju Zapadnog Balkana pri think tank organizaciji Carnegie Europe, kaže kako EBRD može odigrati važnu ulogu u povećanju transparentnosti.

"Jer ako oni insistiraju da se dokumentacija objelodani (...) onda lokalni političar može reći da moraju pratiti pravila EBRD-a. To bi bio veliki benefit", navodi ona i dodaje kako kineske firme imaju praksu skrivanja potpisanih ugovora.

"Shandong" i CREC 10 imali su najjeftiniju ponudu u Sarajevu koja je za oko 6,3 miliona eura ili 12,3 miliona maraka niža od drugoplasirane. Prema podacima koje je EBRD dostavio BIRN-u BiH, evaluirana cijena ugovora sa "Shandongom" i CREC 10 je 20,4 miliona eura ili gotovo 24 posto manje od sljedeće najpovoljnije cijene.

Iz Ministarstva saobraćaja su za BIRN BiH potvrdili da je za obnovu šina u Sarajevu najniža cijena bila i jedini kriterij u dobijanju posla.

Lapandić kaže kako se najčešće zbog nepoznavanja procedura javnih nabavki ugovorni organi odlučuju za kriterij "najniža cijena", dok se kriterij "ekonomski najprihvatljivije ponude" neopravdano zapostavlja.

"Bilo bi mnogo bolje da su izabrani osim cijene ponderi garancije na urađeni posao, a ja se ne bi dvoumio i da kvalitet šina bude jedan ponder. Dakle, nije problem u niskoj cijeni nego da li su dobro postavljene specifikacije u vezi kvaliteta i garancije na radove", kaže Lapandić.

Konačni detalji ugovora sa kineskim kompanijama ostaju nedostupni jer Ministarstvo saobraćaja ugovor smatra tajnim. Zakon o slo-

Adresa za uvid u dokumentaciju je u domaćim institucijama. S obzirom da je poznat predmet nabavke, prema procedurama EBRD-a, ne postoji razlog da se ugovor ili dijelovi ugovora koji su interesantni za javnost označe zaštićenim.

Nermin Lapandić, stručnjak za javne nabavke

Stručnjak za javne nabavke Nermin Lapandić za BIRN BiH tvrdi kako, s obzirom da je postupak nabavke okončan i da je provođenje ugovora u toku, uvid u ugovor treba biti omogućen.

"Adresa za uvid u dokumentaciju je u domaćim institucijama. S obzirom da je poznat predmet nabavke, prema procedurama EBRD-a, ne

bodnom pristupu informacijama predviđa izuzetke od dostavljanja ugovora u iznimnim situacijama i tek nakon provođenja testa javnog interesa. Ministarstvo saobraćaja odbilo je dostaviti i rješenje kojim se određuje da dostavljanje ugovora nije od javnog interesa.

Nastavak na sljedećoj stranici >>>

FACTS East Africa
@east_facts · Follow

FACT: In 2017, a \$12 million Chinese-built bridge in Western Kenya collapsed before it could be completed.

The Sigiri bridge in Busia County collapsed just 2 weeks after an inspection by President Uhuru Kenyatta.

11:38 AM · Feb 17, 2021

»»» Nastavak sa prethodne stranice

Nedostavljanje ugovora također je ostavilo skrivenim uslove podgovaranja radova odnosno mogućnost da posao dobiju kineske, a da ga izvode domaće firme.

Radnici kompanije Bosman na gradilištu nisu željeli razgovarati sa novinarima uz objašnjenje da im to ugovor ne dozvoljava. Carragher navodi da je kod usporedbe kineskih i zapadnih firmi važno pratiti i koliko će radnici biti plaćeni, upozoravajući na slučajevne degradacije standarda radnika.

Takav se slučaj desio u Srbiji ali sa drugom kineskom kompanijom. Ekonomski novinar Mijat Lakićević podsjeća na dva slučaja- jedan u kome obezbjeđenje nije htjelo da dopusti novinarima da snimaju izgradnju fabrike guma "Ling Long" u Zrenjaninu, a drugi je u vezi sa istom firmom gdje su radnici iz Vijetnama držani u neljudskim uslovima.

"U pomenutim slučajevima javnost se žestoko pobunila dok je vlast nastojala da minimizira značaj, ali su na kraju u oba slučaja kineske firme morale da se povuku i promene ponašanje", kaže Lakićević i dodaje kako su standardi zaštite u Kini slabiji od onih na Zapadu što može biti uzrok nesreća, kao i da pojedine kineske projekte prate korupcija i netransparentnost.

U Sarajevu je kineski konzorcij sada ubrzao radove koji su počeli u augustu 2021. godine, nakon sporog tempa tokom zime. U zvaničnom registru kompanija dostupnom online u Banjoj Luci su registrovane

Natpis jedne od kineskih firmi na gradilištu u Sarajevu

Foto: BIRN BiH

dvije kompanije koje u svom nazivu imaju riječ "Shandong". Kompanije sa dijelom naziva CREC-a nije moguće pronaći u registru. BIRN nije uspio naći njihove internet stranice ili profile na društvenim mrežama.

Firma bez kontakata

Na adresi u centru Sarajeva, koju su radnici na gradilištu dali novinaru BIRN-a BiH, "Shandong" ima moderno uređene kancelarije. To je bio jedini način komunikacije sa kompanijom. Osoba uposlana u sarajevskoj kancelariji podijelila je e-mail na koji su upućena pitanja ali BIRN BiH nije dobio odgovor do objave ovog teksta.

Ovo nije prvi put da je ugovor

o poslu kojeg vodi "Shandong" u našoj zemlji skriven od očiju javnosti. BIRN BiH je ranije pokušao kontaktirati "Shandong" u banjalučkom sjedištu. U ovom gradu registrovana je firma "SDHS-CSI BH" koju je osnovala kompanija "China Shandong International Economic & Technical Cooperation Group".

Na broj mobilnog telefona koji je zvanično prijavljen u registru kompanija u septembru 2021. godine javila se osoba koja je tvrdila da je ranije samo "vodila knjige" za ovu kompaniju i da nije ovlaštena da govori. Na fiksni telefon koji je novinarima dala ova osoba, niko se nije javljao. Kompanija nema drugih vidljivih kontakt podataka dostupnih online.

U jednom od pismenih odgovora Ministarstvo saobraćaja u Sarajevu navelo je da smatra kako proces gradnje i nabavke za rekonstrukciju tramvajske pruge nije netransparentan.

Ali kantonalni ministar Šteta i premijer Edin Forto nisu odgovorili

će radovi na prvoj dionici biti završeni do početka maja 2022. godine. On je nakon kritika zbog manjka transparentnosti održao konferenciju za novinare na kojoj je kazao da je on dio nove generacije političara "koja je preuzela odgovornost da informiše javnost o svemu onome što 'ovi' nisu radili prethodnih 30 godina".

On nije odgovorio na zahtjev BIRN-a BiH za razgovor niti nakon ovog obraćanja tokom kojeg je kazao da će podnijeti ostavku ako radovi ne budu završeni na vrijeme, ali se sada kao krajnji rok za završetak svih radova navodi kraj augusta 2023. godine.

Sve rokove koje su spominjali Forto i Šteta nije moguće pratiti jer javnosti nisu omogućeni uvidi u dokumente u kojima su oni definisani. Ta vrsta netransparentnosti otežava novinarima i watchdog organizacijama da prate moguće nepravilnosti.

"Ono što je bitno u ugovoru je moralo da se preciziraju rokovi izvršenja ugovora. Pretpostavljam da su spomenuti rokovi navedeni u ugovoru, međutim ono što je inte-

Svi ugovori sa EBRD-om su onakvi kako ih radi EBRD. Mi ne radimo nikakve preinake onoga što se zahtijeva u smislu procedura. (...) U tim ugovorima se ne krije ništa.

Edin Forto, premijer Kantona Sarajevo

DETALJI UGOVORA OSTAJU TAJNI

Ceremonija početka gradnje autoputa Banjaluka-Prijedor

Foto: Vlada Republike Srpske

Ministarstvo saobraćaja u odgovoru za BIRN BiH o tome da li su zabrinuti zbog manjka transparentnosti "Shandong" u slučaju autoputa Banja Luka - Prijedor, tvrdi da nije poznato sa "navodnim problematičnim stavom o transparentnosti najmanje jedne kompanije koja učestvuje u rekonstrukciji tramvajske pruge, niti ko je takav stav formirao i koji su izvori za relevantne i pouzdane informacije o problematičnoj praksi po pitanju transparentnosti učesnika u gradnji".

"Shandong" lokalna kompanija, jedna od tri

koje su registrovali u Republici Srpskoj, 2018. godine je potpisala sa Vladom Republike Srpske ugovor o gradnji autoputa Banja Luka - Prijedor. Svečani početak radova obilježen je u novembru 2021. godine, a nekoliko dana nakon toga premijer Republike Srpske Radovan Višković je rekao da Vlada neće javno objaviti detalje posla vrijednog nekoliko stotina miliona maraka. Višković je naveo da će ugovor biti objavljen onog trenutka kada to kompanija koja je dobila koncesije dozvoli, zbog čega se suočio sa kritikama Transparency Internationala u BiH i medija.

na zahtjeve BIRN-a BiH za razgovor. Oni su javno o ugovoru počeli govoriti tek kada je na konferenciji za novinare tu temu nametnuo samostalni kantonalni zastupnik Mirza Čelik nekoliko sedmica nakon upita BIRN-a BiH o razlozima za proglašenje ugovora tajnim.

Gostujući na televiziji N1 Forto je rekao da je sa ugovorom sve u redu.

"Svi ugovori sa EBRD-om su onakvi kako ih radi EBRD. Mi ne radimo nikakve preinake onoga što se zahtijeva u smislu procedura. (...) U tim ugovorima se ne krije ništa", izjavio je Forto.

Ministar Šteta je ranije izjavio da

resantno ako se u predviđenim rokovima ne okončaju radovi, ostaje nam nepoznato da li je u ugovoru predviđena novčana kazna za kašnjenje u izvršenju ugovora", objašnjava Lapandić.

Da bi javnost mogla praviti odluke potrebne su joj informacije, kaže Carragher.

"Treba razgrnuti zavjesu koja sakriva kineske kompanije i ono što rade u svijetu. (...) Lokalna i državna vlast treba da zahtijevaju da informacije budu javne", govori ona. ■

Ovom istraživanju doprinijela je **Claudia Ciobanu**, dopisnica BIRN-a iz Poljske

ZABILJEŽENA BROJNA SVJEDOČANSTVA

Trajna sjećanja na najmilije i mjesta stradanja kroz posebne stranice

U martu 1994. godine, Edin Hajdarević iz Srebrenice putem pisama Crvenog krsta piše tetki izbjegloj u Sloveniju da ide u školu, dobro uči i da ima djevojku.

“Igram lopte, samo mi Midho nedostaje da se s njim malo poigram. Tetka, kaži Midhi, kad pođe ovamo, neka mi ponese patike i farmerke Leviske 501”, piše Edin.

San o patikama i leviskama 501 Edin nikad nije dočeka da mu se ispuni. Ubijen je sa 16 godina u srebreničkom genocidu, a njegova majka Emina predala je njegovo pismo i odjeću na trajno čuvanje u Spomen-sobi “Životi iza polja smrti” u Memorijalnom centru Srebrenica.

Osim ovih uspomena, s BIRN-om BiH u videu podijelila je sjećanje na Edina, njegov karakter i posljednji put kada su se vidjeli. Za Edinovima posmrtnim ostacima Emina traga već 29 godina.

“Gladan je poginuo. Ja danas imam sve. Kad sjednem da jedem, onaj zalogaj mi svaki put stane u grlu. Svaki put mi on naupadne, što je on željan ostao svega. Što je poginuo gladan. Što su ga ubili gladnog”, kazala je Emina našoj novinarki.

Ona je jedna od stotinu osoba koje su preživjele genocid, a čija svjedočanstva su BIRN BiH i Memorijalni centar zabilježili u “Životima iza polja smrti”. Predmeti koje su poklonili i videosvjedočanstva dio su stalne postavke muzejskog prostora u Potočarima.

Snimanja su počela u oktobru 2020. i trajala su tokom 2021. godine u Srebrenici, Sarajevu i Tuzli. Tokom projekta snimljeni su dokumentarni film na osnovu svjedočanstava te dokumentarni film o snimanju i radu na projektu.

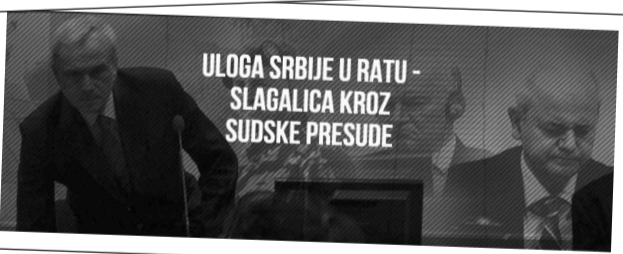
Svi ovi videi i predmeti koje su žrtve poklonile na čuvanje mogu se danas vidjeti u Spomen-sobi u Memorijalnom centru Srebrenica. Stotine posjetilaca svakog mjeseca vidi ove sadržaje.

Osim toga, videi se mogu vidjeti i na posebnoj multimedijalnoj internet stranici. Trajanjem su prilagođeni za publiku u Spomen-sobi i na internetu, ali su intervjui usmene historije trajali više sati. Njima smo željeli doprijeti u borbi protiv negiranja genocida.

Tokom, ali i nakon okončanja projekta, niz sagovornika je preminuo. Đulsi Velić je to bio prvi i posljednji intervju. Njenu priču ispričali smo u posebnom izdanju TV Justice.

Osim Srebreničana, zabilježili smo i sjećanja Sarajlija na najgore dane tokom opsade.

Haris Kajanija je u januaru 1993. godine ostao bez majke Jasmine, koja je poginula u redu za vodu u Isovića sokaku u Sarajevu.

“Ona je rekla da mora da ide da donese vodu, da ja ostanem sam. Ja sam ostao sam, međutim ona se nije vratila. To je trajalo čitav dan... Čuo sam u tom smislu kao ‘ona je mrtva’, ja nisam tad bio svjestan šta to znači ustvari”, ispričao nam je Haris, koji je tada imao svega četiri godine.

Nedostatak majčine ljubavi u djetinjstvu je nešto što Haris i dan-danas osjeća.

“Ja sam je, realno, ostao željan”, govori Haris u jednom od 44 videa koje smo snimili. Dok govori o svom bolnom iskustvu, u videu je prikazana fotografija njegove majke i Harisa sa širokim osmijehom.

Multimedijalnu stranicu “Mjeseci opsade” simbolično smo objavili 6. aprila 2022., na 30. godišnjicu početka opsade Sarajeva, kao arhiv s vrijednim materijalima i svjedočanstvima o 44 mjeseca u opkoljenom Sarajevu, u kome

je stradalo više od 11.000 civila, od čega oko 1.600 djece.

Harisova, ali i druge priče će na ovaj način trajno biti pohranjene kao uspomene na one koji su ubijeni tokom rata.

Osim sjećanja na one kojih više nema, zabilježili smo i mjesta zločina na kojima su naši sugrađani izgubili živote, poput onih iz optužnice protiv Ratka Mladića, bivšeg komandanta Glavnog štaba Vojske Republike Srpske (VRS) osuđenog u Haškom tribunalu na doživotni zatvor zbog genocida i drugih zločina.

Na našoj stranici “Prizori zločina – mjesta stradanja iz optužnice Ratka Mladića” uoči konačne presude Mladiću smo objavili fotopriču svih stratišta koja se vezuju uz genocid počinjen u Srebrenici, kao i svih logora i incidenta granatiranja i snajperskog djelovanja u Sarajevu, uz citate ključnih svjedoka koji su govorili o tim lokacijama tokom desetogodišnjeg postupka.

Haške presude su izvor naših brojnih istraživanja, analiza i priča. U decembru 2023. godine objavili smo istraživanje na posebnoj podstranici “Uloga Srbije u ratu – slagalica kroz haške presude”, o ulozi Srbije u ratu u BiH, gdje su na jednom mjestu izvučeni zaključci o glavnim činjenicama iz posljednje donesene haške presude za zločine u BiH, ali i hronološki dat prikaz kako su sudska vijeća u Haagu definisala sukob u BiH od početka procesuiranja ratnih zločina – sredinom 1990-ih godina. Ovaj sadržaj smo dopunili izjavama oštećenih svjedoka kojima su članovi porodice ubijeni, što je konstatovano haškom presudom, ili onih koji su bili mjesecima zatvoreni u logoru u Srbiji.

Od samog osnivanja, BIRN BiH je uvijek bio fokusiran na pitanja tranzicijske pravde u BiH. Stotine analiza, TV emisija i istraživanja posvećene su upravo procesima tranzicijske pravde i kako je ona tekla. Napravili smo i detaljno mapiranje svih mehanizama tranzicijske pravde i kako su oni provodeni kroz podstranicu “Tri decenije tranzicijske pravde u BiH”, koju smo objavili uoči 30. godišnjice od završetka rata.

Priče o rijetkim uspjesima i mnogobrojnim propustima služe da ukažu na ključne prioritete za BiH dok pokušava osigurati reforme potrebne za demokratizaciju društva, ali i predstavljaju svojevrsnu lekciju za zemlje, poput Ukrajine, koje se sada suočavaju sa sličnim posljedicama rata. Dio stranice su analize o sva četiri stuba tranzicijske pravde – a koji se bave pravima na pravdu, istinu i reparacije i institucionalnim reformama, te dokumentarni film “Pravda i Правда”, koji govori o paralelama između BiH i Ukrajine. ●

KOMANDANTI VOJNE POLICIJE IZBJEGLI ODGOVORNOST ZA SREBRENIČKI GENOCID

Uprkos svjedočenjima preživjelih, dokumentima, nalazima vještaka i presudama Haškog tribunala u kojima stoji da su pripadnici vojnih policija Zvorničke i Bratunačke brigade, kao i 65. zaštitnog puka Glavnog štaba Vojske Republike Srpske (VRS), učestvovali u odvajanju muškaraca od žena i djece, hvatanju, čuvanju i sprovođenju zarobljenika na mjesta egzekucija, osobe koje su komandovale ovim jedinicama nikada nisu optužene za učešće u genocidu u Srebrenici

Autor: Haris Rovčanin

Mevludin Orić danas ima 50 godina. U julu 1995., prije tačno 25 godina, kao dvadesetpetogodišnjak preživio je srebrenički genocid, kada je, glumeći da je mrtav, preživio strijeljanje u Orahovcu.

Sa više od 10.000 Bošnjaka iz Srebrenice, 11. jula krenuo je na put preko šume, bojeći se snaga pod komandom Ratka Mladića. Nekoliko dana kasnije je zarobljen, sproveden u školu "Vuk Karadžić" u Bratuncu, zatim u školu u Orahovcu, i konačno na mjesto masakra.

Zarobljenici su, prema Orićevom sjećanju, iz škole s povezima na očima ukrčani na kamione. S njim je, među stotinama zarobljenih Bošnjaka, bio rođak Hariz Habibović kojeg su zvali Aid, a koji mu je rekao da se neće razdvajati jer su zajedno i zarobljeni.

"Aid viče: 'Pobit će nas', rekoh: 'Ma, neće.' Kako sam ja izgovorio 'neće', rafali su počeli... Ono, osjetiš na ruci da me stisk'o i osjetiš da je on pogoden. I ja sam se oteo iz ruke njegove. Bacio sam se po zemlji potrbuške, on je po meni pao,

Svjedok: Mevludin Orić (otvorena sjednica)
Ispituje g. McCloskey

Strana 1337

1 Izvolite, gospodine McCloskey.
2 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Hvala, gospodine predsjedavajući.
3 SVJEDOK: MEVLUDIN ORIĆ
4 Ispituje g. McCloskey:
5 [Tužilac ispituje putem prevodioca]
6 P: Hoćete li nam, molim Vas, reći svoje ime?
7 O: Moje ime je Mevludin Orić.
8 P: Možete li svoje prezime reći slovo po slovo?
9 O: O-R-I-Ć.
10 P: Da li ste po vjeroispovijesti musliman?
11 O: Jesam.
12 P: Gdje ste rođeni?
13 O: U Srebrenici.
14 P: Gdje ste živjeli 1995. godine?
15 O: Živio sam u selu Lehovići, opština Srebrenica.
16 P: Šta ste tamo radili?
17 O: Živio sam sa poj... sa svojom porodicom, sa ženom i djecom, i branio
18 kuću.
19 P: Da li ste bili pripadnik armije bosanskih Muslimana u enklavi?
20 O: Bio sam u rezervnom sastavu; nisam imo puške.

Iskaz svjedoka Melvudina Orića pred Haškim tribunalom

Izvor: MKSJ

Aid viče: 'Pobit će nas', rekoh: 'Ma, neće.' Kako sam ja izgovorio 'neće', rafali su počeli... Ono, osjetiš na ruci da me stisk'o i osjetiš da je on pogoden. I ja sam se oteo iz ruke njegove. Bacio sam se po zemlji potrbuške, on je po meni pao, preko kičme, par sekundi je drhtao i iz...umro.

Mevludin Orić, preživjeli svjedok genocida

preko kičme, par sekundi je drhtao i iz...umro. Ja sam se bio skinuo do pojasa, i Hariz isto. I ta krv je išla po meni, i tako da su vjerovali da sam i ja mrtav", kazao je Orić, koji se, kada je pala noć, uspio izvući sa stratišta.

U Orahovcu je 14. jula 1995. godine, prema haškim presudama,

Grbavci škola u Orahovcu

Izvor: MKSJ

0081-6804-0081-6804

priča

8.7.2020.

objavljena

ubijeno oko 1.000 Bošnjaka. To je jedna od nekoliko masovnih egzekucija tokom srebreničkog genocida, u kojem je ubijeno više od 7.000 muškaraca i dječaka, a protjerano 40.000 žena, starijih i djece.

Kroz cijeli put srebreničkog genocida – od zarobljavanja, sprovođenja i čuvanja u školi "Vuk Karadžić" i odvođenja na mjesto egzekucija – Orić pamti pripadnike Vojne policije VRS-a. Za Balkansku istraživačku mrežu (BIRN) je rekao da su ti vojni policajci imali bijele opasače, kao za "vrijeme Tite", pištolje i kaiš preko ramena.

"Znam šta je vojna policija – služio sam u Titinoj vojsci", dodao je on.

Pred Haškim tribunalom do sada je za genocid i druge zločine u Srebrenici osuđeno ukupno 15 bivših pripadnika vojske i policije Republike Srpske, na četiri doživotne kazne i 189 godina zatvora.

BIRN-ova analiza svih pravosnažno završenih predmeta i dokumenata iz dokaznog materijala pokazuje da je na osnovu svjedočenja preživjelih, kao i nekadašnjih pripadnika vojne policije, te nalaza vojnog vještaka, utvrđeno da su pripadnici Vojne policije Zvorničke brigade učestvovali u operacijama u Srebrenici.

U jednoj od najvećih presuda – kojom su osuđeni bivši komandant Zvorničke brigade Vinko Pandurević i još šestorica visokorangiranih vojnih i policijskih zvaničnika – zaključeno je da su "pripadnici Vojne policije Zvorničke brigade čuvali zarobljenike u školi u Grbavcima i školi u Ročeviću, te prevozili zarobljenike na mjesto pogubljenja u Orahovcu".

Komandir Vojne policije Zvorničke brigade u julu 1995. godine – prema nalazu vještaka Richarda Butlera, ključnog američkog vojnog stručnjaka koji je nalaz o jedinicama VRS-a koje su učestvovala u operaciji "Srebrenica" iznosio na svim suđenjima u Haagu – bio je Miomir Jasikovac. U svjedočenjima u Haagu ovo su potvrdili i bivši vojni policajci.

Analiza BIRN-a ukazuje da se u haškim presudama i dokazima, osim trojice koji su komandovali vojnim policijama, nalaze imena više od 40 osoba koje se direktno

dovode u vezu s operacijama zarobljavanja, čuvanja i transportovanja na mjesta egzekucija, te prikrivanja zločina, protiv kojih nikada nije podignuta optužnica.

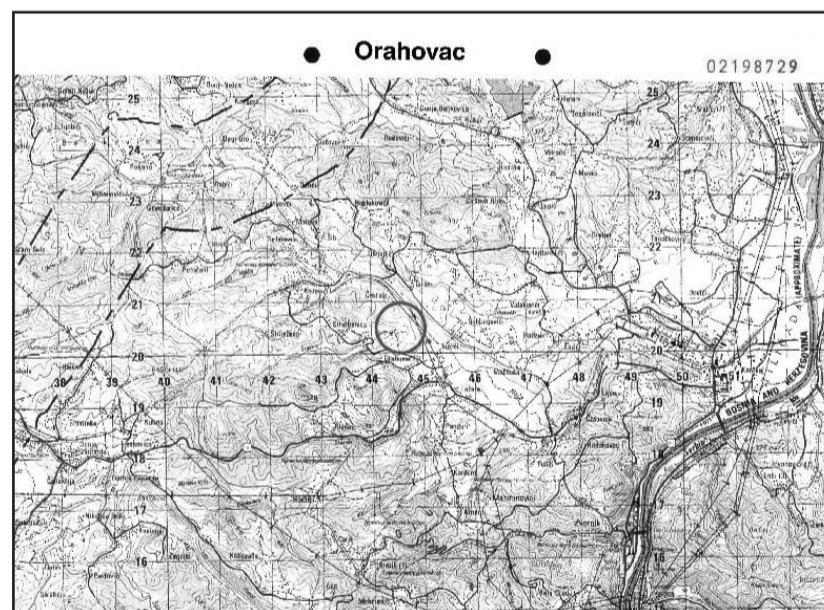
Mevludin Orić prisjetio se da su u jutarnjim satima 14. jula 1995. trojicu vojnih policajaca koji su ih čuvali u autobusu zamijenila trojica u šarenim uniformama, nakon čega su odvedeni u Orahovac, u fiskulturnu salu obližnje škole. On je dodao da je ispred škole bilo i pripadnika vojne i civilne policije, ali da vojna policija nije ulazila u unutrašnjost objekta, već su bili napolju kao okruženje.

Zbog poveza koji su kasnije stavljani zarobljenicima na oči, Orić nije, kako je kazao, mogao da vidi ko je pucao, odnosno da li su vojni policajci učestvovali u strijeljanju.

"Vojna policija što je bila u Bratuncu, iz Konjević-Polja što nas je pratila do Bratunca i cijelu noć je bila s nama, ujutro dok se nisu razmijenili, znači ista oznaka, isto sve je vojna policija imala u Orahovcu pred školom", uvjeren je Orić.

Prikrivanje prisustva vojne policije u Orahovcu

U svom nalazu, vojni vještak Butler je zaključio da su pred zoru 14. jula 1995. autobusi i kamioni sa zarobljenim Bošnjacima počeli da stižu u zonu Zvorničke brigade, da se odred Vojne policije Zvorničke brigade već nalazio u zatočeničkom objektu u školi u Grbavcima i s njima je bio i komandir Jasikovac.

Mapa Orahovca korištena u Haškom tribunalu

MASAKR U ROČEVIĆU

U Butlerovom nalazu se navodi da evidencija prisustva ljudstva na izvršavanju borbenih zadataka za 15. jula 1995. pokazuje da su neki od pripadnika Vojne policije Zvorničke brigade, koji su dan ranije bili u Orahovcu, bili prisutni na mjestu koje je bilo označeno slovom "R" i da, "mada na listi evidencije uz oznaku 'R' nema čitljivog imena, neko se potrudio da se izbrise oznaka 'R' i da se umjesto nje stavi 'T', kao 'teren'", što govori o prisustvu vojnih policajaca u školi u Ročeviću.

Prema haškim presudama, u Ročeviću je izvršen masakr i ubistva više stotina Bošnjaka.

Pripadnici Vojne policije Zvorničke brigade koji su svjedočili pred Tribunalom potvrdili su da su dan poslije, 15. jula, bili pred školom u Ročeviću, gdje su se odvezli minibusom u kojem je bio Jasikovac, da

su došli pred školu gdje je bilo vojnika, da je njihov komandir otišao u pravcu škole i van vozila bio sat vremena, nakon čega su se vratili.

Protiv Jasikovca nikada nije podignuta optužnica. Izvor iz Tužilaštva BiH koji je upoznat sa istragama na predmetima ratnih zločina nezvanično je BIRN-u potvrdio da se protiv Jasikovca vodi istraga i da se on nalazi na području Srbije. Novinari BIRN-a nisu mogli nezavisno potvrditi gdje se Jasikovac nalazi niti razgovarati s njim.

BIRN je došao do kontakta izvjesnog Miomira Jasikovca na području Indije. Nakon više poziva njegovom domu i upita da li se radi o pukovniku VRS-a te traženja da razgovaramo s njim, osoba koja se javila na telefon kazala je da se zaista radi o pukovniku, ali da nije prisutan.

Prema evidenciji prisustva ljudstva čete Vojne policije Zvorničke brigade od 14. jula 1995. u Orahovcu je bio prisutan odred vojne policije. Također se čini da je učinjen izvjestan napor da se prikrije ova činjenica.

Richard Butler, vještak na suđenjima u Haagu

"Prema evidenciji prisustva ljudstva čete Vojne policije Zvorničke brigade od 14. jula 1995. u Orahovcu je bio prisutan odred vojne policije. Također se čini da je učinjen izvjestan napor da se prikrije ova činjenica.

Proučavanjem dokumenta pokazalo se da je na poledini napisana legenda koja pokazuje gdje se svaki vojni policajac nalazio. Uprkos tome što je izbrisana, vidljiv je natpis 'Orahovac'. Nadalje, proučavanjem bilješki od 14. i 15. jula 1995. godine, jasno je da je niz imena imao slovo 'O' kao naznaku lokacije, što je kasnije izbrisano i promijenjeno u 'T' – označavajući 'na terenu', naveo je Butler u nalazu.

Prisustvo vojne policije pod komandom Jasikovca na lokaciji u Orahovcu potvrdili su, svjedočeći u Haagu, i bivši pripadnici ove jedinice.

Stanoje Birčaković, svjedočeći 1. maja 2007. godine na suđenju u predmetu protiv Pandurevića i ostalih, rekao je da je u julu 1995. bio vojni policajac kada je njegov komandir Jasikovac prvi izvršio postrojavanje i obavijestio da idu na obezbjeđenje ratnih zarobljenika u Orahovac, da su bili pod punom

ratnom opremom, te da je 10-15 pripadnika jedinice ušlo u policijski minibus i dovezlo se pred školu prije nego su zatvorenci počeli da stižu.

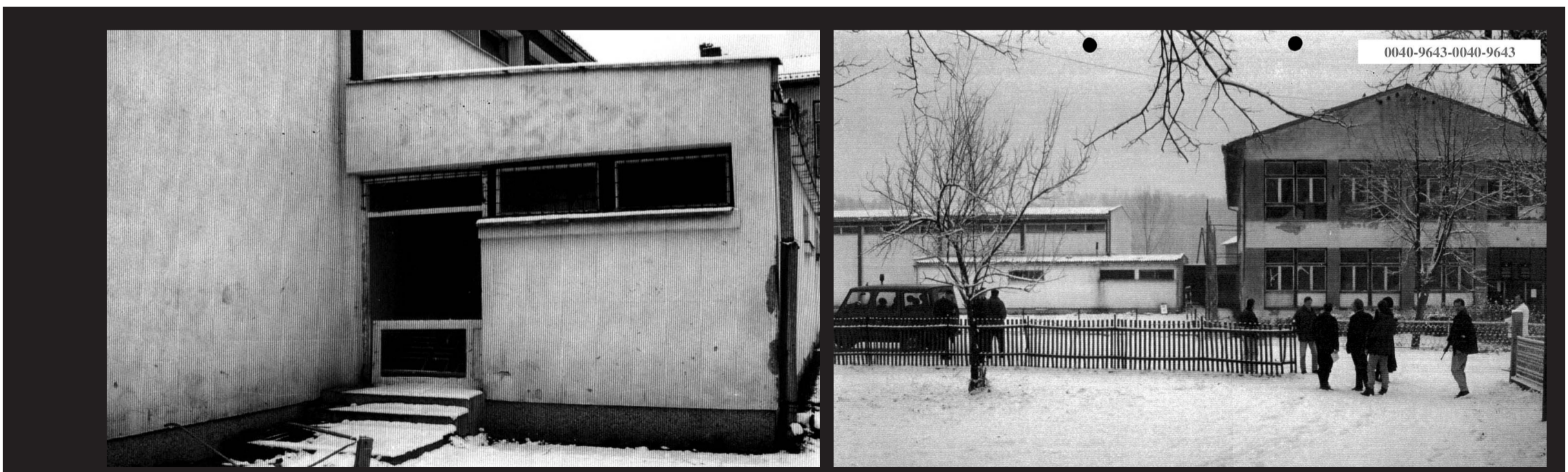
"Sljedećeg jutra, negdje možda oko 8:00 sati, stigla je smjena. Znači, stiglo je 20, 30, 40 vojnika. Ne znam tačan broj. Tako da smo mi dobili slobodno, ali nismo imali mogućnost da se vratimo u kasarnu, već je rečeno da ostanemo tu negdje. Da budemo u blizini, u pripravnosti", kazao je Stanoje Birčaković.

Njegov nekadašnji kolega i vozač u Zvorničkoj brigadi Milorad Birčaković posvjedočio je da je ispred hotela "Vidikovac" u Zvorniku ušao u jedan od autobusa koji su dolazili iz Bratunca i prevezao se prema školi u Orahovcu, gdje je zatekao nekoliko pripadnika svoje jedinice, ali i komandira Jasikovca, koji je, prema njegovim riječima, tu bio od samog početka.

On je pred Tribunalom naveo da su iz škole ljudi izvođeni u kamione i prevoženi dalje, kao i da u početku nije bilo nikakve pratnje.

"Onda je meni rečeno poslije da ja idem iza kamiona tih, do jedne česme. To je asfaltni put. I tu sam išao, kod te česme se okrenem i vratim se pred školu... Okretao sam se i vraćao... Možda četiri do pet puta sam ja išao iza njih. Ja sam tu dolazio do te česme, a kamioni

Nastavak na sljedećoj stranici >>>

Iskaz o vojnim događanjima u Srebrenici (revizija) – operacija "Krivaja 95"

SAŽETAK

1. Drinski korpus je formiran 1. novembra 1992. godine kao posljednji od šest korpusnih formacija Vojske Republike Srpske (VRS-a). Štab Drinskog korpusa smješten je u Vlasenici. Prije toga, područjem istočne Bosne su upravljali dijelovi teritorijalne odbrane bosanskih Srba (TO), opštinske i kasnije jedinice VRS-a i komande koje su nastojale da prošire kontrolu bosanskih Srba nad tom teritorijom nasuprot snaga otpora bosanskih Muslimana, koje su ubrzano organizovane. U vezi s tim, dvije značajnije jedinice koje su kasnije odigrale ulogu prilikom zauzimanja Srebrenice od strane VRS-a 1995. godine bile su Zvornička pješadijska brigada i Bratunačka laka pješadijska brigada.

2. Od samog početka zauzimanja opština Zvornik i Bratunac od strane bosanskih Srba (april 1992.), Dragan Obrenović, Momir Nikolić i Vidoje Blagojević su na neki način bili uključeni, bilo kao pripadnici bivše JNA, Teritorijalne odbrane bosanskih Srba ili tek osnovane VRS. U novembru 1992., ubrzo nakon osnivanja Drinskog korpusa, VRS je pokrenula kampanju protjerivanja stanovništva bosanskih Muslimana iz Podrinja, uključujući područje Birača, Žepe i Goražda.

3. U aprilu 1993. godine, Savjet bezbjednosti Ujedinjenih nacija (rezolucije 819 i 824) uspostavio je tri "zaštićene zone" u zoni Drinskog korpusa. Ove "zaštićene zone" okruživale su enklave Srebrenicu, Žepu i Goražde sa većinskim muslimanskim stanovništvom. Uspostavljanjem "zaštićenih zona" od strane Savjeta bezbjednosti UN-a, linije vojnih sukoba oko Srebrenice su se stabilizovale. Ali usprkos prisustvu mirovnih snaga UN-a, nastavljene su aktivnosti naoružanih vojnih jedinica bosanskih Muslimana unutar srebreničke enklave, što je primoralo VRS da održava odbrambenu liniju nasuprot granice "zaštićene zone".

4. Početkom 1995. godine, rukovodstvo Republike Srpske preduzelo je aktivnosti s ciljem da "istočne" enklave (uključujući Srebrenicu) učini neodrživima. Dio ovih aktivnosti bilo je ograničavanje količine goriva i namirnica potrebnih za snabdijevanje lokalnog stanovništva ili snaga UN-a u enklavama. Drugi dio ovih aktivnosti bilo je smanjivanje veličine enklava. Manje vojne operacije Drinskog korpusa u maju i junu 1995. godine (duž južne granice srebreničke "zaštićene zone") pripremile su teren za veliku vojnu operaciju sa šifrovanim nazivom "Krivaja-95".

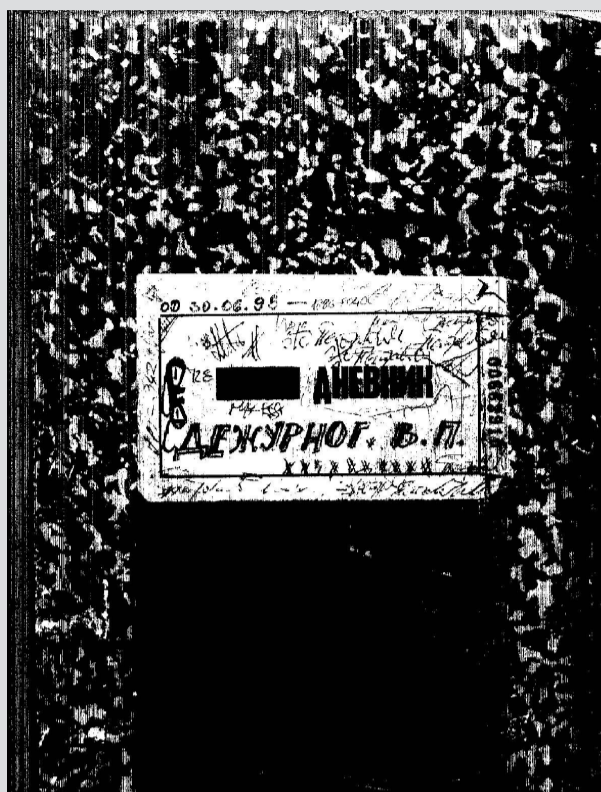
5. Operacija "Krivaja-95" predstavljala je plan VRS-a da se smanji površina srebreničke enklave i da se ona izoluje od obližnje muslimanske enklave Žepe. Ovaj plan su pripremile i u najvećem dijelu provele komanda, štab i potčinjene jedinice Drinskog korpusa VRS-a. U vrijeme kada je operacija počela, komandant Drinskog korpusa bio je generalmajor Milenko Živanović. Njegov načelnik štaba i zamjenik bio je generalmajor Radislav Krstić. Prva zvornička pješadijska brigada, pod komandom potpukovnika Vinka Pandurevića, i 1. bratunačka laka pješadijska brigada, pod komandom pukovnika Vidoja Blagojevića, bile su predviđene da odigraju značajnu ulogu u ovoj operaciji.

6. Napad na enklavu počeo je 6. jula 1995. godine. Usljed uspješnog napredovanja Drinskog korpusa protiv muslimanske vojske i snaga UN-a (Holandskog bataljona), 9. jula 1995. godine proširen je obim operacije, tako da je

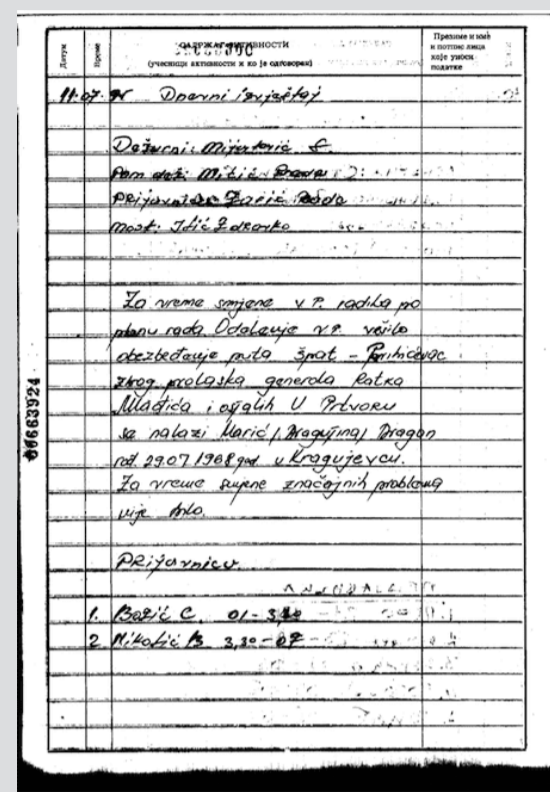
0113-4290-0113-4427/hh.na.ak

1

DNEVNIK OTKRIVA AKTIVNOSTI

Dnevnik dežurnog vojne policije Bratunačke brigade

Izvor: MKSJ

U "Dnevniku dežurnog Vojne policije Bratunačke brigade", u kojem su za sve dane od početka jula 1995. ručno zapisivane aktivnosti ove jedinice, kao i vrijeme provedeno na prijavnici njenih pripadnika, navedeno je da je ova formacija 12. i 13. jula 1995. bila angažovana "na obezbjeđenju UNHCR-a i predaji muslimanskog naroda iz Srebrenice, da jedan dio obezbjeđuje ranjene i bolesne u Domu zdravlja Bratunac i prolazak kamiona u kojem su izbjeglice iz enklave Srebrenica", kao i da rade na obezbjeđenju Ratka Mladića.

Izveštaj vještaka Richarda Butlera

Izvor: MKSJ

Nastavak sa prethodne stranice

su produžavali tim putem", kazao je Milorad Birčaković pred Tribunalom, a na upit ko mu je rekao da prati kamione, odgovorio je: "Ja mislim da je Jasikovac."

Ispričao je i da su se čuli "tupi pucnjevi", kao i da je kasnije, 50-ak metara od česme do koje je pratio kamione, vidio leševe pored puta i zaključio da su izvršena pogubljenja.

Bošnjački oficir za vezu u Haagu Amir Ahmić smatra da sve presude koje su donesene pred Tribunalom ukazuju na to da je u Srebrenici postojao "uvezan sistem organizacije", čiji su važan dio bili vojni policajci.

"I vojna policija i civilna, organi bezbjednosti, imate osobe koji su bili organi bezbjednosti pa su osuđeni pred Tribunalom, znači oni su ti koji su bili direktno uključeni i zaista postoje dokazi da je vojna policija itekako bila involvirana u

sve to - od potjere, do prihvata, do trijaže, do odvođenja, do likvidiranja. Znači, postoje dokazi za to", rekao je Ahmić.

Advokat Aleksandar Lazarević je kazao da je Haški tribunal išao logikom da se procesuiraju ljudi na višim nivoima, ali da je, po njemu, suština trebala biti da se krene odozdo prema gore, "jer ne može postojati odgovornost na nekom ako nije utvrđeno da ona postoji na nižem nivou".

Postoje dokazi da je vojna policija itekako bila involvirana u sve to - od potjere, do prihvata, do trijaže, do odvođenja, do likvidiranja. Znači, postoje dokazi za to.

Amir Ahmić, bošnjački oficir za vezu u Haagu

"Veliko je pitanje da li nekoga možete optužiti za učešće u udruženom zločinačkom poduhvatu ukoliko se nekome kaže 'da čuva zarobljenike', bez postojanja subjektivnog elementa. Samo čuvanje zarobljenika ne predstavlja krivično djelo, kao što nije ni zarobljavanje. Ako se čuvaju zarobljenici sa znanjem da će ih ubiti i strijeljati, onda je riječ o kriminogenoj zoni. Tek kad se o tome dobije svijest, znanje i nastavi se u ostvarivanju tog cilja,

tada se ulazi u kriminogenu zonu", rekao je Lazarević.

Tribunal u Haagu je, prema njegovom mišljenju, uradio ogroman posao, ali i dalje postoji puno slučajeva i događaja koji jednostavno nisu stigli na red.

Bratunački vojni policajci pred školom

Mevludin Orić je zarobljen kod Konjević-Polja 13. jula, dva dana nakon što je krenuo šumom ka Tuzli. Prije nego je proveden u Orahovac, gdje je preživio strijeljanje, u autobusu je, odmah po zarobljavanju, također vidio vojne policajce.

"Rekli su nam da čekamo autobuse...dok autobusi dođu. Mislim da su ti autobusi vozili sa Potočara žene i djecu. Vratila su se tri autobusa, oni su nas izveli. Već je bio mrak, svjetla su se palila, u autobusa su bila svjetla popaljena, ali nije bio skroz... Sjeli smo u prvi autobus.

Stavili su nas na zadnja sjedišta. U autobus su ušla tri policajca, vojna policajca iz Republike Srpske", kazao je Orić svjedočeći u Haagu 2003. godine.

Prema njegovim riječima, trojica vojnih policajaca su ostala u autobusu u koji je ušao, odvezli su se u Bratunac i ostali pred školom "Vuk Karadžić". Vojnici i oficiri su, kako je rekao, ulazili u autobus i prozivali ljude imenom i prezimenom, koji su se javljali, izvodili su ih i više ih nisu vraćali. Osim tri koja su došla u Konjević-Polje, kazao je Orić, tu su bila još dva autobusa, parkirana ispred škole.

"Vojna policija je bila prisutna, sve su odobravali, koga izvedu ili koga prozovu ili koga neko pozna, jer bilo je Srba koji su poznali nekoga. Iz prva dva autobusa dosta su izveli, jer svjetla su u autobusu popaljena, vidi se. Čuo sam poma-ganje u školi 'Vuk Karadžić'. Sve to je vojna policija gledala, slušala. Ništa, ništa nisu uradili da nas zaštite", rekao je Orić.

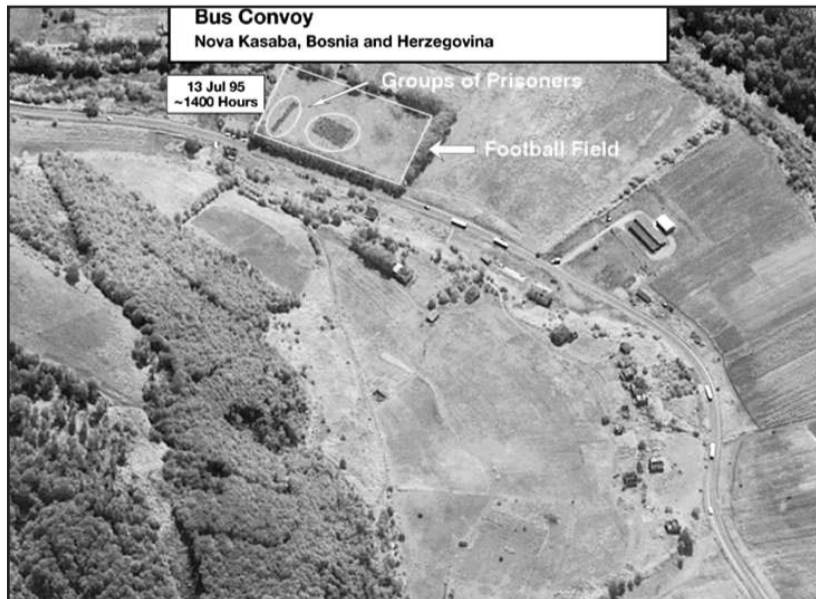
Pred Sudom BiH je Mladen Blagojević, u svojstvu bivšeg vojnog policajca Bratunačke brigade, osuđen na sedam godina zatvora nakon što je utvrđeno da je kroz prozor škole pucao na zarobljenike u školi "Vuk Karadžić".

Prema Butlerovom nalazu, komandir voda Vojne policije Bratunačke brigade VRS-a je bio stariji vodnik 1. klase Mirko Janković, što su pred Tribunalom navodili i pojedini pripadnici ove jedinice, kao i da je njegov zamjenik bio Mile Petrović.

Prema informacijama BIRN-a iz dva nezavisna izvora koje nije bilo moguće zvanično potvrditi, Janko-

Snimci iz zraka Nove Kasabe

Izvor: MKSJ

vić je u međuvremenu preminuo, a protiv Petrovića nikada nije podignuta optužnica.

Petrović je također svjedočio u korist odbrana u Haagu, kada je negirao da je dobio rješenje o funkciji, obrazlažući da mu je Momir Nikolić, pomoćnik komandanta za bezbjednost Bratunačke brigade, usmeno prenio da mijenja Jankovića kada njega nema. BIRN nije bio u mogućnosti da dođe do Petrovićevog prebivališta ili kontakta.

Momir Nikolić, koji je pred Tribunalom osuđen na 20 godina zatvora zbog zločina u Srebrenici, u svjedočenju je naveo da su pripadnici vojne policije iz Bratunca učestvovali u odvajanju muškaraca od njihovih porodica u Potočarima, odnosno da su neki od njih uspjeli da pređu prvu liniju razdvajanja, ali i da su od pripadnika vojne policije vraćani nazad među one koji su već izdvojeni.

"Jedina, znači jedina jedinica... kojoj sam ja mogao da kažem nešto, da ih sprječim, da preduzmem određene mjere, bila je jedinica Bratunačke brigade odnosno jedinica Vojne policije Bratunačke brigade, koja je bila tu angažovana", rekao je Nikolić tokom svjedočenja.

Pojedini vojni policajci su pred Tribunalom negirali ove Nikolićeve navode, dok u dnevniku dežurnog - koji se nalazi u dokaznim predmetima u gotovo svim presudama za genocid u Srebrenici - stoji da je 14.

08800808
 NOIM, I STOKIĆ KAD
 DOĐE DOČE ZA NAPONI TE
 63-KE DOČE, ONA SRED-
 STVA ŠTO SU BILA NA
 OPRAVCI
 (DALI RAZGOVOR NE
 BITAN)
 254.300 10:09
 ZOKA P-BEARA - (X LUEIC
 NE ČUJE SE)
 B... PUK BEARA... ZORAVO
 ŠOR LUEIC KAKO S...
 ODUČENO... ŠUČE LI?...
 DEL ZNAČ DA DE U KONDEVIĆ
 POCU PAČLO 400 OVIA BALIDA?
 ... E GDE SU ONI SAD?...
 A SKUPČENI, RAZORUŽANI, SVE?
 ... ODUČENO... ODUČENO...

Presretnuti razgovori Ljubiše Beare od 13. jula 1995. godine

08800811
 L...
 B- ODUČENO
 L...
 B- ODUČENO, ODUČENO SUPER
 MA TO KO DA ČUVA DEL?
 L- IMA, IMA
 B- E DOBRO
 L- ... OVDE IMAMO ...
 VAMO DE OVA MASA ...
 B- PA DOBRO MOŽETE #VI I
 TIH ZO DA SE NE RASIPADU
 SNAGE. SVE NAGURAJTE NA
 ISRALIĆE KO IH DEBE.
 L- DOBRO, ONDA ...
 B- ZAKLUČANI DEL?
 L- ...
 B- A DEL IMA MDESTA TOLIKO
 KAD VAS?

Izvor: MKSJ

na 15. juli 1995. "policija angažovana na sprovođenju muslimanskih izbjeglica", što je u nalazu naveo i Butler, ali i konstatovao: "Prebacivanje Muslimana iz Potočara završeno je do 20:00 sati 13. jula 1995. godine. Sprovođenje nakon tog trenutka može se odnositi samo na čuvanje autobusa koji su prebaci-

vali zatočenike u zonu Zvorničke brigade."

Bivši vojni policajac iz Bratunca Mile Janjić je u svjedočenju kazao da je u julu 1995. pratio kolonu sa zarobljenim Srebreničanima prema Zvorniku. Prema njegovom svjedočenju, bio je u grupi koja je pratila konvoj do mjesta Ročević, gdje je

vidio svog komandira Mirka Jankovića na transporteru, ali i oko škole vojnike, grupu deset do 15 vojnika iz Bratunačke brigade.

Osim vojnih policija Zvorničke i Bratunačke brigade, Butler u nalazu spominje i 65. zaštitni puk pri Glavnom štabu VRS-a, čijim je bataljonom vojne policije koman-

napraviti spiskovi, te nastavio: "U tom trenutku jedan zarobljenik je ustao. Srpski vojnici su mu prišli, šutnuli su ga i udarili kundakom. Onda je jedan srpski vojnik izvadio svoj pištolj i ubio ga. Potom je bačen među ostale. Mladić je bio tu i nije reagovao. Kad su liste napravljene, Mladić je otišao prema Konjević-Polju."

Malinić je, svjedočeći pred Tribunalom, rekao da, prema njegovim saznanjima, zlostavljanja zarobljenika nije bilo, da su morali sjediti na terenu, da su dobili vodu i hljeb, kao i da je čuo da se desilo ubistvo.

"Desilo se na stadionu kada je zarobljenik napao vojnika koji je bio pripadnik bataljona vojne policije. To je jedini put kada je neko izgubio život, ali to nije bilo iz nečijeg kaprica. Radilo se o samoodbrani", kazao je Malinić, kojem je tokom svjedočenja predočavan prisluškivani razgovor - vođen između Ljubiše Beare, bezbjednjaka Glavnog štaba VRS-a, i osobe označene kao Zoka - u kojem se spominju snage koje prolaze i koje se ubijaju međusobno. Pripadnici Vojne policije 65. puka su pred Tribunalom potvrdili da je Malinićev nadimak bio Zoka.

Beara je u Haagu osuđen na kaznu doživotnog zatvora zbog genocida u Srebrenici, a kasnije je preminuo na izdržavanju kazne.

I za Malinića je iz Tužilaštva BiH nezvanično potvrđeno da se protiv njega vodi istraga, kao i da je ne-

OPTUŽNICE ZA GENOCID PROTIV NEDOSTUPNIH PRAVOSUĐU U BIH

Tužilaštvo BiH podiglo je optužnicu za genocid u Srebrenici protiv šest osoba, a koje su u vrijeme optuženja bile nedostupne pravosuđu u BiH, odnosno, koje su se nalazile u Srbiji.

Radoslava Jankovića, bivšeg obavještajnog oficira u Odjeljenju za obavještajno-bezbjednosne poslove u Glavnom štabu Vojske Republike Srpske (VRS) Tužilaštvo tereti da je od 11. do 19. jula 1995. svojim djelima i propustima pomogao i podržao djelimično istrebljenje bošnjačkog naroda s područja Srebrenice.

Na teret je Jankoviću stavljeno, između ostalog, da je grupi vojnih policajaca Bratunačke brigade VRS-a izdao naredbu da civilno stanovništvo iz okoline Potočara sakupi i dovede u bazu Holandskog bataljona kako bi bilo transportovano, organizovao sačinjavanje spiskova žena, djece i muškaraca koji su se ukrcavali u kamione i autobuse, dok je u optužnici navedeno i da je bio u pratnji tri autobusa sa zarobljenicima koji su odvedeni u Orahovac, gdje su muškarcima privremeno zatvarani, a za koje je znao da će biti ubijeni.

Nekadašnjeg načelnika Odjeljenja za obavještajne poslove Drinskog korpusa VRS-a **Svetozara Kosorića** je Tužilaštvo BiH optužilo za genocid, odnosno da je svjesno pomagao učesnicima udruženog zločinačkog poduhvata.

U optužnici koju je potvrdio Sud BiH se navodi da je Kosorić, učestvujući na sastancima na kojima se odlučivalo o odvajanju muškaraca dobi od 16 do 60 godina od njihovih porodica, pronalazio lokacije za njihovo privremeno zatvaranje, zatim lokacija za pogubljenje te je učestvovao u organizovanju transporta civilnog stanovništva predvođeci jednu veću

kolonu autobusa i kamiona koji su prevozili žene i djecu prema teritoriji pod kontrolom Armije BiH.

Pored oficira iz Glavnog štaba VRS-a i Drinskog korpusa, za genocid je optužen i bivši zamjenik ministra i ministar unutrašnjih poslova RS-a Tomislav Kovač koji se tereti da je i držao pod nadzorom sve policijske snage koje su sudjelovale u počinjenju zločina.

U optužnici protiv Kovača stoji da su policijske jedinice pod kontrolom optuženog sudjelovale u zarobljavanju bošnjačkih muškaraca i dječaka, njihovom prisilnom zatočenju, transportu i masovnim egzekucijama na više lokacija, uključujući Kravicu, Cersku, Dom kulture u Pilici, Ekonomiju Branjevo, Sandiće, Konjević-Polje, te druge lokacije na kojima su vršena zarobljavanja i masovna i pojedinačna strijeljanja zarobljenih.

Protiv **Milisava Gavrića**, nekadašnjeg zamjenika komandira Policijske stanice (PS) Srebrenica, Sud BiH je u junu 2008. potvrdio optužnicu koja ga tereti da je u Potočarima pomagao u prisilnom transportu nekoliko hiljada bošnjačkih civila, učestvovao u izdvajanju muškaraca iz grupe civila, te da je odvodio muškarce koji su bili u krugu Cinkare kojima se od tada gubi svaki trag. On je prvi koji se u vrijeme optuženja za genocid u Srebrenici nalazio na teritoriji Srbije.

Nedostupni pravosuđu u BiH su **Borislav Stojišić** i **Rajko Drakulić** koji se terete da su u svojstvu vojnih policajaca Vlaseničke brigade VRS-a u mjestu Luke zaustavljali vozila koja su se kretala prema Kladnju u kojima su bili civili iz Srebrenice od kojih su oduzimali novac i zlato, a potom ih upućivali prema Kladnju, dok su nasilno od ostalih odvajali muškarce i djevojke bošnjačke nacionalnosti.

"Bilo je oko 1.500 do 2.000 ljudi koji su sjedili na terenu, okruženi srpskim vojnicima. U tom trenutku jedan zarobljenik je ustao. Srpski vojnici su mu prišli, šutnuli su ga i udarili kundakom. Onda je jedan srpski vojnik izvadio pištolj i ubio ga. Potom je bačen među ostale. Mladić je bio tu i nije reagovao.

Svjedok PW-016, zarobljen u Novoj Kasabi 13. jula 1995.

dovao major Zoran Malinić, koji je u julu 1995. godine, prema nalazu, bio razmješten u Novoj Kasabi.

"Ova jedinica učestvovala je u okupljanju i zatvaranju muslimanskih zarobljenika u blizini Nove Kasabe", navodi se u nalazu, kao i da su zarobljeni transportovani nazad u zonu Bratunačke brigade, odakle su prebačeni u zonu Zvorničke brigade.

Svjedok PW-016 je izjavio da je zarobljen u Novoj Kasabi 13. jula 1995. i da je kratko vrijeme bio smješten u barakama, odakle su otišli na fudbalski teren, kao i da su vojnici koji su ga zarobili bili različiti od onih koji su pratili do terena, ali da su bili u istim uniformama.

"Bilo je oko 1.500 do 2.000 ljudi koji su sjedili na terenu u redovima, okruženi srpskim vojnicima. Vojnici su bili svuda oko terena, udaljenost između njih nije bila veća od metra", rekao je PW-016 i naveo da je kasnije na teren u Novoj Kasabi došao Ratko Mladić i kazao im da će biti razmijenjeni i da će se

dostupan domaćem pravosuđu. BIRN nije uspio doći do njegovog kontakta.

Advokatica Senka Nožica smatra kako su sudski utvrđene činjenice u Haškom tribunalu mogle pomoći domaćim tužiteljima u BiH da oni na bazi istih dokaza podignu optužnice za direktne izvršioce, što je, prema njenim riječima, u nekim slučajevima i urađeno.

"Sistem tuženja u Tužilaštvo BiH za ratne zločine traje jako dugo, a što vrijeme odmiče, sve duže i duže će trajati", naglasila je ona.

Mevludin Orić je rekao da bi pronalazak i procesuiranje odgovornih te direktnih izvršilaca zločina za njega značilo barem malo satisfakcije.

"Značilo bi puno da se nađu ti odgovorni i privedu pravdi, ne samo za mene nego i za ubijene i sav narod koji je preživio. Prošlo je 25 godina, proći će i 50 godina, ali to se nikada neće zaboraviti jer je toliko naroda ubijeno", zaključio je Orić.

OD IZLJEČIVE DIJAGNOZE DO SMRTI UZ SAVJETE "GURUA"

Poruke s mobitela otkrivaju ulogu grupe osoba u liječenju žene oboljele od leukemije sa 97 posto šanse za preživljavanje koje je završilo smrću – uz savjete da zanemari dijagnoze ljekara i terapije

priča
10.3.2022.
objavljena

Autorica: Azra Husarić
Omerović

Tri godine nakon što su joj ljekari otkrili leukemiju i dali velike šanse za preživljavanje uz odgovarajuću terapiju, Sanela Memić-Vrcić preminula je u sarajevskoj bolnici. Od otkrivanja bolesti do posljednjeg dolaska u bolnicu, ova doktorica stomatologije je intenzivno komunicirala s grupom osoba čiji član joj je govorio da zanemari preporuke ljekara za liječenje u bolnici. Najmanje dvije osobe iz grupe ranije su osuđivane, između ostalog i za prevaru, a firma njenog najistaknutijeg člana za porez duguje više od milion maraka.

U tom periodu Sanela je sve češće komunicirala s Pavom Šaracem iz Tomislavgrada. Ona ga je oslovljavala kao "učitelja" čiji savjeti joj mogu pomoći da se izbori s leukemijom.

Za manje od pola godine gotovo svakodnevnim komunikacijama, Šarac je osjetio da se toliko zbližio sa Sanelom da je bio slobodan u poruci tražiti pozajmicu od 30.000 KM da kupi novi auto. To nije bio jedini put da je on u porukama govorio o novcu. Istraživanje BIRN-a BiH također je pokazalo da Sanela nije bila jedina osoba kojoj je Šarac nudio pomoć. Jedna od dvije osobe koje se spominju u porukama preminula je poput Sanele.

Šarčeve poruke njoj uključivale su savjete o liječenju. Jedan od njegovih uslova je bio da mu bude potpuno predana, da mu vjeruje i da se paralelno ne liječi kod ljekara, tvrdeći da joj oni nisu prijatelji.

Zbog takvih poruka i onoga čemu je svjedočila, Vanesa Beganović je novinarima BIRN-a Bosne i Hercegovine ustupila sadržaj poruka iz Sanelinog telefona. Prema njihovom sadržaju, Šarac je sa Sanelom najčešće komunicirao putem aplikacije WhatsApp kroz glasovne ili video poruke. U njenom telefonu veliki broj ovakvih poruka i videa je izbrisan iz komunikacije. BIRN BiH nije mogao potvrditi da li je poruke izbrisala Sanela ili Šarac, ali tekstualne poruke koje su ostale u telefonu otkrivaju važan dio događaja tokom odustajanja od liječenja i smrti od bolesti za koju je Sanela Vrcić imala znatne izgleda za preživljavanje.

Nadriljekarstvo odnosno neo-

Pavo Šarac, Nada Mašić, Adisa Porobić, Pavel Pavelka i Meliha Bazardžanović

Foto: Facebook

vlašteno bavljenje liječenjem bez odgovarajuće stručne spremlje koje završi smrću kažnjivo je u Federaciji sa do 12 godina zatvora.

Pavo Šarac odbio je govoriti za ovu priču. Na razgovor nije pristala niti većina drugih osoba na koje je on upućivao Sanelu – Adisa Porobić, Nada Mašić, Pavel Pavelka te Meliha Bazardžanović – od kojih niko nije na zvaničnom spisku ljekara. Šarac je izdržavao kaznu zatvora i firma u kojoj je suvlasnik ima milionski poreski dug, a Pavelka je ranije osuđivan zbog prevare.

Razgovori s njene dvije sestre, doktoricom koja ju je liječila i radnom kolegicom dopunjavaju priču o ulozi Pave Šarca u liječenju koje je završilo smrću.

Vanesa kaže da je odlučila podijeliti poruke iz Sanelinog mobitela i govoriti za ovu priču zbog svih koji bi se u budućnosti mogli naći u sličnoj situaciji kao njena sestra u komunikaciji s grupom koja ju je savjetovala.

"Meni je cilj ovog našeg razgovora da ih zaustavim, pa koliko god budemo mogli", kaže ona.

Odgovaranje od terapije

Prisjeća se da je njenoj sestri leukemija dijagnosticirana krajem 2017. godine.

Doktorica iz Cazina Mirsada Murić kaže da je leukemija pronađena u ranoj fazi, još uvijek prerano za transplantaciju. Ona je preporučila da prati svoje nalaze i u pravom trenutku uradi transplantaciju

koštane srži.

Murić ju je uputila na liječenje kod doktorice u Zagreb, koja joj je preporučila transplantaciju koštane srži za nekoliko mjeseci.

"Ona [joj] je garantirala da će to biti faktički 99 do 100 posto izlječenje, jer se uhvatila bolest u toj fazi u kojoj je bilo moguće izlječenje", objašnjava doktorica Murić.

U novembru 2018. godine Sanela je dobila preporuku za transplantaciju.

"Doktorica Mirsada tad kaže: 'Sanela, sad je vrijeme.' U tom momentu se događaju dvije stvari – vrijeme je za transplantaciju i događa se Pavo Šarac i Adisa Porobić", kaže Vanesa i dodaje kako je nalaz u Zagrebu pokazao akutnu leukemiju.

"Dvije tablete je bio plan terapije, dvije tablete da popije i bit će spremna za transplantaciju. Kada doktor da i 50 posto, to su velike šanse, ali 97 posto je već u glavi 100 posto šansa, sestra mi ostaje živa", priča kroz suze Vanesa.

Prema sjećanju sestara, radne kolegice i arhivi poruka iz njenog mobitela, Sanela je u tome periodu prvo upoznala Adisu Porobić, kao pacijenticu koja ju je upoznala s Pavom Šaracem.

Doktorica iz Zagreba Saneli je garantirala da će to biti faktički 99 do 100 posto izlječenje, jer se uhvatila bolest u fazi u kojoj je bilo moguće izlječenje.

Mirsada Murić, doktorica iz Cazina

Mirsada Murić

Foto: BIRN BiH

28.12.2018. 09:21
Pavao
Aha. Dakle od sada svaki dan u sedam ujutro i u sedam navečer cemo raditi terapiju na daljinu kao podršku svemu sto radis na sebi. To znaci da budes budna ujutro u to doba.

28.12.2018. 09:22
Sanela
Radujem se. Šta ja trebam raditi?

28.12.2018. 09:23
Pavao
Nista.

28.12.2018. 09:23
Pavao
To je ono sta te zelim nauciti. Tako ces biti zdrava.

08.01.2019. 11:25
Pavao
Jesi ziva mala.

08.01.2019. 11:23
Sanela
evo me u ZG. Upravo krenula po nalaze i da odgodim terapiju

08.01.2019. 11:36
Pavao
Aha. Je*es nalaze i terapiju. Vidljivo si bolje.

08.01.2019. 11:36
Pavao
Valjda i ovi tvoji kolege to vide.

08.01.2019. 11:37
Sanela
Ako sam zdrava nisam bolesna!

08.01.2019. 11:38
Pavao
Za tvoj ili bilo ciji um tesko prihvatljivo ali istina je da nasa terapija djeluje i u proslost!!!!!!

18.12.2019. 08:53
Pavao
Sutra ujutro ti završavam daljinski terapiju pa bi rezultati trebali biti vidljiviji

18.12.2019. 09:00
Sanela
Jesam ...meditirati ne uspijevam (kratko je) od bolova. Kad se vidimo?

18.12.2019. 08:59
Pavao
Docu cu

18.12.2019. 08:59
Pavao
Ovih dana

09.01.2019. 08:02
Sanela
Sinoć došao dr koji me povezo sa bolnicom. On nije dao 1%da se mogu izliječiti bez njihove th. Kaže jasno, ako ne prihvatiš, ideš u opasnu leukemiju. Ako prihvatiš, 97% si izliječena

09.01.2019. 08:02
Pavao
Zasad je to dovoljno

08.01.2019. 11:36
Pavao
Valjda i ovi tvoji kolege to vide.

09.01.2019. 08:03
Sanela
I kurslus

07.04.2019. 13:36
Sanela
Bila sam kod Nade. Rekla sam joj za modrice i afte (i one se pojavile). Kaže da je to dobro, da izlazi i da se organizam čisti. Došla do vrata kad izbacujem ' smeće ' iz sebe. Bolji mi nalazi, leukemija 10, bolji puno timus

07.04.2019. 13:37
Pavao
Aha.

07.04.2019. 13:38
Pavao
Triba to brze i bolje jos

07.04.2019. 13:40
Pavao
Mozda ti jesi zadovoljna kao i nada ali ja vidim iza svega toga vaseg zadovoljstva. I mora to bolje i temeljitije jer stare postavke su jos prisutne.

PAVELKA OSUĐEN ZBOG PREVARE

Pavel Pavelka je osnivač udruženja proizvođača zdrave hrane "Eko spas". On je kao predstavnik ove organizacije 2008. godine lažno nudio poljoprivrednicima da im uz proviziju od jedan posto može osigurati donacije Japana vrijedne i do 300.000 maraka. Njega je Osnovni sud u Foči 2014. godine, zajedno s Vladimirom Savićem, osudio zbog krivičnog djela prevare. U presudi koja je dostavljena BIRN-u BiH navodi se kako su prevarili tri osobe da im ukupno uplate više od 7.000 KM, a da im nikada nisu obezbijedili donatorsku pomoć, zadržavši novac za sebe.

Milorad Čančar, jedan od prevarenih poljopri-

vrednika, za BIRN BiH je kazao da je Pavel Pavelka u saradnji sa Savićem prevario njega i njegove sugrađane.

Iz Osnovnog suda u Foči su za BIRN BiH potvrdili da je Pavelka zajedno sa Savićem, nakon priznanja krivice, osuđen na zatvorsku kaznu od 90 dana koja se neće izvršiti ako u roku od jedne godine ne počini novo krivično djelo. Presudom su Pavelka i Savić bili dužni vratiti oštećenima 3.550 maraka.

Čančar je za BIRN BiH kazao da je nakon osam godina od događaja uspio dobiti svoj novac natrag, a da je u presudi navedeno da je prevaren od Savića i Pavelke.

Adisa Porobić odbila je razgovarati za ovu priču.

Prema Vanesinom preporučavanju, ona se sjeća da joj je Šarac predstavljen kao guru koji liječi pacijente poput nje, ali samo ukoliko ti pacijenti imaju posebnu energiju koju on može osjetiti.

Poruke s njim su počele krajem 2018. godine. U njima joj on obećava promjenu života u potpunosti, kao i fizičko i psihičko "čišćenje".

U porukama joj govori da je sve u njoj glavi i mislima, te da nije bolesna kao što to nalazi i ljekari tvrde.

Kada je u januaru 2019. godine krenula u Zagreb da uradi nalaze prije nego što joj bude određena terapija, Šarac joj u porukama govori da je vidljivo bolje i umanjuje značaj terapije.

"Je*es nalaze i terapiju", piše on u poruci i u nastavku dopisivanja dodaje kako je "istina da naša terapija djeluje i u prošlosti".

Njih dvoje su se, prema prepisci iz poruka, viđali skoro svake sedmice u Sarajevu, ali i u Tomislavgradu.

Uvođenje "saradnika"

U januaru 2019. godine, nakon dodatnog pogoršanja nalaza, Šarac nastavlja u porukama da ponavlja kako mora misliti pozitivno o zdravlju i da će tako i biti zdrava.

Šarac počinje upućivati na knjige za koje tvrdi da će joj pomoći da počne svijet gledati drugačije. Polako uvodi svoje saradnike u konsultacije o liječenju.

Tvrdi joj da u stanu u kojem živi postoji loša energija zbog koje je bolesna, dovodeći joj osobu koja to dokazuje viskom, pa se ona iseljava iz stana i odlazi u podstanare. U novom stanu, Šarac kroz poruke preporučuje instaliranje ploča koje štite od loše energije. U porukama preporučuje i osobu koja će to uraditi i objašnjava gdje i kada da je s mužem sačeka u Sarajevu.

Sanelin suprug Edo Vrcić nije želio govoriti za ovu priču.

Tokom 2019. godine Sanela prestaje odlaziti ljekarima i kontrolisati nalaze. Stanje joj se pogoršava, a sestre je mole da se nastavi liječiti i uradi transplantaciju.

"Ja vjerujem da ti ljudi imaju tu moć manipulacije da uvjere bolesne ljude da su dobro (...) i da taj hematoma stvarno drugačije vide,

jer je njoj Nada, homeopatkinja, rekla da je hematoma odlična stvar koja joj se može dogoditi i da kroz hematoma izlazi leukemija. Možda je ona zaista vidjela taj hematoma kao izlječenje, možda su joj zaista toliko oprali mozak, toliko isprali mozak, da je zaista tako vidjela kako joj kažu", priča Vanesa.

Prevarant u timu

U februaru 2019. godine Šarac preporučuje Saneli da ode kod Nade Mašić, homeopatkine iz Sarajeva. Ona joj saopštava da ima dobru energiju, ali loš imunitet, i propisuje svoju terapiju, koju Šarac odobrava. Do tada je Šarac u porukama preporučivao samo minerale i Alcin od Pavela Pavelke. Prema poruka-

ostaje tokom cijelog procesa liječenja, pružajući svoje usluge.

Prema porukama koje su razmjenjivali Šarac i Sanela, Meliha joj je rekla da modrice i hematome posmatra kao šminku na svom tijelu.

Bazardžanović nije odgovarala na pozive i poruke. Njenog supruga, doktora Mustafu Bazardžanovića, novinari su kontaktirali preko klinike u Tuzli u kojoj je zaposlen. On je rekao da je upoznat sa slučajem i da je njegova supruga samo dva puta popila kafu sa Sanelom, na prijateljskoj osnovi.

"Za gospodina Šarca isto znam, međutim ja to ne bih u to svrstavao, ja odlično znam šta je nadriječarstvo. Oni su bili nekakvi prijatelji, dugogodišnji, mislim da je to bila nekakva, neki oblik psihološke

Vanesa Beganović (desno)

Foto: BIRN BiH

ma, Mašić preporučuje da prestane koristiti Pavelkinu terapiju jer smatra da joj nešto od toga pogoršava imunitet.

Prema porukama razmijenjenim sa Šarcem, nakon toga nastavlja redovno posjećivati Nadu, koja joj na pojavu hematoma saopštava da je to čišćenje organizma, da joj je imunitet jači i da se leukemija povlači.

Nada Mašić nije odgovarala na pozive novinara BIRN-a BiH, niti na poruku.

Na adresi koju je Šarac ranije poslao Saneli, novinari BIRN-a BiH su njen suprug i kćerka Nade Mašić kazali kako ona nije u prilici da razgovara zbog zdravstvenih problema i kako čekaju prevoz do ljekara.

Dio tima ubrzo postaje i Meliha Bazardžanović iz Tuzle, koju Šarac predstavlja kao svoju učenicu i poručuje da joj vjeruje. Ona uz Šarca

pomoći. To je ono što vam ja znam i to vam mogu tvrditi", kazao je Bazardžanović, potvrdivši da će prosljediti poruku supruzi kako bi odgovorila na poruke i pozive.

Ona naknadno nije odgovorila na zahtjev za razgovor, a novinare koji su je kontaktirali preko Facebook profila blokirala je.

Još jedna od osoba koje se spominju u porukama jeste Pavel Pavelka, prodavač vulkanskih minerala, ranije osuđivan za prevare. On je Saneli prodavao razne preparate za imunitet, kreme, prah i druge.

Novinarima BIRN-a BiH je kazao da on ne liječi nikoga i da samo prodaje preparate odobrene od ministarstva zdravstva, te da je Sanela zajedno sa ostatkom porodice to kupovala.

Nastavak na sljedećoj stranici >>>

»»» *Nastavak sa prethodne stranice*

“Ja razumijem gdje vi želite da vučete, moram vam reći da ja apsolutno nemam ništa sa liječenjem niti načinom liječenja Pave Šarca niti tome slično”, kaže Pavelka ne želeći objasniti kakav je to način liječenja.

On je rekao da je bila dobro dok je pila njegove minerale.

“Kad je prestala jedno vrijeme, onda je otišla u bolnicu i ona je preminula u bolnici, koliko ja znam. Međutim, meni je žao zbog toga, ali to nema veze s mojim mineralima, koji su ispravni. Pijem ja i dan-danas i unazad 20 godina i tako dalje, i ne idem doktoru, eto da skratim priču”, kaže on.

Na pitanje kako to pomaže “izvana” sa Pavom, Nadom i Adisom, rekao je da mu nije jasno i da se ne bavi tom vrstom liječenja. U porukama s mobitela Šarac joj je govorio da njih četvoro njoj pomažu izvana.

U drugim porukama, također se navodi da je Pavel radio na liječenju izvana.

Adisa Porobić bila je prvo pacijentica u stomatološkoj ordinaciji, a

Ona nikada nije pozvala novinare BIRN-a BiH.

Saradnici koje je preporučivao Šarac za svoje su usluge, prema porukama, tražili novac. U razgovorima koji su dostupni novinarima BIRN-a, nisu navedeni iznosi koje je davala Šarcu, izuzev jednog iznosa. U aprilu 2019. godine, manje od pola godine od kada su počeli komunicirati, on je tražio pozajmicu kako bi kupio auto.

Vanesa smatra da njena sestra nije dala pozajmicu, nego platila Šarcu uslugu od 30.000 KM.

Sestra Belma Memić kaže kako

U maju 2021. godine novinari BIRN-a BiH nisu u kući pronašli Pavu, ali on je u telefonskom razgovoru pristao na susret u Livnu.

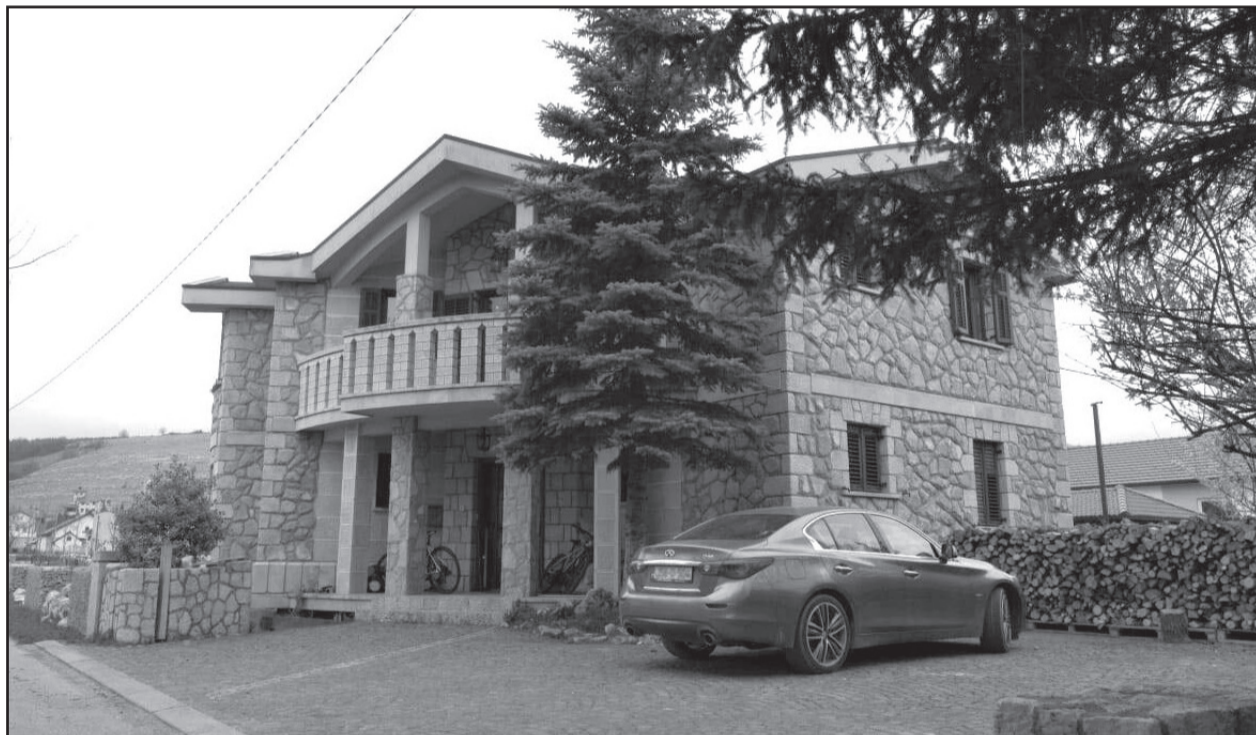
Ispred kafića koji je sam odabrao, novinare je čekao mršavi muškarac duge kose i brade.

Tokom ovog razgovora on je odbio zvanično razgovarati za ovu priču i zabranio bilo kakav način snimanja. U nezvaničnom razgovoru je govorio smireno, tiho, smješkajući se sve vrijeme, dok je novinare gledao direktno u oči, bez skretanja pogleda. Dugu kosu često je rukama sklanjao s lica. Do kraja

S obzirom na sve što sam čula, što sam pročitala, ja vjerujem da je to puno više. Ne bi on imao onako dobru kuću da je to samo 30.000, nažalost. On živi od tih ljudi takvih, očajnika, jer on liječi samo bogate ljude, on ne liječi siromašne i ljude koji imaju prosječnu platu, ti ljudi njemu nisu interesantni.

Vanesa Beganović, sestra Sanele Memić-Vrcić

Kuća Pave Šarca

Foto: BIRN BiH

kasnije i član tima koji se spominje u porukama. Vlasnica ordinacije u Sarajevu u kojoj je Sanela radila, Azra Kulenović je potvrdila da je Adisa bila njena pacijentica, ali da je prestala dolaziti kada se Sanelino stanje pogoršalo i kada je preminula, iako su očekivali njen dolazak.

Ona je bila Sanelin mentor kroz cijeli proces “liječenja”, a između ostalog, ona joj je pravila natalnu kartu i čitala horoskop.

Prema porukama u koje su novinari BIRN-a BiH imali uvid, Adisa je bila “posrednica” koja je dovodila “pacijente” Pavi Šarcu i drugim saradnicima.

U razgovoru s Pavom i Adisom, Sanela je, na njihove preporuke, na modrice koje je dobijala po tijelu zapisivala brojeve, jer su joj kazali da će joj pomoći.

Adisa je novinarima tokom poziva rekla da se ne osjeća odgovornom niti prozvanom i da nije u prilici razgovarati, dodavši da će “eventualno” ona nazvati nazad.

se iznenadila kada je od Sanele saznala da je dala toliki novac osobi koja nije ljekar u bolnici.

“Ali s obzirom na sve ovo do sada što sam čula, što sam pročitala, ja vjerujem da je to puno više. Ne bi on imao onako dobru kuću da je to samo 30.000, nažalost. On živi od tih ljudi takvih, očajnika, jer on liječi samo bogate ljude, on ne liječi siromašne i ljude koji imaju prosječnu platu, ti ljudi njemu nisu interesantni”, kaže Vanesa.

Prema zvaničnom online registru kompanija, na ime Pave Šarca, sa istom adresom u Tomislavgradu koja se navodi u porukama, registrovano je više kompanija – “Brišnik”, “Briget”, “Mik” za proizvodnju građevinskih okova Kupres, te “Indra-eko”.

Prema uvidu u poslovne knjige ovih kompanija, njihova ukupna vrijednost je milionska, ali prema podacima Poreske uprave Federacije, firma “Mik”, u kojoj je suvlasnik, ima poreski dug veći od milion maraka.

razgovora njegov ton postao je grublji, oštriji i direktniji.

Tada je ostavio prostora za zvanični razgovor i rekao da će doći ubrzo u Sarajevo u kancelariju BIRN-a BiH, što nije učinio. Na ponovni poziv novinara BIRN-a BiH u augustu, on je kazao da nije u mogućnosti razgovarati jer je u društvu, nakon čega se više nije javljao na pozive, niti odgovarao na poruke.

Iz zatvora u Zenici su BIRN-u BiH potvrdili da je Šarac osamdesetih godina izdržavao zatvorsku kaznu zbog verbalnog delikta.

Žrtve manipulatora

Momentat u kojem se pacijentima saopštavaju dijagnoze bolesti od koje boluju jeste najranjiviji trenutak s kojim se čovjek suočava, objašnjava psihologinja Dželila Muhić-Čorbo. Zdravstveni sistem u BiH ne posvećuje dovoljno psihološke podrške pacijentima suočenima sa

Sanela 16.05.2019. 09:04
Učitelju, već par dana mislim da li da ti kažem da sam dobila modrice po rukama. Nemam nikakvih popratnih simptoma, odlično se osjećam..bila sam kod Nade prošlu sedmicu i tada mi je rekla da su nalazi odlični i da bih mogla dobiti neki simptom jer je pojačala lijek, kao čišćenje org. Ipak, volim ja tebi reći

Pavao 15.05.2019. 10:08
Pratit cemo

Sanela 24.05.2019. 17:25
Dogovorili smo se da se nađemo sutra u Zivinicama. Na koji način ona pomaže?

Pavao 24.05.2019. 17:26
Vec ti sa mnom pomaze od prvog dana. Zna sve o tebi kao i ja.

Pavao 24.05.2019. 17:27
Dio je tima koji je sa tobom. Mozes je pitati sve sta zelis o bilo cemu.

Pavao 24.05.2019. 17:28
Dat ce ti neku vodu energiziranu i sa strukturom uradjenom za tebe i neke recepte. Poslušaj je imam povjerenje u nju.

Pavao 24.05.2019. 17:29
Mozes me pitati poslije sve sta ti je rekla a ako nisi razumila. Ponekad je malo teze razumit neke poruke.

Sanela 24.05.2019. 17:31
Aha, o njoj si pričao. Sejh Važi, slusat će je Koliko da joj platim?

Pavao 24.05.2019. 17:36
Koliko znam naplacuje nesto i kaze koliko je.

Sanela 24.05.2019. 17:38
Super

Pavao 23.08.2020. 10:49
Evo u meliha se uključila pa da znas da nisi sama

Sanela 24.08.2020. 10:48
Šta kaže meliha, hoće li bubrezi proraditi nakon ovoga

Pavao 24.08.2020. 10:49
Meliha je optimista

Pavao 24.08.2020. 10:49
Ona samo jednu stvar trazi od mene a to je da se odlucis ostat sa nama

Pavao 24.08.2020. 10:49
Ostalo se sve da popravim

Sanela 22.08.2020. 09:09
Pavelka mi dao pojacan oksigen, malo je lakše jutros...svi me prednji zubi bole da ih ne smijem dodirnuti

Sanela 22.08.2020. 09:10
Lakše je jutros

Pavao 22.08.2020. 09:10
Pa hajde izdrzi danas. On me molio za tebe (mozes mislit njega onakvoga koliko mu te bilo zao) da ti radimo svi na daljinu kako bi ubrzali i pomogli ti.

Pavao 22.08.2020. 09:11
Pa smo jucer i sinoc radili da se odmoris malo

Sanela 20.09.2020. 09:52
Ucitelju

Pavao 20.09.2020. 09:53
Evo malo o ovoj tvojoj poruci sa melihom pričam upravo

Sanela 20.09.2020. 09:54
Pomozite mi da se slozim malo

Pavao 20.09.2020. 09:56
Zaključili smo da ne dozvoljvas pristup sebi. Samostalno do ovog zaključka je dosla i adisa i Pavel i ja i meliha.

Pavao 11.01.2019. 17:40
Da sam na tvom mjestu zamolio bih Adisu da mi uradi horoskop i otisao sa njom na konzultacije o tome.

Pavao 11.01.2019. 17:42
I naravno to nesebicno i bogato platilo kao i svaki drugi specijalistički pregled.

Sanela 11.01.2019. 17:50
Već sam je zamolila da mi uradi horoskop. I naravno da ću platiti, zašto bi mi džaba radila

Adisa Pac 24.04.2019. 08:49
modrice prole jel tako

Sanela 24.04.2019. 09:00
Divno, nagrada od univerzuma...modrice gotovo sve prošle, još ponegdje. Brojeve pišem i dalje. Ne stigoh te upitati, šta one znače?

Pavao 16.04.2019. 09:19
Dobro jutro. Ostao sam jučer bez auta i tribam pomoc od tebe. Triba mi pozajmica od 30 hilj km da kupim drugo. Ako mozes javi a ako ne isto tako javi. Hvala.

Sanela 16.04.2019. 09:29
Evo čula sam se Edom, on misli da može podići danas, da ćemo imati novac do kraja dana.

Pavao 16.04.2019. 08:49
Lijepo od vas.

Sanela 16.04.2019. 09:30
Rado

Sanela 16.04.2019. 09:30
Samo javi kad da se vidimo, da ti predamo

Sanela 24.07.2020. 18:00
Izvini , moram ti ovo reći...Dada mi tražila nalaze i Zg, jučer. Danas napisala potpuno drugi nalaz u odnosu što mi je rekla da je vidjela. Frizira je nalaz, prepisala je od onih u Zg. Totalno razlicito u odnosu na jučer. Dg.akutna leukemija...pa baš me razjutila

Pavao 24.07.2020. 19:10
Ma pusti nju. Nastavi samo onako kako smo se dogovorili

Sanela 29.09.2020. 11:42
Učitelju, ni habera

Pavao 29.09.2020. 12:29
Sa melihom sam u tuzli. Pisat cu ti kasnije.

Sanela 29.09.2020. 12:30
Ok

Pavao 29.09.2020. 17:19
Saneli sam jedva prišla,jako je ljuta,to se puno osjeti.

Pavao 29.09.2020. 17:19
Živčani sistem dobro rastrešen,krvotok jako usporen. Grlo upaljeno, ima crvenila,pluća su dobro,ovojnica želdaca upaljena, kanali iz želdaca upaljeni,jetra je dobra.Gušterača ima poremećaj,usporen joj je rad,nema finu boju.Crijeva su upaljena,na izlazu ima puno ranica,manji pedalj do izlaza prekriven je ranicama.Mokračni mjehur upaljen,ima par bakterija u mjehuru.Maternica nema dobru boju,taj ženski dio ima veliki grč. Zglobovi su upaljeni svud po tijelu. Srce je dobro,ali djeluje izmoreno,usporen je protok krvi u srce i nazad.Krv mi izgleda puno gušća nego prije,kada sam je posmatrala

Pavao 29.09.2020. 17:19
Duhovni dio dobro izgleda,sretno i zadovoljno djeluje

Sanela 29.09.2020. 17:24
molim te da se čujemo

Sanela 30.09.2020. 10:49
Učitelju, možemo li se čuti?

smrtonosnim bolestima, što često može biti razlog za odlazak kod nadriječara, dodaje ona.

"To je, ustvari, toliko ranjiv prostor, nikad se tako osoba ne osjeća ranjivom kao u tom trenutku. Sve što se događa poslije toga jeste ustvari nešto što je jako važno", kaže Mulić-Čorbo dok objašnjava kako nadriječarima ranjiva faza pacijenta "otvara prostor u njihove živote" gdje im mogu davati "odgovore na njihove potrebe".

Nijedna oboljela osoba nije imuna na ranjivost jer ne zna kako će se njihov organizam ponašati u trenutku kada im se saopšti takva vijest i koliko će vjere imati u nadriječarstvo.

"Možemo svi biti žrtve manipulatora, samo je pitanje kad će manipulator iskoristiti naš ranjivi prostor, i kada iskoristi to, to vam je to i svi smo podložni tome", kaže ona.

Povjerenje prema iznenadnim i neočekivanim ljekarima im omogućava da tu osobu udalji od bliskih ljudi uz gotovo bezgranično povjerenje, objašnjava Mulić-Čorbo.

Azru Kulenović uznemirilo je i opteretilo jer nije mogla pomoći radnoj kolegici i prijateljici s kojom je do tada zajedno pokušavala naći odgovarajuće načine medicinskog liječenja.

"Ona je došla iz Zagreba i meni rekla: 'Ja neću ići da se liječim.' Rekla je da bi to nju ubilo i da ona to ne može izdržati i zatvorila priču o tome. Nije dala raspravljati o tome", prisjeća se Azra.

Ona kaže kako nakon toga - na svako njeno insistiranje da uradi nalaze, pitanje kako se osjeća i kakve su joj modrice po tijelu - ne bi odgovarala, nego bi odmahнула rukom.

Grupa osoba koje se spominju u porukama između Šarca i Saneli kao učesnici u njenom liječenju, nije željela govoriti za ovu priču. BIRN BiH je od ljekarskih komora u BiH tražio potvrdu da li je neko iz grupe član, ali se u svim odgovorima koji su dostavljeni navodi kako nemaju evidenciju s njihovim imenima. BIRN nije mogao dobiti na uvid da li oni

SUMNJIVI SUSRETI

Ramiz Jusufović
Foto: BIRN BiH

U julu 2020. godine Pavo Šarac je došao u zlatarsku radnju Ramiza Jusufovića na Baščaršiji u Sarajevu po privjesak za prijateljicu. U razgovoru je zlatar kazao da boluje od Parkinsonove bolesti, nakon čega se Šarac ponudio da ga liječi, predstavljajući se kao stručnjak, ispričao je za BIRN BiH Jusufović.

On je rekao da se tada i ponadao da mu možda može pomoći, zbog čega nije naplatio narukvicu Adisa Porobić, koja je došla da je preuzme sedam dana od Jusufovićevog susreta sa Šarcem.

U narednom kontaktu s njim, zlatar je ispričao da mu je bilo sumnjivo kada je Pavo počeo razgovarati o novcu.

"Pošto je on meni naglasio da sam ja finansijski obezbijeden, a nema uvid u moje finansijsko stanje, ja sam ga iste sekunde eliminisao", kazao je Jusufović.

O susretu njega i Adise sa zlatarom, Šarac je pisao i u porukama. U njima se Adisa naziva posrednikom, a Šarac objašnjava kako nema znanja o Parkinsonovoj bolesti.

U porukama Šarac objašnjava da ga je upozorio da nije lako s njim raditi i da će mu objasniti da o bolestima ne zna puno, ali o zdravlju zna, te da će mu promijeniti perspektivu gledanja.

U jednoj od poruka spominje se još jedna osoba s kojom je on komunicirao i davao joj savjete. Novinari BIRN-a BiH su od porodice saznali da je ova osoba također preminula, ali dva člana porodice nisu pristala zvanično govoriti za ovu priču o uzrocima i načinu smrti, niti su pristali da se javno objavi ime.

zatvora do jedne godine i novčanom kaznom. Ako je tim liječenjem prouzrokovana smrt jedne ili više osoba, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do 12 godina.

"Nisu to samo prevare, to su krivična djela i to su organizovane kriminalne organizacije. Mi moramo imati kontrolu nad tim, a mi je u ovom trenutku, nažalost, zaista nemamo", kaže Mulić-Čorbo.

Nisu to samo prevare, to su krivična djela i to su organizovane kriminalne organizacije. Mi moramo imati kontrolu nad tim, a mi je u ovom trenutku, nažalost, zaista nemamo.

Dželila Mulić-Čorbo, psihologinja

posjeduju medicinsko obrazovanje ili licence. Slični podaci nisu dostupni na internetu, kao ni podaci o njihovim biografijama.

"Ono što definitivno znam - kada upišete ime i prezime tog čovjeka i ako ga nigdje ne nađete i ako ga nigdje nema, znači bježite od njega, vrlo je jednostavno", smatra Mulić-Čorbo.

Prema Krivičnom zakonu Federacije, ko se, nemajući propisanu stručnu spremu, neovlašteno bavi liječenjem ili drugom zdravstvenom djelatnošću, kaznit će se kaznom

Prema odgovorima kantonalnih tužilaštava, nadriječarstvo se rijetko procesuiru u BiH. U neznanim razgovorima vođenim tokom zahtjevanja podataka o optužnicama, BIRN-u BiH je objašnjeno da je dokazivanje nadriječarstva zahtjevno za tužioce pa je i broj ovakvih slučajeva mali.

Ignorisanje poruka

Nakon kratkog poboljšanja, od polovine 2020. godine Sanelino stanje se znatno pogoršava, na što se žali

Šarcu. U tom periodu, broj njegovih poruka je manji, i prema njihovom sadržaju, on rjeđe dolazi u Sarajevu, zbog čega ga ona moli da se javlja.

U augustu se žali na zdravstvene poteškoće, ali joj Šarac govori da se hladi mokrim oblogom i pije dosta tekućine.

Kada je, nakon bolova i temperature, smještena na odjel hematologije u sarajevskoj bolnici sa vrlo lošom krvnom slikom, Šarac u porukama nastavlja da je ubjeđuje kako joj on i ostatak tima pružaju podršku izvana i da će brzo izaći vani i biti bolje.

Na njeno pitanje da li joj se leukemija vratila, on je ubjeđuje da će "opet biti dobra". U jednoj od poruka on govori da je bolnica neprijateljsko okruženje i da joj doktori ne mogu biti prijatelji.

Krajem septembra 2020. godine, kada je bila u bolnici, Šarac analizira njeno zdravstveno stanje i poručuje da su Adisa, Pavel, Meliha i on došli do zaključka da ona ne dozvoljava pristup sebi.

Uprkos njenim molbama da je nazove i da razgovaraju, broj poruka je u arhivi na telefonu manji nego prije.

Ona u porukama dva posljednja dana septembra 2020. godine traži od njega da se čuju. Prema sadržaju iz telefona, to su posljednje poruke sa Šarcem. Sanela je nekoliko dana kasnije preminula u bolnici, nakon 40 dana liječenja.

UNUTAR MILIONSKE PREVARE eMAGNETIXA I KAKO JE “POSAD IZ SNOVA” POSTAO NOĆNA MORA

Piramidalna šema eMagnetixa opustošila je novčanike Bosanaca i Hercegovaca koji su povjerovali u san o lakoj zaradi. “Posao iz snova” za mnoge je postao noćna mora. Detektor se infiltrirao u šemu tokom istraživanja, urađenog u saradnji s Raskrinkavanjem, i sada otkriva kako je njen organizator u evropskim zemljama registrovao fiktivne firme, od kojih se jedna već istražuje za prevare

Autori: Selma Učanbarlić i
Nino Bilajac

Pretposljednji dan augusta 2023. godine za Vesku Stojkovića iz Sarajeva bio je početak noćne more. Telegram grupa preko koje je radio za kompaniju eMagnetix obrisana je. On i više od 1.000 članova grupe izgubili su svaki kontakt s kompanijom dok su čekali da zarađeni novac legne na njihove bankovne račune.

Vesko je bio u nevjerici. Petnaestak dana ranije on je uložio 1.500 maraka u online platformu za klikanje oglasa. Obećana zarada od 75 maraka dnevno za svega desetak minuta posla bila je šansa koja se ne propušta.

Novac za ulazak u posao Vesko nije imao. Digao je kredit i uplatio ulog.

“Ni feninga nisam vratio”, kaže on.

Snovi o lakoj i brznoj zaradi srušili su se hiljadama stanovnika BiH koji su prethodnih mjeseci ulagali novac u online platformu. Krajem augusta su shvatili da je “posao iz snova” bio prevara.

“Dva-tri dana, maltene, kao u ambisu sam bio, nisam znao šta mi se desilo. Jedva sastavljam sam sebe, maltene pogubljen”, ispričao je Vesko novinarima Detektora.

U snu koji je živio, posao se sastojao od klikanja oglasa svjetskih trgovina za online prodaju poput eBaya, AliExpressa, Zalanda i drugih. eMagnetix je tvrdio da pomaže velikim kompanijama optimizirati podatke o prodaji svojih proizvoda.

Za rad na platformi bio je potreban ulog od 150 do 6.500 maraka. Kompanija je tvrdila da će onima

priča
6.11.2023.
objavljena

koji uplate novac osigurati redovan posao i sigurne prihode u narednoj godini. Veći ulog obećavao je i veću zaradu.

Četiri međunarodne kompanije su Raskrinkavanju potvrdile da nisu

sarađivale s eMagnetixom.

Klikanje oglasa bilo je samo paravan za piramidalnu prevaru. Članovima je obećavana veća zarada i razne nagrade ukoliko u ovaj posao uvedu druge. Mnogi su pristali na to

i izgradili timove, neki su imali i po više stotina članova.

Tačan iznos novca koji su uložili teško je utvrditi. Na osnovu grupa kojima je imao pristup te desetina razgovora, Detektor procjenjuje da se radi o više od milion maraka.

San o lakoj zaradi

Tokom trajanja ove šeme, novinarka Detektora se infiltrirala u eMagnetix i tajno prikupljala dokaze o ovoj prevari. Istraživanje je novinare od sudskog registra u Brčkom odvelo na kućnu adresu organizatora Petera Tamasa Kasze u Budimpešti. Ovaj Mađar registrovao je poslove i u Slovačkoj, ali i Austriji, gdje po-

licija istražuje njegovu firmu zbog prevare vrijedne milion eura.

Uspon eMagnetix piramide počeo je u maju 2023. godine. Oglasi na društvenim mrežama u kojima se dijelio link aplikacije za klikanje privukli su prve članove.

Posao je bio jednostavan. Raditi je mogao svako ko ima pametni telefon i internet. Svega nekoliko minuta klikanja na oglase u aplikaciji garantovalo je sigurnu zaradu. Kompanija je nudila dva dana probnog rada, tokom kojih bi članovi zarađili deset maraka i prebacili ih na svoj bankovni račun.

Za daljnji rad članovi su morali uložiti svoj novac. Depozit za rad je bio garancija da će redovno

ŠTA JE PIRAMIDALNA ŠEMA?

Piramidalna šema je prevarantska i neodrživa investicijska ideja koja ulagačima obećava nerealnu zaradu od imaginarnih ulaganja. Kako bi privukli nove ulagače, organizatori piramidnih prevara isplaćuju dobit prvim ulagačima, čime ih potiču da nove članove uvode u šemu. Navodna dobit ulagačima se isplaćuje od novca koji u šemu ulažu novi članovi. Piramida se urušava onda kada ne može pronaći nove ulagače i svjež kapital.

obavljati posao. Visina depozita određivala je koliko će radnik "isklikati" oglasa u jednom danu i koliko će zaraditi od svakog klika. Viši depozit značio je više posla i veću zaradu. Na uplaćenih 150 maraka garantovana dnevna zarada je bila šest maraka, a na 500 – 24 marke. Kompanija je obećavala da će uloženi depozit biti vraćen za nekoliko mjeseci.

Elmir Pamić, jedan od eMagnetixovih prvih "uposlenika", bio je sumnjičav prema ovoj poslovnoj ponudi, ali je odlučio da uloži 500 maraka kada se uvjerio da je firma registrovana u BiH. Detalje posla je saznao u Telegram grupi u koju ga je uvela osoba koja se na WhatsAppu predstavljala kao Eliana.

"Klik, klik, klik... zaradimo mi 24 marke, taj dan. Kaže: 'Hoćete li povući na svoj tekući račun?' Ma, hoću. Slobodno, kaže, povucite. Klik, klik, klik, smanji se stanje na depozitnom računu u aplikaciji i piše: 'Bankovna obrada, sačekajte sat do dva, bit će vam sredstva na vašem tekućem računu'", opisuje Pamić svoj početak rada u eMagnetixu.

Za dva sata, signal na mobitelu potvrdio je da mu je na račun stigla uplata.

"Odlično. Kaže: 'Sutra opet možete raditi zadatke, večeras iza 12.' Ja nisam spavao, ja sam čekao 12 sati", prisjeća se Pamić kako je za samo dvije minute od ponoći zaradio nove 24 marke.

Bio je oduševljen novim poslom: "Izađeš na kafu, sav si sretan, možeš nekome pokazati: 'Ljudi, vidite, ovo za dvije minute posla možete zaraditi.' Pa nije malo 20-25 maraka, to je jako fin novac za dva minuta klikova."

Narednih mjeseci eMagnetixov posao je cvjetao. Sve više članova ulagalo je novac u ovu platformu. Širio se glas o lakom poslu i dobroj zaradi.

"Brzo i lahko do zarade. Uz deset minuta rada svaki dan, zaradite

eMagnetix nudi najlakše online poslove sa skraćenim radnim vremenom na svijetu

mjesečnu platu", stajalo je u jednoj od objava na Facebooku.

Infiltriranje u šemu

Kompanija je snažno poticala zapošljavanje novih članova tvrdeći da im je potrebno više radnika kako bi ispoštovali obaveze prema svjetskim kompanijama za online trgovinu. Članovi su pozivani da u posao uključe svoje prijatelje i porodicu.

To je činio i izvjesni Charles, osoba koju su od početka predstavljali kao glavnog operativnog direktora eMagnetixa.

Uvođenje novih članova posebno se nagrađivalo. Članovi su imali procent od dnevne zarade onih koje su

uveli. Svako ko uvede u posao deset novih članova mogao je postati vođa tima, a kompanija mu je garantovala mjesečnu platu od 300 maraka. Plata od 1.500 maraka bila je obećana supervizorima koji unutar svog tima razvijaju pet vođa timova.

U zavisnosti od veličine tima, vođe su mogle dobiti dodatne nagrade poput tostera, telefona, lap-

Upozoravano na prevaru

Priča o lakom poslu i dobroj zaradi nije bila uvjerljiva svima. Na mrežama, forumima i blogovima upozoravano je da je ovaj posao piramidalna šema te da su stanovnici susjednih država izgubili novac u sličnim prevarama. Ali kompanija je redovno isplaćivala zaradu i mnogima je to bio dovoljan dokaz da je posao stvaran.

"Meni je 100 ljudi reklo: 'Vidi, bolan, piše prevara.' Reko: 'De, ba, vidi, rade isplate'", priča jedan od vođa timova, koji kaže da je izgubio 7.000 maraka. Pristao je da razgovara s novinarima Detektora, ali nije želio da mu se navodi ime, zbog problema u porodici koje mu je donijela ova šema.

8-20 hiljada "zaposlenih"

Tačan broj osoba koje su učestvovala u radu eMagnetixa nije moguće utvrditi. U Telegram grupama su krajem augusta spominjana dva podatka – 8.000 i 20.000 zaposlenih.

Detektor je utvrdio da su tokom jula i augusta članovi Denisine grupe eMagnetixu uplatili najmanje 125.000 maraka. Novinari su utvrdili da je, osim Denisine, postojalo još najmanje sedam grupa koje su okupljale eMagnetixove uposlenike i da je samo u glavnoj bilo 3.000 članova.

zvijati", savjetovala je novinarki Anja, što nije njeno pravo ime jer je pristala da se citira u priči uz uslov da joj se ne otkriva identitet.

Objasnila je da zaposlenici eMagnetixa ne sklapaju ugovor s kompanijom, a zaradeni novac im se isplaćuje kao "humanitarna pomoć", zbog čega ne plaćaju porez.

"Nisu milioni, vrijedi pokušati. Djeca od deset godina mogu da zarade sebi ovako", uvjeravala je Anja novinarku.

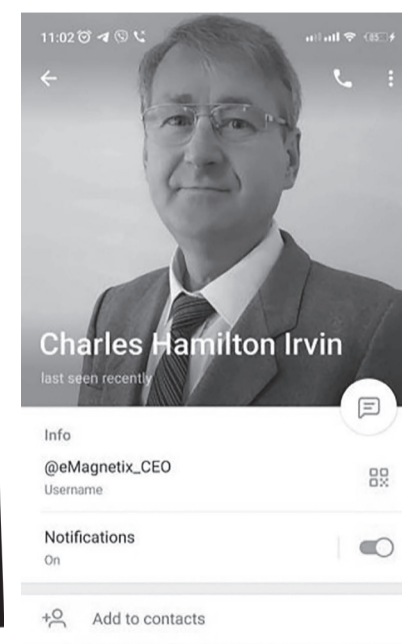
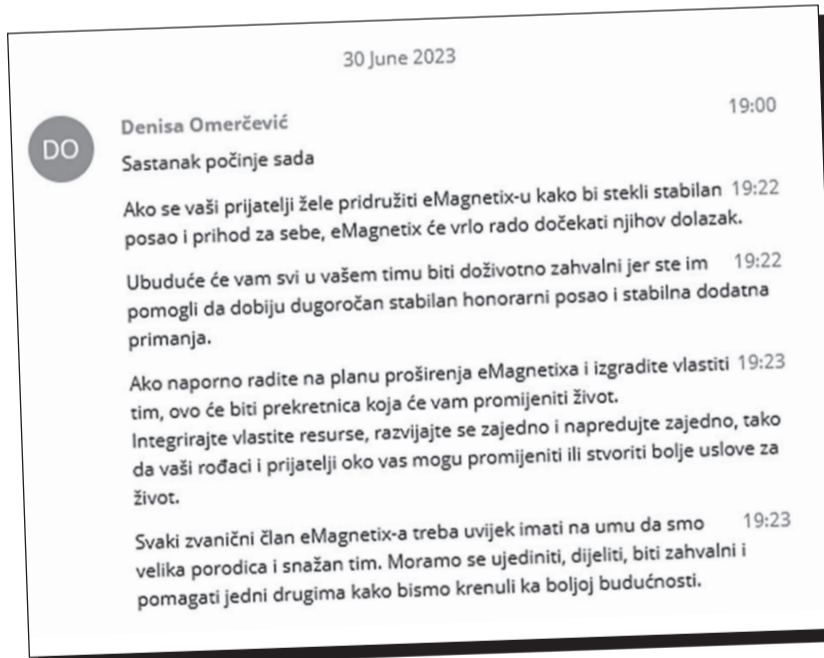
Novinarki je ovaj posao, jasno,

"Porez morate prijaviti samo ako zaradite više od 1000 kilometara mjesečno u eMagnetixu", napisala je Denisa u jednoj od poruka.

O sebi je pisala u muškom i u ženskom rodu, dok je na pitanja članova grupe često odgovarala generičkim porukama.

"Kao da razgovaramo sa kompjuterom", pisao je Samir, jedan od članova grupe.

"Pa robot jest to znamo od početka nije to sporno", odgovorio je Aldin.

Klik, klik, klik... zaradimo mi 24 marke, taj dan. Kaže: 'Hoćete li povući na svoj tekući račun?' Ma, hoću. Odlično. Kaže: 'Sutra opet možete raditi zadatke, večeras iza 12.' Ja nisam spavao, ja sam čekao 12 sati.

Elmir Pamić, jedan od eMagnetixovih prvih "uposlenika"

Elmir Pamić

Foto: Detektor

topa, a najprimamljivija nagrada je bio Mercedes džip. Za nju je trebalo skupiti 1.000 članova.

To nije bilo sve. Za godinu dana rada u eMagnetixu članovima je obećano da će od "Ministarstva kadrova" dobiti trinaestu platu.

Sve je izgledalo kao prilika koja se ne propušta. Članovi su užurbano radili na stvaranju timova. Među njima je bila i Sarajka Anja, koja je krajem jula 2023. godine preporučila novinarki da se uključi u ovaj posao. Anja i novinarka su se upoznale putem Facebook grupe u kojoj se raspravljalo o eMagnetixu.

"Samo se odlučite što prije, dok je sami početak, da se možete ra-

izgledao sumnjivo pa je naredni mjesec tajno prikupljala dokaze o radu eMagnetixa i svjedočila usponu i padu ove piramidalne šeme.

Uplata 500 maraka depozita omogućila joj je pristup zatvorenoj grupi "Denisa radni tim008" na aplikaciji za komuniciranje Telegram. Početkom augusta grupa je imala skoro 800 članova, a vodila ju je osoba koja se predstavila kao regionalna menadžerica Denisa Omerčević.

U grupi se komuniciralo na bosanskom jeziku, ali Denisine poruke nisu uvijek bile razumljive. "Konvertibilna marka" često je bila "kilometar".

Povremeni problemi u komunikaciji nisu sprečavali članove eMagnetixa da nastave raditi. Povjerenje u kompaniju jačao je i direktor Charles. On je redovno održavao sastanke s radnicima. Međutim, članovi grupe ga nikad nisu vidjeli. Njegovo obraćanje Denisa je objavljivala putem poruka u radnoj grupi. Poruke, često konfuzne i loše prevedene, obećavale su puno.

Charles je svečano saopćavao da će se depoziti vratiti unaprijednim članovima, a oni su se oduševljeno zahvaljivali.

Nastavak na sljedećoj stranici >>>

»» Nastavak sa prethodne stranice

Stotine članova svaki dan su klikali oglase u aplikaciji. Nakon što bi obavili svoje dnevne zadatke, u Telegram grupu bi javili da je posao završen.

Novi dan, nova žetva, novi član

“Sutra je još jedan dan, novi posao, nova žetva, laku noć svima”, pisala je Denisa svojim članovima podsjećajući ih da narednog dana nastave s poslom.

Denisin glavni zadatak je bio nagovoriti članove da u posao uvedu nove osobe. Radila je to uspješno. Broj članova grupe rastao je svakodnevno.

Početak augusta mogućnost uloga povećala se na 1.500, a kasnije i na 3.500 i 6.500 maraka. Ulog od 6.500 obećavao je sedmičnu zaradu od čak 1.625 maraka.

Velikoj i brzjoj zaradi mnogi nisu mogli odoljeti pa su uplaćivali po nekoliko depozita i uvodili svoje najbliže.

Jasmin Pilav iz Jelaha rekao je novinarima da je uplatio čak četiri depozita. U posao je uveo suprugu, majku, oca, brata, snahu, svoje uposlenike i prijatelje, a novac je uložio i za svoju djecu. Kako je kompanija nudila veću zaradu, tako su i oni povećavali svoje uloge.

“Osladio nam se taj novac pa smo dalje uplaćivali da bismo imali još veći novac”, kaže Jasmin i dodaje da je izgubio oko 5.000 maraka.

Kako bi se posao brže širio, kompanija je finansirala promocije i poticala osnivanje ureda. Uspješni članovi su dobijali ponude od menadžera da otvore ured. Do kraja augusta kompanija je tvrdila da u BiH radi devet ureda. Pojedine vođe su radu u kancelarijama pristupili ozbiljno. Organizovali su svečana otvorenja, presijecali vrpce, držali obuke i prezentacije.

Prve ureda su otvorili Jasmin Pilav u Jelahu i Elmir Pamić u Sarajevu. Uredi su bili šansa za širenje posla i dodatnu zaradu.

Pilav je u posao uveo 1.100 članova, od kojih je 400 uplatilo depozit za rad. Tvrdi da je na samom početku članove upozorio da u posao ulaze na rizik: “Ko može halaliti taj iznos 500 maraka nek halaliti, ko ne može nemoj da halaliti, nego da se desi da neko digne kredit, zadnju marku dadne u to, ne daj Bože. To je naš prvi sastanak bio. Radimo nešto što ne znamo koliko će trajati, ko stoji iza ovoga, da moramo svi biti oprezniji.”

I Mustafa Vileš, koji je zajedno sa imamom Adnanom Jusufspahićem predstavljan kao vođa bugojanskog ureda, tvrdi da su on i Jusufspahić upozoravali druge da u posao ulaze na vlastiti rizik.

“Niko nije uveo nikoga, bar ovdje u Bugojnu, što se tiče toga da mu nije rečeno da rizik preuzima na vlastitu odgovornost. Nikome se nije išlo da ubijediš da će to trajati 100 posto. Kaže mu se da ima ta aplikacija gdje se lajkaju ti neki

proizvodi, trenutna zarada funkcionira, ako si voljan da uplatiš, uplati na vlastiti rizik. Kad će se to ugasi, da li će to biti večeras ili za dva, za tri, za mjesec, za godinu, to ne zna niko”, kaže Vileš.

Jusufspahić nije odgovarao na pozive na razgovor i poruke novinara Detektora.

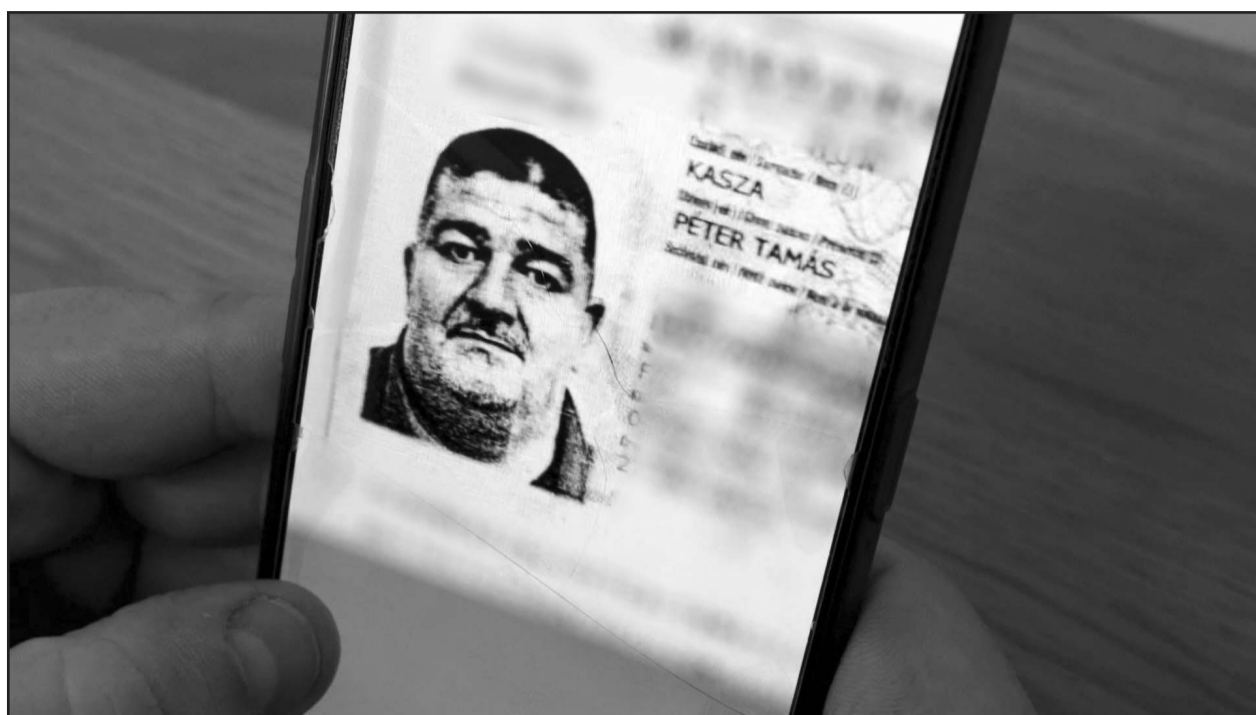
Iako vođe ureda danas tvrde da su nasjeli na prevaru kao i ostali, uredi su stvarali privid da je posao legalan. Menadžeri Telegram grupa su oglašavali rad ureda i pozivali članove da posjete kancelarije ukoliko trebaju pomoć.

Vođe ureda s kojima je Detektor razgovarao kažu da nikada nikog iz kompanije eMagnetix nisu poznali uživo i da su prostore za ureda zakupljivali na svoje ime.

Almir Bibić iz Visokog kaže da je sumnjao da se radi o prevari i da je iskoristio ponudu menadžerice Dijane da uzme novac za otvaranje ureda. Ured je otvorio na jednu večer, a ostatak novca zadržao za sebe.

“Oni su dali 4.000 maraka da se otvori taj ured i oni su mislili da ću ja u tom uredu fakat raditi, da ću ja ljude tu vrbovati. Međutim, ja sam znao šta slijedi i nisam nikog ni vrbov'o. Samo smo napravili ceremoniju otvaranja, uslikali se, nas desetak tu bilo, poslali slike tamo da sam opravdao novce, i to je to”, priča Almir.

Svoje poslovanje u BiH eMagnetix je vodio preko dvije firme registrovane u Brčkom - Magnetix Software Tech i Najko. Vlasnik obje firme je mađarski državljanin Peter Tamas Kasza. Firmu Magnetix Software Tech, na čiji račun su članovi uplaćivali depozite, Kasza je osnovao u maju 2023. godine. Drugu firmu - Najko - kupio je od Kineza

Fotografija Petera Tamasa Kasze

Foto: Detektor

Niko nije uveo nikoga, bar ovdje u Bugojnu, što se tiče toga da mu nije rečeno da rizik preuzima na vlastitu odgovornost. Nikome se nije išlo da ubijediš da će to trajati 100 posto.

Mustafa Vileš, jedan od vođa bugojanskog ureda

koji godinama prodaje kofere na Pijaci Arizona. S računa ove firme članovima je isplaćivana zarada.

Obje su prijavljene na adresama u predgrađu Brčkog. Magnetix na adresi Seonjaci bb, a Najko na Pijaci “Arizona”. U Seonjacima, ljudi s kojima su novinari Detektora razgovarali nisu čuli za ovu kompaniju, niti igdje ima vidljivih tragova njenog postojanja, kao što na “Arizoni” nema tragova firme Najko.

Tamo su novinari pronašli bivšeg vlasnika firme Najko dok je na “kineskoj pijaci” prodavao kofere. Juncheng He kaže da je firmu prodao Mađaru nakon što se na Pijaci “Arizona” pojavio njegov sunarodnjak iz Kine koji je tražio da otkupi nečiju firmu. Tvrdi da nema više informacija o posredniku.

Kasza je, prema podacima koje je prikupio Detektor, u Brčkom boravio najmanje dva puta tokom 2023. godine. Prvi put u maju, kada je osnovao i kupovao firme, a drugi put u augustu, kada se susreo s knjigovodom.

Milenko Mihajlović, advokat iz Brčkog koji je vodio proces registracije Kaszinih firmi, svog klijenta se sjetio tek nakon što su mu novinari pokazali njegovu fotografiju i druge sudske dokumente. Novinarima je objasnio da je on samo vodio proces registracije.

“I moj posao se završava time”, kaže Mihajlović, koji se nije mogao sjetiti da li je Kasza tada bio sam.

Notarka Tanja Slišković je 9. maja objavila isprave koje su bile potrebne za registraciju Kaszinih firmi, a razgovarali su u prisustvu tumača i dva svjedoka. Kaže da posla s ovim klijentom dalje nije imala, niti ga je ikad više vidjela.

Tuđe adrese za sumnjive poslove

U registru kompanija u Brčkom upisana je Kaszina adresa u predgrađu Budimpešte. Kada su ga novinari Detektora tražili na ovoj adresi početkom oktobra ove godine, niko nije odgovarao na interfon stana na sedmom spratu gdje je Kasza prijavljen da živi. Na poštanskom sandučetu u zgradi izgrađenoj u socijalističkom stilu, uz njegovo

prezime navode se podaci kineskog državljanina.

Upravnik zgrade tvrdi da je Kinez stvarni vlasnik stana. Kasza tog dana nije bilo u stanu, ali upravnik potvrđuje da on tu boravi i često pomaže kineskim državljanima i drugim doseljencima iz Azije koji dođu u Mađarsku.

Osim u BiH, Detektor je otkrio da je Kasza registrovao firme i u drugim zemljama. Na adresi firme KPT Trade u malom pograničnom mjestu Lučenec u Slovačkoj, sasvim je druga kompanija, čiji uposlenici nikada nisu čuli za Mađarovu firmu. Nekoliko stotina kilometara dalje, u glavnom gradu Austrije, Kasza ima još jednu firmu. Ali i na ovoj adresi u centru Beča na kojoj je zvanično prijavljena firma Nice Tech, novinar Detektora nije mogao pronaći bilo kakve njene kancelarije. Tu je niz drugih kompanija, advokatskih kancelarija i privatnih stanova, ali imena Nicea ili Kasze nema.

Kaszino ime pojavljuje se i u Italiji, gdje, prema podacima poslovnog registra, ima privatni obrt u Rimu.

Kada su novinari, nakon obilaska adresa u Slovačkoj i Austriji, ponovo pozvonili na Kaszin interfon u Budimpešti, na balkonu stana na sedmom spratu pojavio se muškarac krupne glave i neuredne kose i brade. Prema fotografiji iz registra u Brčkom, Detektor vjeruje da je čovjek na balkonu bio Kasza. Ali on je, na pitanje da razgovara o firmama u Brčkom i da li je on Kasza, samo odmahnuo glavom. Kada mu je novinar rekao da ga prepoznaje s fotografije, samo je ušao u stan i više nije odgovarao na zvono na interfonu.

Detektor nije mogao dobiti zvanični komentar Kasze za ovu priču.

Mediji u Austriji su ovog ljeta pisali kako se njegova firma istražuje za prevare. Austrijski javni servis ORF pisao je kako je policija upozorila građane na prevaru firme Nice Tech, koja je od 300 oštećenih uzela oko milion eura i kako pretpostavljaju da je stvarni broj mnogo veći.

Oni su davali između 600 i 15.000 eura, koje su izgubili u onome što je policija nazvala piramidalom šemom.

em TIMSKE POSEBNE NAGRADE (A/B/C)

- 1 Kada podređeni tim dostigne 50 ljudi**

Možete nabaviti Toster Bosch TAT3P424 DesignLine u vrijednosti od 120KM

- 2 Kada podređeni tim dostigne 100 ljudi**

Možete nabaviti Mobilitel Samsung Galaxy A34 SM-A346BZKAEUC u vrijednosti od 750KM

- 3 Kada podređeni tim dostigne 300 ljudi**

Možete nabaviti laptop Asus Vivobook 16X M1603QA-MB511 u vrijednosti od 1500KM

- 4 Kada podređeni tim dostigne 1000 ljudi**

Može dobiti 18000KM, Mercedes-Benz EQA250 AMG auto avansno plaćanje. I redovno ga plaća eMagnetix, potreban mjesečni zajam za automobili

Napomena: Kada se ispune gore navedeni uvjeti za broj timova, nagrade se mogu prijaviti superponirano

“Nagrade” za najuspješnije

Foto: Screenshot

“Namamljeni su obećanjem brze zarade”, pisao je ORF u augustu ove godine opisujući kako su “uposljeni” trebali klikati proizvode online i dovoditi nove članove u šemi koja je ista kao i ona koju je Kasza koristio u BiH.

ORF je objavio da policija istražuje slučaj. Austrijska policija Detektoru je odgovorila da ne može komentarisati slučaj zbog zaštite podataka.

U vrijeme kada je policija u Austriji upozoravala građane na prevare, sličnih upozorenja nije bilo u BiH.

Pad šeme – nevjerica, tuga i bijes

Do polovine augusta ništa nije ukazivalo da će doći do problema u radu eMagnetixa. Od 14. augusta članovi se počinju žaliti da dugo čekaju na isplatu novca te da zbog toga ne mogu zaraditi onoliko koliko im je obećano.

Umjesto rješavanja problema isplata, menadžerica Denisa poticala je nova zapošljavanja, a starijim članovima je nudila da pređu na više nivoe obećavajući im bolju zaradu.

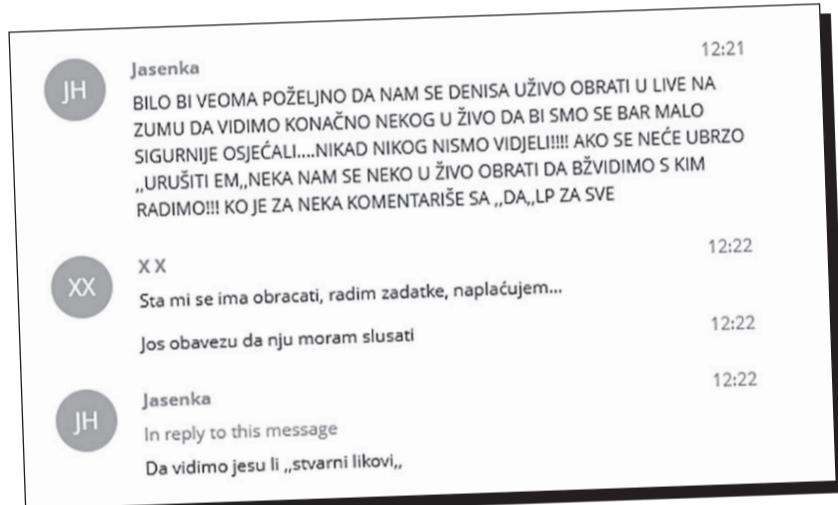
“Bilo bi veoma poželjno da nam se Denisa uživo obrati u live na Zumu da vidimo konačno nekog u živo da bi smo se bar malo sigurnije osjećali... Nikad nikog nismo vidjeli!!!! Ako se neće ubrzo ‘urušiti EM’ neka nam se neko u živo obrati da vidimo s kim radimo!!!!”, pisala je Jasenka.

“Ne želimo da nam Denisa prenosi informacije. Želimo da upoznamo i tog famoznog Charlsa”, pisala je Sabina.

U četvrtak, 24. augusta, direktor Charles pokušao je umiriti nepovjerljive uposljenike. U poruci koja je izgledala kao loš prevod, objašnjavao je da isplate kasne zbog praznika.

Direktor je najavio da će rukovodstvo Operativnog odjela kompanije 15. septembra doći u BiH.

“U životu i poslu neminovno je da ćete naići na poteškoće. Ali i dalje moramo čvrsto vjerovati, suočiti se s tim s pozitivnijim stavom i vjerovati da će se iznenađenja i čuda uvijek pojaviti. Vjetar i kiša samo će učiniti da korijenje drveća zavuče dublje. Samo ako nastavimo s djelovanjem, možemo steći više očekivanja i nada!”, bila je ovo posljednja motivaciona poruka koju je direktor

“M5 se uskoro otvara, članovi M4 mogu nadograditi M5 bez depozita, ograničena mesta. Prvi dođe prvi uslužen”, pisala je Denisa članovima.

Zarađeni novac nije stizao na bankovne račune i članovi su postajali sve nepovjerljiviji. Novih članova i svježeg novca bilo je sve manje.

Charles poslao svojim “zaposljenicima”.

U narednim danima članovi su i dalje čekali zaradu, ali novac nije stizao. Sumnje u kompaniju dovele su do svađa među njima. Dok su jedni branili Denisu i kompaniju tvrdeći da su za zastoje u isplata krive banke, drugi su upozoravali da je sve prevara.

“KLIKANJE” NA OGLASE BILO FIKTIVNO?

Tokom trajanja šeme, Detektor je angažovao IT stručnjaka Sašu Mrdovića, profesora Elektrotehničkog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, kako bi ispitao aplikaciju i web stranice povezane s eMagnetixom. Detektor je nastojao otkriti da li se klikanjem u aplikaciji ostvaruje veza sa oglasima svjetskih trgovina.

Mrdović je utvrdio da nakon klikanja na oglase aplikacija nije slala poruke ka drugom serveru osim eMagnetixovog.

“Iz ovog razloga se ne može utvrditi efekat klikanja na oglase na optimizaciju oglasa navedenih proizvođača”, naveo je profesor Mrdović u svom nalazu.

Mrdović nije mogao utvrditi ko su vlasnici domena na kojima su bile registrovane internet stranice jer podaci o vlasništvu nisu javno dostupni.

Promotivni materijal eMagnetixa uključivao je potvrdu o dobrom poslovanju firme Easy Magnetix u SAD-u

U srijedu, 30. augusta, Telegram grupe Denise i drugih menadžerica su obrisane. Članovi eMagnetixa izgubili su svaku vezu s kompanijom.

“Nestaje slika sa telegrama od moderatorice. (...) Odem na razgovor sa administratorom. Administrator nestao. Stoji prepis, sve stoji. Odem na Charlesa, nema ni Charlesa. (...) Vratim se na moderatoricu, pišem ponovo”, opisuju Elmir Pamić trenutak kada su ugašene Telegram grupe.

“Dolazi poruka: ‘Ako ste u ofisu u Sarajevu, bježite, bit ćete uhapšeni od strane policije.’ Gotovo. Svi su nestali. U roku od tri minute.”

Bio je to početak noćne more za one koji su vjerovali u priču o poslu

iz snova. Jasmin Pilav kaže da, da je tada znao ko stoji iza ove prevare, “možda bi pala mrtva glava”.

Nakon gašenja Telegram grupa članovi su shvatili da ništa ne znaju o osobama koje su vodile ovu šemu, a menadžerice grupa nisu odgovarale na njihove poruke i pozive. Bilo je jasno da direktor kompanije Charles Hamilton Irvin ne postoji.

Dajte adrese stanovanja od tih majmuna da se organizujemo da ih zapalimo i njih i kuće auta i ostalo.

Suad, u grupi “Tužba”

Pojedini članovi su vjerovali da je bh. eMagnetix dio austrijske kompanije eMAGNETIX Online Marketing GmbH. Iz ove kompanije za Detektor su potvrdili da nemaju nikakve veze s BiH niti bilo kakvom piramidalnom šemom.

eMagnetix je tvrdio da je dio američke firme Easy Magnetix iz Colorada. Trenutni vlasnik Rab Norval Thomas Kerr nije odgovorio na upit Raskrinkavanja da li je povezan s eMagnetixom u BiH. Također je eMagnetix tvrdio da ima saradnju sa Adobeom i sedam svjetskih kompanija za online trgovinu – eBayem, AliExpressom, OTTO-om, Zalandom, John Lewisom, Shop Directom te Marks and Spencerom. Adobe, Marks and Spencer, OTTO i John Lewis su za Raskrinkavanje negirali da imaju ikakve veze s eMagnetixom.

eMagnetixova aplikacija i internet stranica ugašene su 1. septembra. Tako su nestali i posljednji tragovi kompanije koja je nudila “posao iz snova”.

Nakon prestanka šeme, prevareni članovi eMagnetixa okupljali su se u grupama na Telegramu i Facebooku kako bi pokušali povratiti izgubljeni novac i saznati ko ih je prevario. Ljutnja, šok, nevjerica i dugovi bili su sve što im je ostalo. Jedni su podnosili krivične prijave i tragali za organizatorima prevare, a drugi su predlagali radikalnije poteze – smatrali su da onima koji su omogućili rad eMagnetixa i vodili urede treba “polomiti kosti i uništiti imovinu”.

“Dajte adrese stanovanja od tih majmuna da se organizujemo da ih zapalimo i njih i kuće auta i ostalo”, pisao je Suad u grupi nazvanoj Tužba.

Pojedini članovi žale što ovog “posla” više nema, dok je drugima teško jer su se morali suočiti s ljudima koje su uveli u šemu.

“Ja sam non-stop plakala (...) Meni je toliko bilo teško, ja vam ne mogu opisati kako je mene grizla savjest, da sam ja za nekoga kriva”, opisuje Mostarka Emina kako se osjećala nakon što je saznala da je osoba koju je uvela u šemu izgubila 800 maraka. Ona danas nije spremna razgovarati pod punim identitetom.

Tačan iznos novca za koji su članovi oštećeni nije poznat. Pojedini kažu da su izgubili više hiljada maraka. Novinarica Detektora u ovoj prevari je izgubila 319 maraka. Neki od vođa timova ispričali su kako su svojim novcem isplatili one koje su uveli.

Uprkos početnoj želji da otkriju ko ih je prevario i vrate novac, manji broj članova prijavio je prevare policiji. Podaci koje je prikupio

Jasmin Pilav ispred ureda u Jelahu gdje je nekada bio eMagnetix

Foto: Detektor

INTERNE KAZNE NE SPREČAVAJU POLICIJSKO NASILJE I NEDOLIČNO PONAŠANJE

Stotine disciplinskih postupaka protiv policajaca otišle su u zastaru zbog proceduralnih nedostataka, a slučajevi policijskog nasilja koji su uznemirili javnost u Bosni i Hercegovini prošli su nekažnjeno ili se dugotrajni postupci još uvijek vode, pokazuje istraživanje Detektora o postupcima svih policijskih agencija u posljednjih pet godina na osnovu dokumenata i podataka koje većina njih pokušava sakriti

Autori: Jasmin Begić i
Nermira Kuloglija-Zolj

Dvojica mostarskih policajaca čiji je snimak premlaćivanja muškarca postao viralan tokom pandemije, nikada nisu disciplinski odgovarali. Uprkos presudi za nanošenje lakih tjelesnih povreda, oni i dalje rade u policiji i nisu snosili nikakve posljedice. Zbog nedostataka u policijskom sistemu njihov slučaj je zastario nakon što nije na vrijeme formirana disciplinska komisija.

Stotine prijava protiv policijskih službenika nisu mogle biti disciplinski procesuirane zbog nepostojanja disciplinskih komisija, pokazuje istraživanje Detektora.

U policiji Hercegovačko-neretvanskog kantona kažu da se to desilo jer četiri godine nije bilo policijskog komesara koji je trebao imenovati članove komisija.

Zbog tog propusta niko nije snosio odgovornost.

Za to vrijeme je u ovom kantonu bilo oko 700 disciplinskih prijava. Sve koje su ocijenjene kao osnovane, u međuvremenu su zastarjele.

Prema dokumentima koje je prikupio Detektor, u Unsko-sanskom kantonu zastarilo je više od 30 predmeta, veliki broj, jer policija nije pronašla način da tokom pandemije vodi postupke.

Širom Bosne i Hercegovine svake godine pokrenu se stotine disciplinskih postupaka protiv policajaca. Oni su, prema zakonima i pravilnicima, javni, ali prema tumačenju policijskih agencija, to nisu i dokumenti iz postupaka. Gotovo sve policijske agencije su odbile zahtjeve Detektora da dostave dokumente o disciplinskim postupcima vođenim u posljednjih pet godina.

U tom periodu u BiH je provedeno najmanje 1.900 disciplinskih postupaka protiv policajaca, pokazuju podaci koje je prikupio Detektor.

Sudske policije su otvorile novinarima svoje arhive, a nakon žalbi ili sudskih odluka u procesu traže-

priča
4.12.2023.
objavljena

nja podataka koji je trajao duže od godinu dana, to je uradila još jedna kantonalna policija. Njihovi dokumenti otkrivaju da protiv policajaca građani podnose značajan broj prijava.

“Shvatili smo da unutar policije postoji zatvoreni krug međusobne zaštite i nediranja policajaca.”

Azhar Kalamujić, novinar

Načelnik uniformisane policije Federalne uprave policije Zoran Čegar u Hrvatskoj je u kratkom sudskom postupku proglašen krivim zbog prijetnji novinarima, ali u Bosni i Hercegovini procesi protiv njega traju znatno duže, a disciplinski postupci – zbog prijetnji novinarima i šamaranja radnika na parking u Sarajevu – nikada nisu okončani.

Novinar Azhar Kalamujić, koji je istraživao Čegara, kaže da policajci nisu bili zainteresovani za otkrića o svom kolegi niti kada su ga prijavljivali za prijetnje novinarki Centra za istraživačko novinarstvo (CIN).

“Shvatili smo da zapravo unutar policije postoji jedan zatvoreni krug međusobne zaštite i nediranja policajaca”, kaže Kalamujić.

U slučajevima gdje je policija omogućila Detektoru pristup cijelim arhivama, pojavljuju se obrasci ponašanja policajaca koji ponavljaju prekršaje i slučajevi nasilnih policajaca koji zadržavaju svoje poslove.

Jedan dio postupaka pokreće se nakon prijave građana, ali oni s kojima su razgovarali novinari žale se na način na koji su te prijave istraživane i policijsku šutnju o rezultatima istrage.

Semir Šut, bivši komesar policije u Zeničko-dobojskom kantonu i član državnog Odbora za žalbe građana na rad policijskih službenika Bosne i Hercegovine, smatra da su istrage koje vodi unutrašnja kontrola relativno kratke i efikasne.

“Međutim, kad se krene u provođenje disciplinskog postupka, onda se stvari odugovlače, traju jako dugo i koštaju dosta”, kaže Šut.

**POGLAVLJE JEDAN:
Policijsko nasilje
nekažnjeno i zastareno**

Slaven Blažević je u aprilu 2021. godine bio napolju nakon 21 sata, kada je već počeo policijski sat zbog pandemije koronavirusa.

Dvojica policajaca koji su pratili kretanje građana uočili su ga. Dok se probao sakriti od njih, Blažević je došao do ulaza u zgradu, koji je bio zaključan. Tu su ga policajci sustigli i počeli tući.

“Na svu sreću, u svoj toj nesreći, tu je instalirana kamera od čovjeka koji ima neki svoj privatni biznis, i ta kamera je, u biti, zabilježila taj događaj”, prisjeća se Blaževićev advokat Marijo Miletić.

Ovaj snimak postao je viralan i pokrenuo lavinu reakcija i proteste građana ispred zgrade policije. Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) Hercegovačko-neretvanskog

kantona ubrzo se oglasilo, izvinilo građanima i obećalo brzu reakciju.

Uz informaciju da su sve posljedili Tužilaštvu, iz Ministarstva su rekli da “ovakvom ponašanju i ovakvim licima ne može i ne smije biti mjesto među policijskim službenicima”.

Slučaj je ubrzo zaboravljen. Istraživanje Detektora sada otkriva da policajci ne samo da nisu odstranjeni iz policije nego nikada nisu ni odgovarali disciplinski.

Mostarska policija je pokrenula internu istragu, ali nikada nije formirala disciplinsku komisiju koja bi ispitala odgovornost policajaca Armina Vrača i Jusufa Penave.

Glasnogovornik policije Ljudevit Marić kaže da su oni napravili povredu službene dužnosti prevelikom upotrebom sile, ali da nije vođen disciplinski postupak.

“U vrijeme njihovog kršenja službene dužnosti nije bilo komesara policije”, kaže Marić.

Hercegovačko-neretvanski kanton nije imao komesara od 2018. do 2022. godine jer ga vlada ovog kantona nikada nije imenovala.

“Nismo imali pravni mehanizam da suspendiramo policijske službenike”, dodaje Marić.

Iako je Ministarstvo reklo da su Vrače i Penava “udaljeni s dužnosti”, u stvarnosti suspendovani su tek u novembru 2022. godine, nakon što je imenovan policijski komesar, godinu i po od premlaćivanja Blaževića.

Do tada se protiv njih već vodio krivični postupak.

U međuvremenu su bili samo interno preraspoređeni tako da nemaju doticaja sa operativnim radom.

“Bez obzira na ovo što su napravili, nisu bili suspendirani odmah na početku”, kaže njihov advokat Haris Hakalović.

Dvije godine od događaja, dvojica policajaca pravosnažno su osuđena na uslovne kazne od po deset mjeseci zatvora zbog napada na Blaževića. Kazna za nanošenje tjelesnih povreda neće biti izvršena ako četiri godine od pravosnažnosti ne počine novo krivično djelo.

Policija u Mostaru je odmah nakon izricanja pravosnažne presude ukinula suspenziju.

Tako su policajci pod suspenzijom proveli šest i po mjeseci. U međuvremenu su se i izvinili Blaževiću za svoje ponašanje.

Disciplinski postupak protiv njih je obustavljen jer je u međuvremenu nastupila zastara.

Vrače i Penava vraćeni su na svoje ranije pozicije u interventnoj jedinici, u koju ulaze samo najspremniji policijski službenici.

Prema Zakonu o policijskim službenicima Hercegovačko-neretvanskog kantona, njima bi radni odnos prestao ukoliko bi bili osuđeni na kaznu zatvora od šest mjeseci ili više. Tužilaštvo je u žalbi tražilo da se policajcima izrekne bezuslovna zatvorska kazna, tvrdeći da bi se višom kaznom postigla svrha kažnjavanja i zaštito ugled i dignitet policije, kao i da je izvinjenje došlo prekasno pa je pitanje koliko je ono iskreno i zašto nije došlo ranije.

Navedeno je i kako Penava i Vrače nisu upoznali svoje nadređene o počinjenom djelu.

“Tužiteljstvo kompletan događaj

Da nije bilo te kamere, sigurno ni mi danas ne bismo pričali ovdje o ovom predmetu i o svim ovim zbivanjima koja su evidentirana.

Marijo Miletić, advokat pretučenog Slavena Blaževića

koji je predmet optužbe smatra događajem bez presedana, te je nepojmljivo da tako ugledne osobe koje obnašaju značajne policijske dužnosti u županiji, na tako beskrupulozan i drzak način izvrše djelo”, navodi se u obrazloženju žalbe.

Blaževićev advokat danas smatra da je objava snimka bila presudna za cijeli slučaj.

“Da nije bilo te kamere, sigurno ni mi danas ne bismo pričali ovdje o ovom predmetu i o svim ovim zbivanjima koja su evidentirana. (...) Naravno, kad je u pitanju riječ policijskih službenika, sigurno da ima veću težinu od riječi i glasa običnog čovjeka, i onda tu često zna doći do jednostavno stanja da se te stvari zatome, odnosno zataškaju”, kaže Miletić.

Blažević i policajci Vrače i Penava

nisu pristali na razgovor.

Osim u predmetu protiv njih, zastara u Hercegovačko-neretvanskom kantonu je nastupila u još nekoliko stotina slučajeva, otkriva *Detektor*.

Marić kaže da se to dogodilo i u slučaju protiv Seada Česira, policijskog službenika koji je 2020. pravosnažno osuđen za nanošenje teške tjelesne povrede u 2014. godini.

On je tada, prema presudi dostavljenoj *Detektoru*, jednog mladića u grupi koja se sukobila sa zaštitarima uhvatio za vrat i povukao unazad, te ga više puta udario policijskom palicom po lijevoj nozi.

Mladić je pao i desnom stranom glave udario u zid. Dok je bio na zemlji i pomagao, Česir ga je, prema presudi, udario policijskom palicom po ramenu, a potom i nogom

u stomak i grudi. Zbog nanošenja teških tjelesnih povreda, osuđen je na uslovnu kaznu od šest mjeseci zatvora koja se neće izvršiti ukoliko u periodu od godinu dana ne počini novo krivično djelo.

Česir je bio suspendovan kada je podignuta optužnica, ali je nakon presude vraćen na posao. Također nije odgovarao disciplinski.

Ali Česir kaže da razlog nije bio nedostatak komesara.

“Ne, nego niko nije smatrao da sam kriv”, kaže.

Na pitanje da pojasni odgovor, govori da nije bilo disciplinske prijave niti je policija pokretala predmet prema službenoj dužnosti. Tvrdi da je cijeli sudski proces protiv njega namješten i da se žalio Ustavnom sudu.

Nakon nekoliko godina bez vođenja disciplinskih postupaka, od imenovanja komesara krajem prošle godine u Mostaru se ponovo održavaju ročišta u postupcima protiv policajaca. Novinari *Detektora* su u novembru 2023. godine prisustvovali ročištu u postuku protiv Đemala Mezića, dugogodišnjeg policajca.

On je optužen za težu povredu službene dužnosti jer je u julu 2023.

godine učestvovao u saobraćajnoj nesreći u službenom automobilu sa 3,13 promila alkohola u krvi. U prostoriji koja podsjeća na školsku učionicu, predsjednik tročlane komisije objasnio je Meziću da ga se tereti po dvije tačke - “ponašanje koje narušava ugled organa” i “dolazak na posao u pijanom stanju”.

Dok je sjedio u civilnoj odjeći nasuprot članovima komisije, Mezić je priznao odgovornost i rekao da mu je žao zbog onoga što se desilo.

“Navodi iz zahtjeva su u potpunosti tačni, mislim da je tužilac upravu za sve što je iznio”, kazao je.

On ne misli da je alkohol uzrok nesreće, već da je samo pokušavao izbjeći pješaka. To jutro nije popio svoju redovnu terapiju.

“Bilo je vruće u Mostaru i navečer sam osjećao bolove u glavi. Pošto poznajem sebe, znam šta me slijedi, otišao sam na pumpu te na pumpi kupio bočicu rakije, 0,2 litra”, objasnio je Mezić.

Priznao je krivicu i tražio da članovi komisije uzmu u obzir njegovu dobru raniju službu u policiji. Disciplinski tužilac je zatražio da se Mezić kazni, te da mu se u obzir uzmu olakšavajuće okolnosti, koje podrazumijevaju da je priznao krivnju i iskazao žaljenje, kao i otežavajuće okolnosti, koje podrazumijevaju oštećenje službenog vozila.

“Naučio sam životnu lekciju”, rekao je Mezić.

Kažnjen je smanjenjem plate od 20 posto tokom osam mjeseci i zabranom napredovanja u naredne dvije godine.

POGLAVLJE DVA: Zatvoreni postupci

Novinari *Detektora* su u oktobru 2023. pokušali od policijskih agencija dobiti rasporede ročišta i prisustvovati nekima od njih.

Na upite o zakazanim disciplinskim ročištima upućene u 18 policijskih agencija u Bosni i Hercegovini, najčešći odgovor je bio da nemaju zakazanih ročišta i da se ona zakazuju kada se otvore postupci.

Nastavak na sljedećoj stranici >>>

»»» *Nastavak sa prethodne stranice*

Praksa nije ista u svim policijama.

Prema zakonima o policijskim službenicima, disciplinska ročišta su javna osim kada članovi komisije ne odluče ročište zatvoriti za javnost. U Državnoj agenciji za istrage i zaštitu (SIPA) disciplinska ročišta su potpuno zatvorena za javnost.

“Uzimajući u obzir specifičnosti, odnosno prirodu posla policijskog službenika, disciplinski postupak nije otvoren za treća lica”, naveli su iz SIPA-e.

Sličan stav imali su i pripadnici Federalne uprave policije (FUP) kada je u februaru novinar *Detektora* pokušao prisustvovati ročištu u predmetu koji se vodi protiv Zorana Čegara, suspendovanog šefa uniformisane policije.

Nisu precizno odgovarali na upite o tačnom terminu ročišta, a kada je novinar saznao termin nezvanično i pojavio se u prostorijama policije, disciplinska komisija je donijela odluku o isključenju javnosti zato što će biti iznesen niz ličnih podataka disciplinski optuženog, uključujući podatke o zdravstvenom stanju.

Čegar je dobro poznati policajac koji se hvali svojim ratnim i policijskim zaslugama. U posljednjih nekoliko godina u fokusu je zbog snimaka na kojim se vidi kako šamara građanina u Sarajevu te prijeti novinarki u Dubrovniku jer je istraživala njegovu imovinu.

Iz Federalne uprave policije su *Detektoru* potvrdili da se protiv Čegara vode tri disciplinska postupka, ali nisu željeli dati detalje na šta se oni odnose. Pozvali su se na zaštitu ličnih podataka. *Detektor* je nezvanično saznao da se jedan postupak vodi za šamaranje radnika parkinga u Sarajevu, drugi za prijetnje novinarki Centra za istraživačko novinarstvo (CIN) i treći za krivotvorenje isprave na osnovu istraživanja o njegovoj imovini.

Sva tri postupka su obustavljena do okončanja krivičnih postupaka.

Azhar Kalamujić, novinar CIN-a, kaže kako su Čegara u više navrata pokušali prijaviti Jedinici za profesionalne standarde – prvi put tokom rada na priči o njegovoj imovini, a potom i nakon napada na Renatu Radić-Dragić.

“Nažalost, ono što sam tad doživio, shvatio sam zašto građani zapravo oklijevaju da prijavljuju slučajeve policijskog kriminala, nedosljednog ponašanja, nemoralnog ponašanja”, kaže navodeći da je tada shvatio da unutar policije postoji krug međusobne zaštite i nediranja policajaca.

“[Oni], zapravo, uopšte nisu htjeli da uzmu podatke koje smo mi prikupili o njemu”, kaže Kalamujić, koji nije zadovoljan ni radom Kantonalnog tužilaštva u Sarajevu jer ne dobija informacije o rezultatima istrage u ovom slučaju.

Čegar danas kolege iz Federalne uprave naziva kriminalcima.

“Svak zna da je meni ovo sve spakovano, osim onog što sam ono novinarki, što mi je vrijedala mene i dijete, rekao. Ostalo je sve spakovano”, kaže Čegar.

Na pitanja o šamaranju radnika parkinga, Čegar tvrdi da je bio napadnut nazivajući i njega “kriminalcem i narkodilerom”.

Kalamujić, ali i drugi sagovornici *Detektora*, žali se da nakon prijave protiv policajaca ne dobijaju gotovo nikakve informacije o toku istraga i njihovom ishodu.

POGLAVLJE TRI: Duga šutnja o prijavama protiv policajaca

Žene iz naselja Kruščica kod Viteza i njihov advokat Bruno Božić već šest godina nisu dobili odgovor policije o prijavi nasilja tokom jednog od njihovih protesta.

Krajem augusta 2017. godine dežurale su na mostu u svom naselju i pokušavale spriječiti gradnju male

hidroelektrane na rijeci Kruščici, tokom jednog od 500 dana protesta. Dan prije saznale su da će mašine probati proći ka gradilištu 24. augusta.

“Saznali smo to jutro, da dolaze i specijalne jedinice. I mi žene smo odlučile da sjednemo na most i da pokušamo spriječiti te mašine. Molile smo naše muževe da uopšte ne prilaze, jer smo znali ustvari ako oni

sjednu na most, da će tu biti svega, a nadali smo se da žene, normalno, neće dirati”, prisjeća se Amela Zukan, koja je oko tri sata ujutro bila na mostu.

“Kada su došli specijalci, rekli su nam da imamo tri minute da se sklonimo. U suprotnom, da imaju naređenje, da će nas bacati, gaziti. Uglavnom, mašina će preći preko mosta, pa makar i preko nas”, priča

Saznali smo to jutro da dolaze i specijalne jedinice. I mi žene smo odlučile da sjednemo na most i da pokušamo spriječiti te mašine. Molile smo naše muževe da uopšte ne prilaze, jer smo znali ustvari ako oni sjednu na most, da će tu biti svega, a nadali smo se da žene, normalno, neće dirati.

Amela Zukan, jedna od povrijeđenih žena iz naselja Kruščica

PREGLED DISCIPLINSKIH POSTUPAKA

Disciplinski postupci protiv policajaca vode se drugačije u dva entiteta. U Republici Srpskoj krivični postupci nisu smetnja za disciplinske postupke, dok u Federaciji, Brčko distriktu i na državnom nivou jesu. Ukoliko za vrijeme trajanja disciplinskog postupka započne krivični, disciplinski se obustavlja do završetka drugog postupka.

U 2019. godini protiv sudskog policajca Mladena Deurića pokrenut je disciplinski postupak zbog neopreznog rukovanja službenim oružjem u Osnovnom sudu u Vlasenici. Zbog ispaljenja metka stradala je osoba koja se u tom momentu nalazila u sudu.

Deurić je rješenjem direktora Sudske policije suspendovan, a disciplinska komisija mu je prekinula radni odnos zbog upotrebe sile ili vatrenog oružja, odbijajući pritom prijedlog njegove odbrane da se disciplinski postupak prekine do okončanja krivičnog postupka.

“Komisija je odbila prijedlog branioca da se disciplinski postupak prekine do okonča-

nja krivičnog postupka iz razloga što je disciplinska odgovornost mnogo šira i sveobuhvatnija od krivične odgovornosti”, navodi se u rješenju u koje je *Detektor* imao uvid.

Praksu da ne vode disciplinski dok traju krivični postupci neprihvatljivom smatra Semir Šut. On govori kako presude evropskih sudova kažu da to nisu identični postupci i da jedan drugom nisu smetnja.

“Kažnjavanje u disciplinskom ili u krivičnom postupku ne može se smatrati smetnjom za drugi postupak”, smatra Šut.

Objašnjava da je disciplinska odgovornost policajaca dobro uređena, ali da se u praksi javljaju problemi.

“Oni se ogledaju u problemima prekompliriranog vođenja disciplinskog postupka. U tom smislu mogu odgovorno reći da vođenje disciplinskog postupka kod nas zna biti dosta složeniji od prekršajnog postupka, recimo na općinskom sudu. Da skoro može izgledati kao vođenje nekog krivičnog postupka, što je neprihvatljivo s aspekta i na-

čela efikasnosti onoga što očekuju građani”, kaže Šut.

Prema podacima koje je *Detektor* dobio od entitetskih sudskih policija i Ministarstva unutrašnjih poslova Unsko-sanskog kantona, najviše disciplinskih postupaka pokrenuto je zbog težih disciplinskih prekršaja, a najčešće izrečene kazne bile su novčane koje podrazumijevaju umanjeње plaće policijskom službeniku više mjeseci.

Policajci nakon određenog perioda imaju pravo da traže brisanje kazne iz evidencije. Nakon toga oni se smatraju nekažnjanim i više nemaju prepreka u napredovanju u službi, objašnjava Šut.

U posljednjih pet godina u Unsko-sanskom kantonu 22 policijska službenika su ponavljala disciplinske prekršaje.

Najveći broj postupaka vodio se protiv Jusufa Tutića, Mirhada Abdijanovića i Muhameda Zirića – po deset, odnosno 11 postupaka – najčešće zbog teže povrede dužnosti.

Tutić je od 2019. svake godine imao dis-

ciplinske postupke. Kažnjavan je smanjenjem plate jer je van službe vrijeđao policajce. Neki postupci protiv njega trajali su više godina pa je imao pet postupaka koji su obustavljeni u trenutku kada je dobio otkaz. On je otpušten na kraju dva disciplinska postupka za prekršaje iz 2021. i 2020. godine za omalovažavanje kolega i odbijanje alkotestiranja.

Abdijanović je kažnjavan od 2017. godine. Plata mu je smanjena na dva mjeseca jer je omogućio da se policijski službenik neovlašteno sastane sa uhapšenim. Kasnije je kažnjavan zbog vožnje neregistrovanog traktora i vrijeđanje kolega, a 2021. godine je otpušten jer je omogućio novinarima da prisustvuju disciplinskom postupku tvrdeći da imaju odobrenje komesara.

Zirić je najčešće kažnjavan za vrijeđanje policajaca. Plata mu je smanjivana zbog objava na Facebooku. U trenutku smrti protiv njega su vođena tri disciplinska postupka, koja su obustavljena.

Iz Ministarstva unutrašnjih poslova

ona i dodaje kako su žene i nastavile sjediti povezane, ne očekujući da će se desiti bilo šta od toga što su policajci naveli.

Uživo su na Facebooku prenosile događaje kada su policajci krenuli da ih sklanjaju s mosta.

Denana Delilović, žena koja je tog jutra sjedila u prvom redu, kaže kako su dvojica policajaca počela da je čupaju, da joj uvrću ruke, dok su druge žene istovremeno pokušavale da je spase vukući je nazad. Trojica policajaca odvucli su je prema policijskom autobusu.

“Ja sam samo zažmirila i počela plakati”, kaže Denana, koja se prisjeća da su u autobusu žene povraćale, da su im “jakne bile raščupane”, a da su im se policajci smijali pri izlasku iz autobusa.

Njoj je, po povratku iz policijske stanice, pozlilo pa se na mostu onesvijestila.

“Povredu lijeve šake zadobila pri intervenciji specijalne policije u mjestu Kruščica. Ruka otečena, kretnje drugog i trećeg prsta su ograničene i bolne”, navodi se u nalazu u koji je Detektor imao uvid.

Denana kaže da i danas ima probleme s rukom.

Ovo ponašanje policije žene su smatrale neprimjerenim i putem advokata Božića su podnijele prijavu Uredu za pritužbe Ministarstva unutrašnjih poslova Srednjobosanskog kantona.

Advokat Božić navodi kako su žene za proteste dobile prekršajne prijave koje je sud kasnije odbacio. Takvu odluku suda on smatra potvrdom da su policajci pogriješili.

“Odobrenje se i ne traži, nego se vrši samo najava prosvjeda. A policija je našla za shodno da njih krene uklanjati sa ceste, i pored ceste. (...) To je završilo neuspješno, završilo je prekršajnim prijavama, njihovim ozljeđivanjem, tim grubim ponašanjem policije”, kaže Božić.

On od policije nikada nije dobio odgovor o prijavi, uprkos urgencija-

ma. U međuvremenu je grupa žena iz Kruščice dobila domaća i međunarodna priznanja za svoju hrabrost i uspjeha su zaustaviti gradnju hidroelektrane.

Semir Šut smatra da policija ima obavezu da obavijesti podnosioca o rezultatima istrage i disciplinskog postupka.

“Neobavještanje nimalo ne doprinosi transparentnosti i jačanju povjerenja. Kako očekujemo da će sutra građani prijaviti i biti voljni da prijave neko nezakonito postupanje ako na svoju prijavu ne dobiju ama baš nikakvu obavijest”, kaže Šut.

Policija Srednjobosanskog kantona je Detektoru potvrdila da su prijave žena Kruščice protiv policajaca ocijenjene kao neosnovane i time su procesi protiv policajaca okončani.

“Nažalost, ništa se nije moglo uraditi jer smo mi, kako kažu, ‘udarili na državu’. To je tako u tom vremenu u kakvom živimo. (...) Nema krivca, samo su žene krive koje su sjele tu na most”, kaže Amela.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Srednjobosanskog kantona odbilo je zahtjev za uvid u dokumentaciju disciplinskih postupaka.

Iz Ministarstva unutrašnjih poslova su ranije za Detektor kazali kako je protiv jednog policijskog službenika vođen disciplinski postupak zbog neprofesionalnog postupanja prema članovima grupe “Pravda za Davida”.

On je nakon provedenog postupka oslobođen disciplinske odgovornosti.

Nisu odgovorili na dodatni upit o odgovornosti policajaca protiv kojih su članovi grupe “Pravda za Davida” podnijeli krivične prijave.

Sofija Grmuša, jedna od članica grupe, razočarana je rezultatima postupaka unutrašnje kontrole.

“Unutrašnja kontrola ne radi ono što bi trebala da radi”, smatra ona.

“Mi smo i njima slali razne prijave za određene policijske službenike, ali odgovor dođe nakon godinu i pol ili ne dođe. Uglavnom se svodi na to

da je naša prijava neosnovana. I tu sve staje”, kaže Grmuša.

Ona je zbog stalne diskriminacije tužila Republiku Srpsku, odnosno Ministarstvo unutrašnjih poslova.

U tužbi, koju je podnijela sa Aleksandrom Vranješ, navodi se kako im je 2019. godine zabranjeno da borave na Trgu Krajine zbog toga što su članice grupe “Pravda za Davida”.

U presudi Osnovnog suda u Banjoj Luci je utvrđena višestruka diskriminacija prema Grmuši i Vranješ, te je određeno da im je putem Ministarstva povrijeđeno pravo na slobodu kretanja i ravnopravnost s drugim građanima.

POGLAVLJE ČETIRI: Javni posao – privatni postupci

Detektor je u prethodnih godinu dana od svih policijskih agencija na državnom i entitetskom nivou tražio izvještaje i rješenja o disciplinskoj sankciji izrečenoj nakon

“**Mogu se zaštititi lični podaci ako za to ima interes, ali to nije razlog da se ne dostavi rješenje.**”

Semir Šut, član državnog Odbora za žalbe građana na rad policijskih službenika BiH

provedenog postupka kako bi testirao transparentnost, ali i analizirao kazne.

Većina agencija je zahtjeve za slobodan pristup informacijama odbila – navodeći kako za dostavljanje ovakvih podataka ne postoji javni interes te se pozivajući na zaštitu ličnih podataka policijskih službenika protiv kojih se postupak vodio, ali i podnosilaca prijave.

Nastavak na sljedećoj stranici >>>

Unsko-sanskog kantona pristali su samo u pisanoj formi odgovoriti na pitanja. U komentaru o ponavljanju disciplinskih prekršaja kažu kako to nije neuobičajena pojava, te da se blage sankcije ne mogu smatrati razlogom povratnika u disciplinskim postupcima.

“Ponavljanje povreda službene dužnosti nije neuobičajena pojava, pogotovo ako se uzme u obzir priroda posla policijskog službenika te primjena policijskih ovlaštenja prema građanima”, navode u odgovoru te dodaju da je najveći broj sankcionisanih službenika počinio lakše povrede službene dužnosti.

Almir F. je 2019. kažnjen smanjenjem plate za 20 posto tokom četiri mjeseca jer je verbalno napao suprugu i prijetio joj u prisustvu sina. Dvije godine kasnije, kažnjen je smanjenjem plate na šest mjeseci jer je pijan ulazio u kabinu DJ-a i prosipao piće.

Ovaj policajac nije odgovarao na pozive Detektora.

Jasmin M. također je kažnjen smanjenjem plate zbog prijetnji supruzi. On je 2021. godine napustio svoj pozorni rejon i u uniformi u toku radnog vremena otišao kući. Prema rješenju disciplinske komisije, on je upotrebom sile supruzi uzeo mobitel i prijetio.

Nakon toga joj je uputio veći broj poruka uvredljivog sadržaja, a narednog dana joj je u krugu MUP-a pred patrolom policije uputio prijetnje po život.

Bio je suspendovan skoro četiri mjeseca. Kažnjen je smanjenjem plate 15 posto tokom tri mjeseca jer je za vrijeme obavljanja službenih zadataka ugrozio mir i psihičko zdravlje svoje porodice. Onda je vraćen na posao iako se protiv njega, kako je rekao novinarka Detektora, vodi i krivični postupak.

Zakonski je ostavljena mogućnost komesaru da li će suspendovati policajca tokom krivičnog postupka. Komesar je u slučaju Jasmina M. donio odluku da se suspenzija ukine nakon okončanja disciplinskog postupka.

U razgovoru za Detektor kažnjeni policajac tvrdi da su mu kolege smjestile postupak.

“Napustio sam pozorni rejon, ustvari otišao do kuće prije kraja smjene na 20 minuta”, kaže i napominje da nikad nije napravio nešto da bi se kajao.

U rješenju disciplinske komisije, u koje je Detektor imao uvid, navodi se kako je prihvatio odgovornost za težu povredu dužnosti koja mu je stavljena na teret a koja podrazumijeva i prijetnje upućene supruzi.

Dodaje i da ima certifikat za rad na predmetima nasilja u porodici.

“To imam u malom prstu, radio sam 19-20 godina u specijalnoj jedinici i sada već osam godina radim u interventnoj patroli. Da nisam dobar radnik i dobar uposlenik, ne bih toliko dugo radio”, kaže i dodaje da je, “bez obzira na to sve, vraćen na posao”.

I dalje radi u interventnoj jedinici.

Treći policajac Jasmin T. zlostavljao je suprugu 2020. godine. Prema rješenju disciplinske komisije, priznao je da je nakon verbalne svađe došlo do fizičkog napada u kojem je supruzi nanio lakše tjelesne povrede.

“Morao sam priznati iz razloga da bih se vratio sa suspenzije i počeo raditi”, kaže.

Komisija je odlučila da je smanjenje plate od 15 posto na dva mjeseca dovoljna kazna i policajac je vraćen na posao.

Prema njegovim riječima, on je pred sudom osuđen na mjesec dana zatvora uslovno. Od februara ove godine je u penziji.

“Da nisam prihvatio odgovornost, to bi se odužilo na nekoliko godina, a ja nisam mogao biti suspendovan jer sam bio u kreditu”, kaže.

Nijedan od trojice policajaca nije trajno udaljen s dužnosti. Detektor ne navodi njihov

puni identitet zbog zaštite identiteta žrtava.

Svaki od slučajeva ima sudski epilog, navode u svom odgovoru iz Ministarstva unutrašnjih poslova Unsko-sanskog kantona. Oni smatraju kako je nasilje u porodici problem cjelokupnog društva pa ni policija nije imuna na njega.

“Svim prijavljenim slučajevima se pristupa prioritarno i sa senzibilitetom”, navode i dodaju da je svaki slučaj posebno razmatran i sankcionisan.

Šut kaže kako postoji problem kod teških i osjetljivih povreda službene dužnosti gdje su narušena ljudska prava ranjivih kategorija, kakva je i nasilje u porodici.

“Imamo problem da disciplinske komisije to procjenjuju kao povredu za koju ide novčana kazna. Naravno da je to neprihvatljivo i neprihvatljivo je takvo ponašanje”, kaže Šut.

U blagom kažnjavanju policajaca koji su nasilni prema ženama, Jasna Zečević, predsjednica udruženja za zaštitu žena od nasilja “Vive Žene”, vidi “uvezani lanac muškaraca koji podržavaju jedni druge”.

“Kako očekivati da vas zaštiti policajac? Mi ženama govorimo da se jave na broj 122. Šta ako se javi takav policajac, koji ne pruža zaštitu, nema osjećaja, ništa?”, kaže Zečević.

»»» Nastavak sa prethodne stranice

“Mogu se zaštititi lični podaci ako za to ima interes, ali to nije razlog da se ne dostavi rješenje”, objašnjava Šut.

Detektor je pred sudovima pokrenuo upravne sporove protiv ministarstava unutrašnjih poslova Unsko-sanskog, Hercegovačko-neretvanskog, Zeničko-dobojskog, Kantona 10 i Tuzlanskog kantona. Do sada su donesena tri rješenja - u dva je tužba prihvaćena i zahtjev vraćen na ponovno odlučivanje, dok je u trećem tužba odbijena.

U ponovnom odlučivanju, bihačko ministarstvo je Detektoru omogućilo uvid u dokumentaciju i kopiranje, dok su iz zeničkog ministarstva dostavljeni samo statistički podaci, ali ne i dokumenti iz disciplinskih postupaka.

Kantonalni sud u Tuzli je odbacio tužbu navodeći kako traženi podaci sadrže lične podatke, da je traženje ovakvih informacija neosnovano, te da samim tim nije potrebno procjenjivanje javnog interesa što je tužbom traženo.

POGLAVLJE PET: Nasilje nad maloljetnikom u policijskoj stanici

Krajem augusta ove godine, u Osmacima nedaleko od Zvornika pretučen je četrnaestogodišnji dječak Ajdin Jusić. Njega su u lokalnoj policijskoj stanici, bez prisustva oca ili advokata, saslušali policajci,

koji su ga potom istukli, ispričao je za Detektor Ajdinov otac Juso.

Dok su njega ispitivali u jednoj prostoriji, mislio je da mu je sin u hodniku. Rečeno mu je da će prvo njega saslušati, a potom Ajdina. U međuvremenu su Ajdina policajci uveli u drugu prostoriju.

“U tom momentu sam čuo da mi se Ajdin dere, da viče: ‘Ne mogu priznati što ne znam.’ I čuo sam da dijete plače, da viče: ‘Ne diraj me’, i prestane taj plač”, prisjeća se Jusić.

Ajdin govori da su mu policajci uvertali prste i vezali ga lisicama

“**U tom momentu sam čuo da mi se Ajdin dere, da viče: ‘Ne mogu priznati što ne znam.’ I čuo sam da dijete plače, da viče: ‘Ne diraj me’, i prestane taj plač.**”

Juso Jusić, otac pretučenog dječaka Ajdina Jusića

te tražili da im kaže ko je pljačkao kuće u selu.

Njegovom ocu policajci nisu dali da izađe u hodnik. Kada je uspio da izađe, zatekao je policajce kako Ajdina drže za ruku, prislonjenog

na zid. Pitao je policajce zašto su Ajdina ispitivali bez prisustva roditelja, ali kaže da je dobijao drske odgovore da se skloni.

Ajdina su policajci dovezli ispred kuće i tamo ga ostavili onesviješte-

nog, kaže njegov otac.

U Domu zdravlja Kalesija su ga pregledali i uputili na Univerzitetski klinički centar u Tuzli, nakon čega je Juso odlučio policajce prijaviti unutrašnjoj kontroli. Kako kaže, nije to želio učiniti u Osmacima, već je otišao u Zvornik.

“Podnijeli smo prijavu protiv svih koji su radili u toj smjeni”, kaže Jusić, koji je nakon toga prijavu podnio i u Okružnom javnom tužilaštvu u Bijeljini.

Iz Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske su u saopćenju za javnost naveli kako su primili prijavu za nezakonito postupanje prilikom uzimanja izjave od maloljetnog lica i da su o svemu obavijestili Tužilaštvo u Bijeljini.

U saopćenju su osudili svako nasilničko ponašanje. Policajci su suspendovani, ali više od tri mjeseca od događaja disciplinski postupak stoji u mjestu, a Tužilaštvo još uvijek prikuplja dokaze.

Detektor nije uspio kontaktirati policajce, a tužilac nije pristao da razgovara o ovom slučaju.

Zbog traume koju je pretrpio od policajaca, Ajdin danas ne ide redovno u školu.

“Ne mogu da spavam po noći i kada se ugasi svjetlo, privida mi se pred očima.”

Kada je u augustu razgovarao s novinarima Detektora, trebao je krenuti u deveti razred. Danas kaže da ne pohađa nastavu svaki dan jer su ga nastavnici oslobodili zbog liječenja. Strah ga je proći kroz selo, pa ga djed vozi do škole i nazad. Dok sjedi u djedovoj automehaničarskoj radnji, objašnjava razloge svog straha.

“Može me neko udariti”, kaže Ajdin odgovarajući na pitanje svog djeda, a kada ga novinar Detektora pita na koga misli, odgovara: “Pa na policiju. Pogotovo sad, prolaze još kroz selo, vidim ih, dođe mi nešto, bojim se stvarno.” ■

Ovom istraživanju doprinijela je
Amila Žunić

Dizajn: Olivia Solis

Ilustracije: Rubén Cruces-Pérez
Development: GOviral - Uroš Borić

PREGLED DISCIPLINSKIH POSTUPAKA

	Ukupno disciplinskih postupaka	Lakše povrede dužnosti	Teže povrede dužnosti	Vremenski period
MUP USK	102	-	-	2019. - 2022.
MUP SBK	220	135	85	2017. - 2021.
MUP Posavskog kantona	19	-	-	2017. - 2021.
MUP Kantona 10 (Livno)	45	20	25	2017. - 2021.
MUP Kantona Sarajevo	286	-	-	2017. - 2023.
MUP ZHK	50	28	22	2018. - 2022.
MUP HNK	-	-	-	2018. - 2022.
MUP BPK	32	-	-	2017. - 2021.
MUP Tuzlanskog kantona	187	-	-	2017. - 2022.
MUP ZDK	147	78	69	2017. - 2022.
Direkcija za koordinaciju policijskih tijela BiH	79	-	-	2017. - 2022.
Granična policija BiH	354	-	-	2017. - 2022.
MUP RS	367	-	-	2018. - 2022.
Federalna uprava policije	59	-	-	-
Sudska policija FBiH	24	-	-	2017. - 2023.
Policija Brčko distrikta	156	130	26	-
Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA)	70	22	48	2017. - 2023.
Sudska policija RS	-	-	-	-

PRIZNANJA KAO PODSTREK ZA DALJNI RAD

Nagrade za izvještavanje o ratnim zločinima i priče s preživjelim

“Zbog napora i uspjeha u osiguravanju pravde za žrtve ratnih zločina, Specijalna nagrada European Press Prize se ove godine dodjeljuje Balkanskoj istraživačkoj mreži Bosne i Hercegovine (BIRN BiH).”

Ovako je glasilo objašnjenje žirija European Press Prizea za 2020. godinu, koje smo mi u BIRN-u BiH zajedno pratili online zbog pandemije koronavirusa.

“Rad BIRN-a osigurava jedinstvenu arhivu svih suđenja za ratne zločine, kao i mnoge lične priče preživjelih, dokumentarne filmove o žrtvama seksualnog nasilja i porodicama nestalih, i brojna druga istraživanja i analitičke priče”, naveli su tada članovi žirija.

To je bila najvrednija novinarska nagrada za nas koji smo dnevno sate provodili u sudnici, razgovarali i pravili priče sa žrtvama, preživjelim i svjedocima van suda, ali i sa osuđenim i oslobođenim za ratne zločine, sudijama, tužiocima i advokatima, te za sate snimanja videomaterijala i naših emisija, a posebno nam je drago što smo bili u mjestima, poprištima zločina, koje nakon rata niko nije posjećivao niti izvještavao šta se tu događalo od 1992. godine.

Iako smo medij specijaliziran za praćenje suđenja za ratne zločine čiji novinari skoro pa jedini prate ove postupke od početka do kraja, krenuli smo tada masovnije sa istraživanjima neprocesuiranih zločina i počinitelaca koji tri decenije od rata izbjegavaju odgovornost, što je također i nagrađivano. A nagrada European Press Prize nam je bila i podstrek za sve ono za šta smo nagrađeni u narednim godinama.

Ova nagrada nije samo naša, već pripada i žrtvama, a naša uloga je da im pružimo sigurno mjesto da ispričaju svoje priče, kako je izjavio naš direktor Denis Džidić.

“Naš rad bi bio bezvrijedan da nije preživjelih žena i muškaraca koji su skupili hrabrost da podijele s nama najstrašnije stvari koje su doživjeli, pokazujući hrabrost, strpljenje i snagu kakvu mi ne možemo shvatiti”, rekao je Džidić.

Upravo će on nekoliko sedmica kasnije dobiti plaketu Udruženja “Biti novinar” iz Tuzle, koje je tada po prvi put dodijelilo novinarske nagrade “Nino Čatić” u Memorijal-

nom centru Srebrenica, za kontinuirano izvještavanje i doprinos očuvanju istine o genocidu u Srebrenici.

Kako je tada Džidić rekao, ta nagrada daje njemu, ali i nama ostalima iz BIRN-a BiH, osjećaj časti i istovremeno obaveze da nastavimo izvještavanje, pogotovo kada se posljednjih godina suočavamo s negiranjem genocida, veličanjem ratnih zločinaca i nepriznavanjem međunarodnih presuda, bez značajne reakcije pravosuđa koja bi dovela do procesuiranja i kažnjavanja.

Uzbuđenje i ponos slične onim iz juna 2020. novinar

A upravo nam je borba protiv manipulacije, revizionizma, prilagođavanja sudski utvrđenih činjenica sadašnjem trenutku i negiranje haških presuda bila osnova kada smo prije tri godine pokrenuli priču o ovoj bazi.

Željeli smo da navedemo šta su haška vijeća utvrdila za određena mjesta stradanja, egzekucija, logore, bez navođenja konkretnih imena žrtava i počinitelaca, kako bismo Bazu učinili dostupnom i polaznom tačkom novinarima, istraživačima, studentima, kako bismo napravili izvore informacija zasnovane na činjenicama koji se mogu ko-

ristiti u obrazovne i informativne svrhe, što će doprinijeti borbi protiv dezinformacija i poboljšanju medijske pismenosti.

U Bazi je sažeto sve ono što je danima i mjesecima analizirano, a svim zainteresovanim koji žele saznati više o konkretnom događaju – na svakom paragrafu su ostavljeni linkovi iz presuda sa tačnim brojevima pasusa i stranica.

Novinarsku nagradu “Srđan Aleksić” dobili smo i prije četiri godine, a naša prijava se odnosila na izvještavanje sa suđenja za ratne zločine i teme tranzicijske pravde, ali i priče o marginalizovanim grupama poput migranata i žena i djece povratnika iz Sirije.

“Specijalna plaketa, po odluci žirija, ide u ruke BIRN-a za dugogodišnje profesionalno i kontinuirano izvještavanje o najosjetljivijim pitanjima oko kojih

nema i oko kojih još zadugo neće biti konsenzusa u BiH”, navodi se u obrazloženju nagrade.

Istu nagradu će godinu kasnije ponijeti naša novinarka Emina Dizdarević u kategoriji koju nominuju novinari.

A ništa manje nam nisu vrijedne pohvale koje redovno dobijamo od naših sagovornika za urađeni posao. Posebno nam znači kada nam iz udruženja žrtava pošalju poruku da smo svojim radom više uradili za žrtve nego sudovi i tužilaštva, a što i jeste posao pravosuđa – da procesuiraju odgovorne za ratne zločine.

I baš kao što smo prije 20 godina počeli sa izvještavanjem iz sudnica, tako ćemo i nastaviti sve dok se postupci za ratne zločine budu vodili. A ratni zločin je jedno od rijetkih krivičnih djela koja ne zastarijevaju. ●

Haris Rovčanin doživio je tri i po godine kasnije na ceremoniji u Banjoj Luci kada mu je dodijeljena Regionalna nagrada “Srđan Aleksić” – “za doprinos zajednici” za rad na “Bazi sudski utvrđenih činjenica o ratu u BiH”.

Žiri je u svom obrazloženju naveo kako se rad novinara BIRN-a BiH Harisa Rovčanina istakao po uloženoj vremenu, trudu i rezultatima koji nadmašuju dosege uobičajenog novinarskog rada.

“On je ‘Bazu sudski utvrđenih činjenica o ratu u BiH’ učinio iznimno edukativnom, preglednom i živom, prilagođenom vizualnom senzibilitetu mladih generacija”, naveo je žiri i dodao da, “u nacionalizmima opterećenim društvima, njegov rad predstavlja ogroman i trajan doprinos borbi protiv manipulacija ratnom prošlašću”.

USLOVNE KAZNE NE SPREČAVAJU ŠIRENJE MRŽNJE

Istraživanje Balkanske istraživačke mreže Bosne i Hercegovine (BIRN BiH) na osnovu prvostepenih i drugostepenih presuda u posljednjih deset godina za djela povezana s mržnjom otkriva neujednačeno procesuiranje i evidentiranje ovih zločina za koje se najčešće izriču uslovne kazne

Autorice: Lamija Grebo i
Džana Brkanić

Mihnet Okić je bio na čelu kolone od oko 400 osoba 29. aprila 1996. godine kada su naišli na oružanu zasedu. Oni su nekoliko mjeseci nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma krenuli u obilazak mjesta Sjenina kod Doboja, iz kojeg su tokom rata izbjegli. Za Bajram su planirali običi mezarja i porušene kuće u pratnji međunarodnih mirovnih trupa IFOR-a. Ali, prema Okićevim riječima, kod zaseoka Kapetanovići kolona je napadnuta minobacačima, mitraljezima i snajperima.

Za zločin u kojem je nekoliko osoba stradalo, do danas niko nije odgovarao.

Mihnet smatra kako su ovaj i drugi zločini nad povratnicima u Republiku Srpsku zaboravljeni.

“Ima ih negdje, ja mislim, oko 15 ubijenih povratnika, u fazi povratka, da nije nijedan predmet doveden do kraja i niko nije osuđen za te zločine”, dodaje on.

BIRN Bosne i Hercegovine sada može potvrditi da je pravosuđu u Doboju trebalo više od 24 godine da tužilac dostavi policajcima naredbu o provođenju istrage.

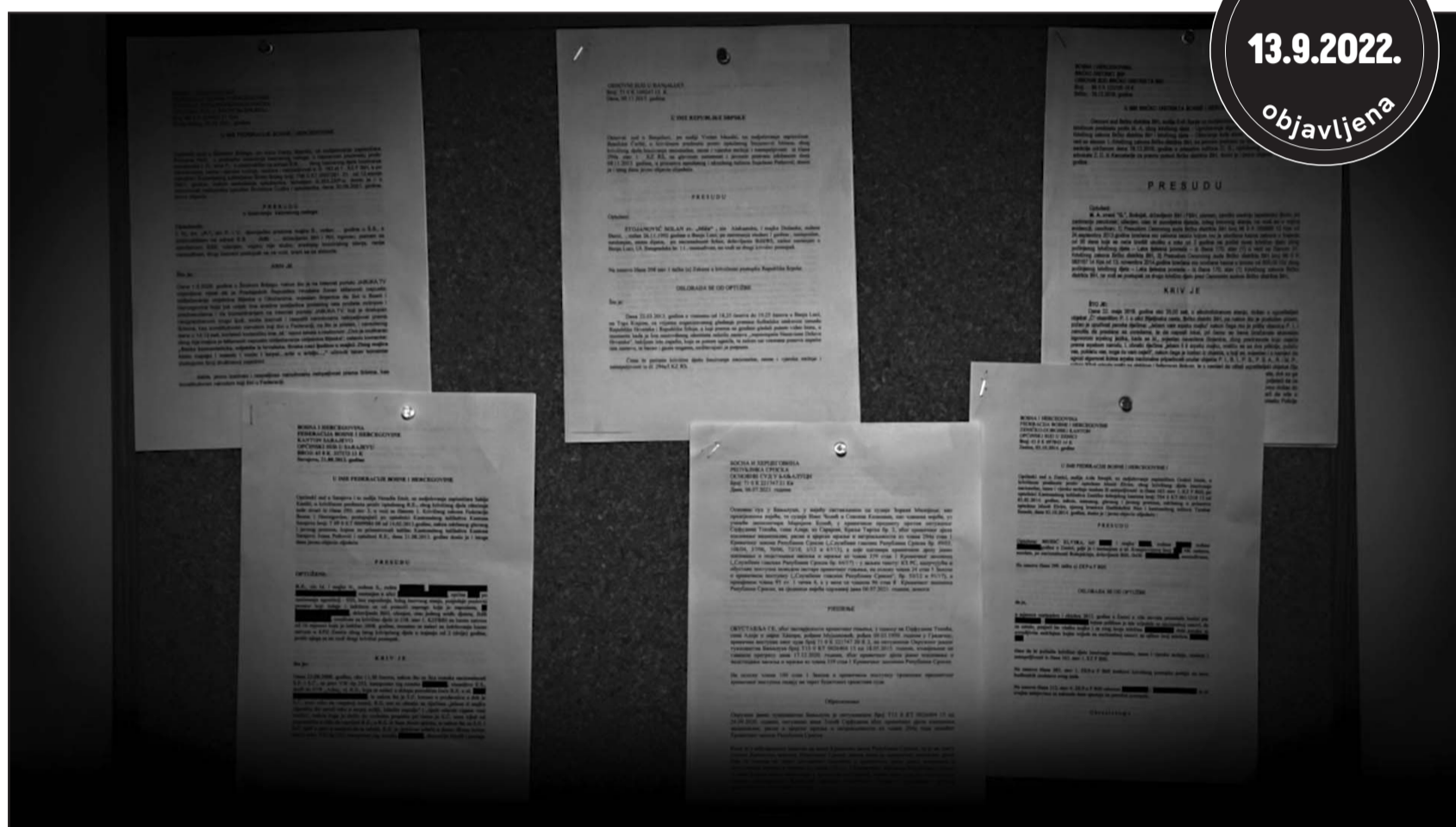
U Okružnom javnom tužilaštvu u Doboju su potvrdili da je donesena naredba o sprovođenju istrage za ubistva Okića i Osmanovića protiv jednog ili više nepoznatih počinilaca.

Sekretar i službenica za informisanje Tužilaštva Slobodanka Lukić objašnjava da je naredba dostavljena na postupanje policijskim službenicima Policijske uprave Doboj, radi rasvjetljavanja okolnosti i otkrivanja počinilaca krivičnog djela.

Na dodatni upit, Lukić je rekla da je ova naredba izdata 15. jula 2020. godine i da se redovno urgira policiji da postupaju po njoj.

Iz Policijske uprave Doboj kažu da poduzimaju određene mjere i radnje po naredbama Tužilaštva, ali se do sada nije došlo do rasvjetljavanja svih činjenica.

Iz Osnovnog i Okružnog suda u Doboju su na upit BIRN-a BiH naveli da nisu u posljednjih deset godina imali presuda za krivična djela učinjena iz mržnje ili krivična djela

priča
13.9.2022.
objavljena

izazivanja mržnje.

Istraživanje Balkanske istraživačke mreže Bosne i Hercegovine (BIRN BiH) na osnovu prvostepenih

i drugostepenih presuda za djela učinjena iz mržnje i presuda s kvalifikacijom “izazivanje nacionalne i vjerske mržnje, razdora i netre-

ljivosti” pokazuje da, i kada dođe do optužnica, presude su najčešće uslovne, niže od godinu dana ili oslobođajuće.

Osim visine kazne, pravosuđe u BiH ima cijeli niz drugih izazova i problema koji utiču na kažnjavanje. Nakon niza zvaničnih i nezvaničnih razgovora s tužiocima, sudijama i stručnjacima za krivična djela povezana s mržnjom, čini se da postoji velika razlika u shvatanju kada i kako se kažnjavaju ova djela. Istraživanje također pokazuje značajne razlike i nedostatke u bilježenju i arhiviranju unutar pravosudnog sistema.

Tako je sud u Širokom Brijegu najprije odgovorio da nemaju presuda za krivična djela povezana s mržnjom, ali je BIRN BiH u nezvaničnim razgovorima saznao da jedna takva presuda postoji.

Niske kazne umanjuju prevenciju

Osim što ovakva evidencija stvara problem za sve koji žele analizirati pravnu praksu, stručnjaci i žrtve mržnje s kojima je razgovarao BIRN BiH, zbog takve prakse, dovode u pitanje stvarnu posvećenost pravo-

suda da smanji mržnju u BiH.

BIRN BiH je svim sudovima u BiH zahtjevom za slobodan pristup informacijama tražio pristup podacima o presudama za krivična djela učinjena iz mržnje ili krivična djela izazivanja mržnje u posljednjih deset godina – od oktobra 2011. do oktobra 2021. godine. Od ukupno 69 sudova, njih 21 su za ova krivična djela dostavili više od 45 presuda u posljednjih deset godina, prvostepenih i konačnih. Sud BiH je dostavio informacije o pet presuda iz kojih je pruženo dovoljno informacija da je riječ o krivičnom djelu izazivanja mržnje.

Gotovo 40 sudova je navelo da nisu imali nijedan krivični postupak kao u zahtjevu. Nekoliko sudova poslalo je presude koje nisu tražene u zahtjevu i ne odnose se na djela iz mržnje ili izazivanja mržnje.

Nekoliko sudova dostavilo je nepotpune ili informacije bez presuda iz kojih nije moguće utvrditi da li je djelo počinjeno iz mržnje.

Na zahtjev nije odgovorio Vrhovni sud Federacije.

Vrhovni sud Republike Srpske odbio je zahtjev BIRN-a BiH i žalbu na rješenje o odbijanju navodeći da nemaju obrađene podatke za

“Ima ih negdje, ja mislim, oko 15 ubijenih povratnika, u fazi povratka, da nije nijedan predmet doveden do kraja i niko nije osuđen za te zločine.”

Mihnet Okić, povratnik

Mihnet Okić: Pješadija je išla direktno na nas

Foto: BIRN BiH

Selo Sjenina kod Doboja: U napadu na povratnike ubijene tri osobe

Foto: BIRN BiH

krivična djela nastala iz mržnje ili izazivanja mržnje, niti da vode bilo kakvu evidenciju.

“Za obradu takvih informacija unazad deset godina, za ovaj sud bi iziskivalo produženo radno vrijeme, dodatno angažovanje radnika. (...) Iz CMS sistema ne možemo dobiti podatke koje vi tražite”, naveli su u rješenju, kao i da bi odgovaranje na zahtjev BIRN-a BiH ometalo funkcionisanje suda.

Okružni sud u Banjaluci je prihvatio žalbu BIRN-a BiH, a u novoj odluci je navedeno da će dinamika dostavljanja informacija zavisiti od vremena koje je neophodno zaposlenim radnicima kako bi se ostvario kontinuitet rada suda.

Do objave ovog teksta, osam mjeseci poslije ovaj sud nije dostavio tražene podatke.

Kantonalni sud u Tuzli je odbio žalbu, te naveo da su i prvi put odgovorili da nisu u posjedu informacija, odnosno da nisu postupali u ovim predmetima.

Na dodatne zahtjeve, dostavljene su presude iz općinskih sudova u Ljubuškom i Kiseljaku, kao i Državnog suda, za koje je BIRN BiH imao informacije o njihovom postojanju.

Od 45 dostavljenih presuda iz sudova koje je analizirao BIRN BiH, 19 je uslovnih, deset se odnosi na presude u kojima su izrečene kazne niže od godinu dana, te je osam oslobađajućih. U dvije presude je izrečeno po godinu dana zatvora, a dvije su novčane.

Halisa Skopljak, službenica za pravne poslove u Misiji OSCE-a u BiH i voditeljica referata koji se bavi krivičnim djelima učinjenim iz mržnje, kaže da ova organizacija niz godina prati incidente i krivična djela učinjena iz mržnje u BiH.

Skopljak pojašnjava kako je, prema evidenciji OSCE-a, do sada doneseno sedam presuda koje su bile kvalifikovane kao krivično djelo učinjeno iz mržnje, kao i one gdje je mržnja odnosno predrasuda kao pobuda za izvršenje krivičnog djela bila motiv, te 34 presude s kvalifikacijom “izazivanje nacionalne i vjerske mržnje”, odnosno “javno pozivanje na nasilje i mržnju”.

Ona dodaje kako je od sedam

presuda za djela učinjena iz mržnje, njih šest bilo osuđujućih, a jedna je bila oslobađajuća.

Skopljak pojašnjava da je bila jedna kazna zatvora, ali da se uglavnom radi o uslovnim osudama i da se te kazne kreću u okvirima zakonskog minimuma.

“One zaista ne reflektiraju taj motiv niti se iz presuda koje su donesene za ova krivična djela može ustvari iščitati na koji način je ta kazna u obzir uzela motiv iz kojeg je to djelo učinjeno i na koji način se to teže kažnjavanje reflektiralo kroz tu kaznu”, kaže ona.

Propust da se identifikuju djela kao zločini iz mržnje, kao i veliki teret dokaza otežavaju utvrđivanje namjere, što dovodi do malog broja optužnica i osuđujućih presuda, navodi se u analitičkom izvještaju Evropske komisije iz 2019. godine u kojem se objašnjava da većina incidenata ne dovodi do formalne istrage ili krivičnog gonjenja.

“Zemlja nema mehanizam za prikupljanje i razvrstavanje podataka o govoru mržnje, zločinima motivisanim mržnjom i diskriminacijom”, navodi se u izvještaju, u kojem se objašnjava da se skoro svi prijavljeni incidenti motivisani mržnjom odnose na religiju ili etničku pripadnost.

“Procjenjuje se da je stvarni broj incidenata do pet puta veći i da je raznolikiji”, navodi izvještaj.

Zakoni

Za izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti, prema državnim zakonu, najniža zapriječena kazna je tri mjeseca, a najviša pet godina. Ista najniža kazna zapriječena je i prema zakonu Federacije, dok je najviša deset godina zatvora. Najviša zatvorska kazna od također deset godina zapriječena je za ovo djelo i prema Krivičnom zakonu Brčko distrikta, a najniža jedna godina.

U krivično zakonodavstvo Republike Srpske je 2017. godine Krivičnim zakonikom uvedeno krivično djelo “javno izazivanje i podsticanje nasilja i mržnje”, prema kojem je najniža predviđena kazna za ovo

djelo jedna godina, a najviša 12 godina zatvora. Ranije je, po krivičnom zakonu ovog entiteta, najviša kazna iznosila osam godina, ali je i djelo bilo drugačije definisano. Po starom zakonu, za izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje i netrpeljivosti BIRN-u BiH su dostavljene presude u kojima su dvije osobe oslobodene, četiri su uslovno osu-

netrpeljivosti prema državnom, ali i krivičnim zakonima Federacije, Republike Srpske i Distrikta Brčko.

Uvidom u ove presude, najviša zatvorska kazna izrečena je na godinu i pet meseci zatvora, a najniža 30 dana. U većini predmeta radi se o uslovnim kaznama koje se kreću od dva mjeseca do godinu dana. U jednom predmetu izrečena je nov-

Kazne zaista ne reflektiraju taj motiv niti se iz presuda koje su donesene za ova krivična djela može ustvari iščitati na koji način je ta kazna u obzir uzela motiv iz kojeg je to djelo učinjeno i na koji način se to teže kažnjavanje reflektiralo kroz tu kaznu.

Halisa Skopljak, službenica za pravne poslove u Misiji OSCE-a u BiH i voditeljica referata koji se bavi krivičnim djelima učinjenim iz mržnje

Halisa Skopljak, Misija OSCE u BiH

Foto: BIRN BiH

đene, a u dva slučaja je izrečena kazna od 30 dana, odnosno dva mjeseca.

Prema saznanjima iz OSCE-ovog monitoringa, kako kaže Skopljak, postoji prilično nerazumijevanje samog koncepta krivičnih djela učinjenih iz mržnje, iako su ona prvi put u zakonodavni koncept uvedena još 2010. u Republici Srpskoj, a u Federaciji tek 2016. godine.

Prema presudama koje je BIRN BiH dobio, najveći broj djela je okvalifikovan kao izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili

čana kazna od 1.000 konvertibilnih maraka, u drugom je kazna od tri mjeseca zamijenjena novčanom od 4.500 KM, dok je u trećem predmetu tri mjeseca zatvorske kazne zamijenjeno za izvršenje rada za opće dobro u roku od četiri mjeseca.

Iz presuda je također vidljivo da su u čak šest njih optuženi ranije osuđivani, između ostalog, zbog nasilničkog ponašanja. U devet predmeta počinioci su priznali krivnju ili sklopili sporazum s tužilaštvom, što je uzimano i kao olakšavajuća okolnost kod omjeravanja kazni.

U jednom od predmeta, iako je priznao krivicu pred Osnovnim sudom u Banjaluci, optuženi je prvostepenom presudom bio oslobođen jer je Sud zaključio da nema elemenata krivičnog djela. U ovom predmetu optužnica je teretila jednu osobu da je tokom gledanja utakmice u Banjaluci zapalila zastavu Hrvatske, ali je utvrđeno da se radilo o zastavi Nezavisne države Hrvatske (NDH) pa je Sud zaključio da nema elemenata krivičnog djela jer se radilo o “fašističkoj tvorevini” tokom Drugog svjetskog rata.

Još jedna od oslobađajućih presuda pred ovim sudom je i ona u kojoj je navedeno da iako je Tužilaštvo dokazalo činjenične navode optužnice, “u predmetnoj optužnici ipak nije navedeno na koji način i prema kojem oštećenom, narodu i nacionalnosti ili etničkoj grupi kojoj oštećeni pripada, optuženi je izazivao ili raspaljivao nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju, razdor ili netrpeljivost ili širio ideje o superiornosti jedne rase ili naroda nad drugim”.

Pred ovim sudom zbog zastare obustavljen je predmet protiv Sejfidina Tokića radi javnog izazivanja i podsticanja nasilja i mržnje. On je bio optužen zbog isticanja zastave Republike BiH.

Do zastare je došlo jer je prestao važiti Krivični zakon Republike Srpske, a na snagu je stupio Krivični zakonik, kojim je propisano da se krivično gonjenje ne može preduzeti kada proteknu tri godine od izvršenja krivičnog djela za koje je zapriječena kazna preko jedne godine zatvora.

Preinačene kazne

Zbog ispisivanja “krsta sa četiri S” i “Nož, žica, Srebrenica” na Atik (Savskoj) džamiji u Brčkom, kao i dijeljenja letaka s neprimjerenim sadržajem maloljetnim učenicima, Osnovni sud u Brčko distriktu osudio je jednu osobu na godinu dana zatvora zaključivši da je optuženi izazvao nacionalnu i vjersku mržnju među konstitutivnim narodima koji žive u Brčko distriktu.

Prvostepeni sud je smatrao da je izrečena kazna srazmjerna stepenu krivične odgovornosti optuženog i da se s blažom kaznom ne bi ostvarila svrha kažnjavanja “kada se ima u vidu da je izvršenje krivičnih djela koje je optuženom stavljeno na teret u porastu i da će se istom ostvariti specijalna i generalna prevencija”.

Apelacioni sud Brčko distrikta preinačio je ovu kaznu zatvora u uslovnu od godinu dana. Prema mišljenju ovog suda, prvostepeni sud prilikom odmjeravanja visine kazne je u potpunosti zanemario svrhu izricanja sankcija, ne uvažavajući, između ostalog, da se radilo o mladom čovjeku koji tokom postupka nije osporavao počinjenje djela i izrazio je iskreno žaljenje zbog njega.

Za Apelacioni sud, kako je naveo u odluci, nije sporno da kaznenopravne radnje u sebi sadrže

Nastavak na sljedećoj stranici >>>

»» Nastavak sa prethodne stranice

sva obilježja produženog kaznenog djela "izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti", međutim način na koji je zakon definisao obilježja bića ovog kaznenog djela upućuje na zaključak da je ovo kazneno djelo "moguće počinuti na skoro neograničen broj načina i poduzimanjem niza radnji".

"Kod tako apstraktnog zakonskog opisa radnje počinjenja ovog kaznenog djela, odnosno neodređenog broja modaliteta radnje kojom se ovo kazneno djelo može počinuti, u svakom konkretnom slučaju je nužno procjenjivati značaj i stvarnu težinu konkretne kaznenopravne radnje, sagledavajući to kroz štetne efekte koje je ona imala na predmet (društvena vrednota) koji se štiti ovom kategorijom kaznenih djela", navodi se u odluci.

Apelacioni sud kaže da je potrebno imati u vidu da li je usljed počinjenja djela došlo do narušavanja međunarodnih odnosa u Brčko distriktu, neovisno o tome što zakon ne zahtijeva da štetna posljedica nastupi.

U svojoj odluci Apelacioni sud je utvrdio da je grafit ispisan na džamiji odmah po uočavanju od policije i prekrečen, "tako da u konkretnom slučaju i nije bilo moguće utvrditi stvaran efekat koji je kod jednog od konstitutivnih naroda izazvao takav postupak optuženog, ako se ima na umu na koji događaj odnosno zločin iz skorije prošlosti se aludira pri ispisivanju teksta 'Nož, žica, Srebrenica'", navodi se u obrazloženju presude.

Osvrćući se na letke koje je dijelio, Sud zaključuje da je materijal sa spornim tekstom umnožen u šest kopija, na su dvije maloljetne učenice bile uznemirene njime, te da "se to teško može smatrati propagandnim letkom".

"Kazna zatvora u trajanju od godinu dana se čini prestrogo odmjerenom, te da bi njeno izvršenje moglo imati negativan efekat na optuženog sa aspekta specijalne prevencije", piše u presudi.

Drugi primjer u kome je povećana prvo stepena kazna pokazuje koliko se sudska praksa razlikuje zbog drugačijeg tumačenja zakona od sudija.

Mržnja prema povratnicima i manjinskim zajednicama

U Osnovnom sudu u Zvorniku vodio se predmet zbog djela koje je, po Krivičnom zakonu Republike Srpske, okvalifikovano kao teška tjelesna povreda izvršena iz mržnje, gdje je Sud zaključio da, osim što je nesporno dokazano da je optuženi počinio "osnovno djelo" i teško tjelesno povrijedio oštećenog, on je to djelo počinio iz mržnje.

"Negativan uticaj ovog djela se, po mišljenju suda, povećava imajući u vidu činjenicu da oštećeni pripada povratničkoj zajednici, kao i da je učinjeno na dan Bajrama kao vjerskog blagdana, čime ovo djelo šalje snažnu negativnu poruku ne-

Policija dostavlja godišnje izvještaje o djelima iz mržnje Državnom ministarstvu sigurnosti
Foto: BIRN BiH

trpeljivosti i straha, tim prije što su objektivno odnosi između etničkih, nacionalnih i religijskih grupa već osjetljivi, zbog dešavanja i događaja iz prošlosti", navodi se u anonimiziranoj prvostepenoj presudi koja je dostavljena BIRN-u, kao i da ovo ukazuje da je krivično djelo motivirano predrasudama.

U anonimiziranoj presudi Osnovnog suda u Zvorniku se navodi da je optuženi Z.R. udario iz mržnje "zastvorenim pesnicom u predjelu oka D.N. dok je išao na bajram-namaz". Kako se navodi, oštećeni je dobio hematoma glave, frakturu i druge teške povrede. Svjedoci su naveli da je oštećeni dobio više udaraca.

Osnovni sud je tada izrekao kaznu zatvora od tri mjeseca, koju je Okružni sud u Bijeljini povisio na pola godine smatrajući da je to neophodna mjera prema optuženom, te da će se tek njome postići svrha kažnjavanja.

Ali ovakvi stavovi sudija su rijetki u BiH, prema presudama koje su dostavljene BIRN-u BiH. U OSCE-u kažu da su tokom svog praćenja incidenata i krivičnih djela učinjenih iz mržnje još od kraja 1990-ih godina primijetili da su povratnici i raseljena lica žrtve mržnje u većoj mjeri nego drugi.

Slično je i s manjinskim zajednicama, poput romske, ili s pripadnicima seksualnih manjina, objašnjava Skopljak. Kemal Gunić iz Udruženja

građana povratnika u Banjaluku pojašnjava da se u ovaj grad, prema evidenciji Udruženja, vratilo oko 12.500 građana. Incidente koji su se dešavali i još uvijek se dešavaju obično prijave Udruženju.

"Naši građani prvo vjeruju Udruženju, i oni su nama preko naših ljudi prijavljivali incidente. Mi odmah, istog dana kad dobijemo to, pošaljemo pismeno MUP-u grada

od reakcije porodice, otkrivanja LGBTI identiteta, nasilnika, reakcije policije, stigmatizacije, reakcije prijatelja, kao i zbog nedostatka informacija o mogućoj pomoći.

"Najveći broj slučajeva odnosi se na prijetnje i verbalno uznemiravanje. Prisutni su i fizički napadi", ističe Pandurević i dodaje kako je učestalo i vršnjačko i porodično nasilje.

Svaka četvrta osoba u LGBTI zajednici tvrdi da je doživjela nasilje zato što je LGBTI osoba, a dvije od tri strahuju za svoju sigurnost zbog svojih LGBTI identiteta, pojašnjava on.

Nepotpuni podaci o istragama

Još jedna manjinska zajednica u BiH koja je izložena djelima iz mržnje jeste i romska zajednica.

Dervo Sejdić, predsjednik Romskog informativnog centra "Kali Sara", kaže da niko nema tačnu evidenciju o djelima počinjenim iz mržnje nad pripadnicima ove zajednice. On dodaje da se ljudi boje prijavljivati, ali da također ne prijavljuju i zbog "nekvalitetnog

Nikad se ne upuštaju u istragu da se dokaže, iako u nekim momentima oštećeni Romi tvrde da jeste predmet (...) zločina iz mržnje, ne budu shvaćeni kao takvi, ne vode se uopšte istrage u tom smislu.

Dervo Sejdić, predsjednik Romskog informativnog centra "Kali Sara"

Banjaluke. (...) Ja mislim da se boje. Većina se boji. Lakše je preko nas. Jer se tamo kaže: 'Prijavilo udruženje građana', nije on lično", govori Gunić u razgovoru za BIRN BiH.

Prema podacima Sarajevskog otvorenog centra (SOC), tek jedna trećina LGBTI osoba je prijavila nasilje koje su doživjeli, kaže Darko Pandurević, rukovoditelj programa i zagovaranja u ovom centru.

Razlozi koje navode za to, kako pojašnjava, jesu nepovjerenje u službene osobe u postupku, strah

pristupa takvim predmetima od strane istražnih organa".

"Ljudi se odluče da ne prijave takve predmete jer obično završe s narušavanjem javnog reda i mira u kojem su učestvovali Rom s jedne strane, s druge strane 'ini' i potukli se zbog nečeg. Nikad se ne upuštaju u istragu da se dokaže, iako u nekim momentima oštećeni Romi tvrde da jeste predmet (...) zločina iz mržnje, ne budu shvaćeni kao takvi, ne vode se uopšte istrage u tom smislu", kaže Sejdić.

BIRN BiH je poslao i zahtjeve svim tužilaštvima u BiH za dostavljanje svih optužnica za djela iz mržnje, broj prijava, te podatke o obustavljenim predmetima i istragama.

Tužilaštvo Hercegovačko-neretvanskog kantona nije odgovorilo, a iz Okružnog tužilaštva u Trebinju su odgovorili da u posljednjih deset godina nisu imali ovih predmeta u radu. Kantonalno tužilaštvo Zeničko-dobojskog kantona odbilo je zahtjev za pristup informacijama, ali su nakon žalbe BIRN-a BiH, koju su djelimično prihvatili, dostavili anonimizirane dispozitive optužnica i određene odluke.

Oko 15 tužilaštava dostavilo je podatke, ali većina nije iskoristiva jer nisu naveli tačne stavove i članove iz zakona koji su traženi po zahtjevu. Zbog toga nije moguće sa sigurnošću navesti koliko je optužnica podignuto, koliko se trenutno provodi istraga i koliko njih je obustavljeno.

Statistički podaci koje su dostavili iz Tužilaštava govore o više od 400 prijava i više od 150 optužnica. Podaci nisu jednoobrazni i iz njih se ne može zaključiti stvarni pregled.

Slična situacija je i s policijskim upravama i kantonalnim ministarstvima unutrašnjih poslova.

Jedinstvene podatke trebalo bi imati Državno ministarstvo sigurnosti, kome policijske i pravosudne institucije dostavljaju godišnje izvještaje o djelima iz mržnje. Ministarstvo je 2020. godine imenovalo i kontakt osobu za saradnju s Misijom OSCE-a u BiH u oblasti krivičnih djela počinjenih iz mržnje - Lejlu Čopelj. Ali kada je BIRN BiH tražio podatke od ministarstva, odgovor je bio da ne raspolažu podacima za deset godina. Na dodatni upit za koji period raspolažu podacima te da li ih BIRN BiH može dobiti na uvid, iz ministarstva nikada nisu odgovorili.

Na poziv BIRN-a BiH da govore o težini dokazivanja djela iz mržnje nisu odgovorili ni iz Tužilaštva BiH. Poziv da govori za ovo istraživanje odbila je i Ljiljana Filipović, sutkinja Vrhovnog suda Federacije.

Srebrenica: Paša Mustafić stradala 2005. godine od eksplozivne naprave u blizini svoje kuće

Foto: BIRN BiH

ŠIRENJE MRŽNJE NA INTERNETU

Fatmir Alispahić
Foto: BIRN BIH

Procesuiranje širenja mržnje na internetu za domaće pravosuđe se pokazalo posebno teškim. U aprilu 2022. godine Apelaciono vijeće Suda BiH pravosnažno je oslobodilo Fatmira Alispahića optužbi za izazivanje nacionalne, vjerske i rasne mržnje, razdora i netrpeljivosti u tekstovima koje je objavljivao na portalu Antimigrant.ba. Neki od tekstova uključivali su pozive na nasilje prema migrantima, kao i pogrdne nazive.

Tužilaštva i sudovi na nižim nivoima imaju presude, ali kazne i dalje ne podrazumijevaju odlazak u zatvor.

U jednoj od presuda koje je analizirao BIRN BIH, Osnovni sud Brčko distrikta je na godinu dana uslovno osudio jednu osobu zaključivši da je pisanim postovima na internetu, koji je bio dostupan svim korisnicima, javno izazvao nacionalnu, rasnu i vjersku mržnju, razdor ili netrpeljivost.

Prema presudi Općinskog suda u Ljubuškom, na tri mjeseca uslovno je osuđena i osoba zbog objavljivanja komentara na Facebooku. Sud je zaključio da je optuženi počinio izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti, a nakon što je priznao krivnju, Sud mu je izrekao sankciju kakvu je predložilo Tužilaštvo.

Misija OSCE-a u BiH primjećuje da Bosna i Hercegovina ima dobar zakonski okvir za procesuiranje djela iz mržnje, ali da je broj presuda i procesuiranih predmeta mali, te da su kazne niske. Skopljak smatra da je ključ edukacija tužilaca i policajaca, te uposlenika sudova, dodajući da pravosudne institucije nisu provele edukacije za ova djela.

Ona također navodi da djela iz mržnje nisu evidentirana dobro, te da često izvještaji koji se prave kad se dokumentuje krivično djelo ne uključuju i te elemente iako se može vidjeti kroz opis incidenta da bi se moglo raditi o djelu iz mržnje.

“Ne provodi se istraga u tom dijelu i, naravno, izostaju onda relevantni dokazi koji bi se dalje prezentirali kroz optužnicu i dalje u sudskom postupku, na osnovu čega bi onda uslijedilo to strožije kažnjavanje kao ustvari jedna od mjera koja bi trebala buduće učini- oće takvog krivičnog djela spriječiti u činjenju krivičnih djela ove vrste”, navodi Skopljak.

Ona smatra da izostaje istraga u dijelu koji se tiče motiva, odnosno pobude kad se radi o predrasudama.

“A zakon jasno kaže da ste u obavezi da provedete istragu i o motivu, a ne samo o osnovnom krivičnom djelu. Vi na, neki način, ustvari amnestirate tog učinioca krivičnog djela za jednu važnu komponentu samog krivičnog djela i time mu omogućite

da bude blaže kažnjen nego što bi trebao biti”, dodaje Skopljak.

U svom posljednjem izvještaju o napretku BiH prema Evropskoj uniji, kritikovani su propusti da se “djela identifikuju kao zločini iz mržnje” kao i to da visok teret dokazivanja, koji još uvijek otežava utvrđivanje namjere, dovodi do podizanja malog broja optužnica i presuda. Izvještaj navodi da je u 2020. godini bilo 119 slučajeva mržnje, ali da su izrečene samo tri presude.

“Sudska praksa o zločinima iz mržnje nije uskladena. Vlasti trebaju preduzeti konkretne mjere za suzbijanje govora mržnje, naročito u službenom diskursu”, navodi se u izvještaju, u kome se dodaje kako ne postoji mehanizam nadzora i sprečavanja govora mržnje u online medijima.

Anida Sokol, istraživačica u “Mediacentru”, kaže da BiH nema sveobuhvatan monitoring na osnovu čega bi se moglo zaključiti da je došlo do povećanja ili smanjenja govora mržnje, naročito u online prostoru. Istraživanja koja je proveo “Mediacentar” i druge organizacije, govori ona, upućuju da je govor mržnje naročito prisutan prema manjinama, ženama, migrantima i izbjeglicama, i najčešće se ispoljava na etno-nacionalnim osnovama.

Osim osude, Sokol smatra da o slučajevima govora mržnje treba pričati i educirati javnost šta je govor mržnje, zbog čega je opasan,

te šta je razlika između uvrede i govora mržnje.

“Edukacija javnosti, novinara, pa čak i političkih dužnosnika i političara o govoru mržnje jeste bitna, pa osuda, i na kraju i procesuiranje najeklatantnijih primjera”, rekla je Sokol.

Slučaj iz Srebrenice

Paša Mustafić je stradala 2005. godine od eksplozivne naprave u blizini svoje kuće u mjestu Pećišta kod Srebrenice. Njen sin Safet Mustafić kaže za BIRN BIH da se ona vratila godinu ranije, kada je bio u toku masovni povratak i kada su na kućama Bošnjaka bili ispisani uvredljivi sadržaji.

Mustafića je komšinica obavijestila da mu je majka stradala i ona je kontaktirala policiju, a on se iz Sarajeva uputio prema njihovoj kući.

“Tako da sam ja za neka dva sata, otprilike, već bio na licu mjesta, tijelo je bilo već sklonjeno, sve je bilo počišćeno, ja ništa zatekao nisam sem mrlje krvi koja još nije bila oprana na asfaltnom dijelu, jer je ta detonacija ili eksplozija bacila moju mamu na asfalt. I tako, gdje je ona pala, ostala je jedna lokvica i ja sam to lično oprao”, govori Safet, koji godinama tvrdi da ta eksplozivna naprava nije zaostavština rata, jer su tim dijelom prolazili i traktori i druge komšije, već smatra da je namjerno postavljena nekome od povratnika.

“Nisam vidio ljude koji su bili na uvidaju, nit’ su htjeli da me spoje s njima. (...) Ja sam samo obavio razgovor s tim likom što se predstavio kao inspektor. I rekao sam već dokle je sve to bilo došlo i on je sve vrijeme trudio se da mene ubijedi da je to ratna zaostavština”, kaže on.

Do danas za smrt njegove majke niko nije odgovarao, a iz Policijske uprave Zvornik, nadležne nad policijskom stanicom u Srebrenici, navode da su ovaj slučaj prosljedili u Okružno javno tužilaštvo u Bijeljini. Tužilaštvo u Bijeljini je Mustafić dao izjavu, a o toku istrage ga niko nije obavijestio.

Iz Okružnog tužilaštva u Bijeljini navode za BIRN BIH da, po službenoj evidenciji, ne raspolažu “podacima za lice Mustafića Pašu”.

Okružno javno tužilaštvo u Bijeljini nije dostavilo podatke koje je BIRN BIH tražio u dva zahtjeva za sve ostale predmete za zločine iz mržnje jer nisu u mogućnosti “zbog redovnih poslova na kojima su radnici angažovani i odsustva radnika sa posla zbog bolesti”.

“Vjerovao sam da će profesionalno uraditi svoj posao, a onda sam kao građanin ove zemlje imao priliku da vidim i druga ubistva koja su se događala, povratnicima (...) tad je u mojoj glavi zaživjelo jedno ubjeđenje da se to nikada neće istražiti”, kaže Mustafić i dodaje da, uprkos svemu, vjeruje u zakone i pravosuđe ove zemlje. ■

Ovom istraživanju doprinijela je **Aida Trepanić**
Videosadržaj su proizveli **Mirza Mršo i Elvedin Zorlak**

BROJNI IZAZOVI U RADU

Pritisca na naše novinare

Protetkih godina smo, tokom i nakon rada na našim pričama i istraživanjima, često bili izloženi pritiscima i prijetnjama. Samo je jedna prijetnja kažnjena na sudu iako je sam postupak pokrenut prilično kasno.

Općinski sud u Sarajevu je u ljeto 2023. osudio Nefaila Čehića zbog ugrožavanja sigurnosti, odnosno prijetnji novinarima Detektora, nakon što je nekoliko mjeseci ranije optužnicu protiv njega podiglo sarajevsko Kantonalno tužilaštvo.

Čehić je priznao krivicu i proglašen je krivim za ugrožavanje sigurnosti i osuđen uslovno na kaznu zatvora u trajanju od tri mjeseca, koja se neće izvršiti ukoliko optuženi u roku od jedne godine od pravosnažnosti presude ne počinu novo krivično djelo.

On je priznao da je 7. augusta 2020., ozbiljnom prijetnjom da će napasti na život i tijelo zaposlenih u redakciji BIRN-a BiH – svjestan da ugrožava njihovu sigurnost i izaziva uznemirenje – sa svog korisničkog Facebook profila “Ljepota prirode” na Facebook profil “Detektor” redakcije BIRN-a BiH u Sarajevu, poslao poruku sa sadržajem ozbiljne prijetnje.

Optuženi je psovao i vrijeđao novinare BIRN-a BiH, spominjući terorističku organizaciju ISIL i, između ostalog, navodeći: “Sve vas treba po kratkom postupku.”

A poruku je poslao nakon što je BIRN BIH objavio analizu i 116. epizodu magazina TV Justice “Može li se bivšim borcima ISIL-a u BiH suditi i za ratne zločine”. Ova emisija govori o mogućnosti da se povratnicima s ratišta u Siriji, osim za terorizam, sudi i za ratne zločine, što je praksa nekih evropskih zemalja kojom se povećavaju kazne za pridruživanje terorističkoj organizaciji takozvane Islamske države.

Iako je Čehićeva poruka prijavljena policiji, Tužilaštvu Kantona Sarajevo trebalo je skoro tri godine da protiv njega podigne optužnicu.

Policiji je prijavljeno još nekoliko prijetnji koje su naši novinari dobili radeći tekstove i istraživanja o desničarskim organizacijama u BiH i regionu, ali počinioci nikada nisu kažnjeni.

Nekadašnji šef Delegacije EU i specijalni predstavnik Evropske unije u BiH Johann Sattler je, na jednoj od konferencija organizovanoj povodom Međunarodnog dana borbe protiv nekažnjivosti zločina nad novinarima, poručio kako je rješavanje slučajeva nasilja nad novinarima jedan od ključnih koraka na evropskom putu BiH i da su sloboda govora i medija kamen temeljac demokratskih društava.

“Sloboda govora i sloboda medija dio su 14 ključnih prioriteta koje treba ispuniti. Situacija, kada je ovo pitanje posrijedi, u BiH nije dobra, i imamo jedan spisak napada i incidenta i svega onog što se čini nad novinarima, koji se ne smanjuje, nego se čak produžava”, dodao je Sattler.

Detektor je ranije producirao film “Novinarstvo nije zločin”, u saradnji s Misijom OSCE-a u BiH, o iskustvima napadnutih novinarki i novinara, te izazovima s kojima se novinari, radeći svoj posao, svakodnevno susreću, kao i o nedovoljnom procesuiranju napada na medijske radnike i niskim kaznama počiniocima.

U filmu se ukazuje na sve veće pritiske na medije na Zapadnom Balkanu, kao i sve teži položaj novinara, a za slučajeve koji se procesuiraju kazne su niske i često završavaju nepreventivnim disciplinskim mjerama.

Nedavno je na našu mail adresu, dan prije početka Svjetskog ujurškog kongresa u Sarajevu, stigao videosadržaj na kojem dvojica maskiranih muškaraca, od kojih jedan drži kalašnjikov, prijete organizatorima skupa.

Detektor je početkom 2023. objavio istraživanje i 146. epizodu magazina TV Justice “Kako je BiH iznevjerila nade Ujgura da će ih zaštititi od kineskog progona”, a nedugo prije slanja prijeteće poruke na naš mail, objavili smo vijest o održavanju kongresa, te prijetnjama i pritiscima s kojima se suočavaju Ujguri. ●

POLITIČKE USLUGE ZA NOĆNE VUKOVE U REPUBLICI SRPSKOJ

Firma Gorana Tadića, potpredsjednika ruskog moto kluba Noćni vukovi Republike Srpske, dobila je tri miliona maraka vrijednu koncesiju za izgradnju male hidrocentrale kod Han-Pijeska, pokazalo je istraživanje Balkanske istraživačke mreže Bosne i Hercegovine (BIRN BiH)

Autori: Semir Mujkić i Emina Dizdarević Tahmišćija

Firma New Energy, čiji je suvlasnik Goran Tadić, u maju 2018. potpisala je ugovor za dvadesetogodišnju koncesiju s Ministarstvom energetike i rudarstva Republike Srpske, gdje Tadić radi kao vođa ministra Petra Đokića.

“Nema to nikakve veze. Apolutno nikakve veze. Svako može da konkuriše na bilo kom tenderu. Mi smo u ovom slučaju bili jedini”, kaže Tadić za BIRN BiH.

Potpredsjednik Noćnih vukova u Republici Srpskoj, Tadić kaže da se 25 godina poznaje s ministrom Đokićem.

Članovi ove bajkerske grupe danas se nerijetko mogu vidjeti sa članovima Đokićeve Socijalističke partije, čiji je član i sam Tadić, ali i Saveza nezavisnih socijaldemokrata (SNSD) Milorada Dodika. Odnosi Vukova i članova političkih partija se protežu do privatnih i poslovnih interesa, dok se važni centri ove organizacije nalaze u Brčkom i Šamcu, pokazuje istraživanje BIRN-a BiH.

Ideja o osnivanju ogranka Noćnih vukova u Republici Srpskoj pojavila se nakon posjete ruskog predsjednika Vladimira Putina Beogradu 2011. godine, kada je na stadionu Crvene zvezde bio okružen pripadnicima ovog kluba, koji u svijetu broji nekoliko hiljada članova.

“Od tada je to počelo na našim prostorima – ko su oni, otkud oni s Vladimirom Putinom – i želio sam jednostavno da budem dio tog bratstva”, kaže Tadić, jedan od osnivača kluba u Republici Srpskoj, i dodaje da vjeruje u Boga i da su ga klubu “privukli bratstvo i sloga”.

Noćni vukovi se smatraju jednim od važnih načina na koji Rusija širi svoj uticaj, a predsjedniku ovog kluba Aleksandru Zaldostanovu zvanom Hirurg ulaz je zabranjen u najmanje dvije države Evropske unije, Sjedinjene Američke Države

Sevastopolj: Tadić je upoznao Putina prilikom svoje posjete Sevastopolju, gradu na Krimu

Foto: screenshot Facebook

(SAD) i Kanadu te Bosnu i Hercegovinu.

“Ako mi možemo i ako mi doprinosimo time da se širi, ja sam sretan, vjerujte mi”, kaže Tadić za BIRN BiH, dodajući kako je srpski narod uvijek okrenut prema Rusiji više nego prema Zapadu.

Vukovi u Vladi Republike Srpske

Tadić je prilikom svoje posjete Sevastopolju, gradu na Krimu gdje su se članovi Noćnih vukova prema izvještajima State departmenta borili na strani proruskih snaga prilikom otcjepljenja ove oblasti od Ukrajine i pripajanja Rusiji, 2017. godine imao priliku lično upoznati Putina. Objasnjava da je bio jedini Vuk iz Republike Srpske i da je Hirurg odredio da će on biti jedan od ljudi koji će upoznati Putina.

U Socijalističkoj partiji Noćni vukovi uživaju, osim Đokićeve podrške, i posebnu naklonost Duška Milunovića, ministra rada i boračko-invalidske zaštite. Milunović je

molbu BIRN-a BiH za razgovor.

Osim posjedovanja motora, za pristupanje Noćnim vukovima svi kandidati moraju da ispunjavaju još nekoliko uslova – ne smiju da budu

Nije on podrška Noćnim vukovima, on je tu više zbog mene. Ja radim s njim toliko godina i eto, pozovemo ga. Mi svakoga pozovemo.

Goran Tadić, o prijateljstvu sa Petrom Đokićem

autor himne Noćnih vukova i njihov počasni član. Punopravni član ne može biti jer nema svoj motor, objašnjava Tadić. Crni kožni prsluk kluba Milunović je dobio jer im pruža podršku.

Milunović nije odgovorio na

“narkomani, narkodileri, homoseksualci” ili ljudi koji u sebi imaju “ideje zla i satanizma”, navodi se u manifestu Noćnih vukova Republike Srpske.

Predsjednik kluba u Republici Srpskoj je Slobodan Tošić, koji živi

u Brčkom. Svaki član na svom prsluku nosi ime grada iz kojeg dolazi, osim takozvanih “nomada”, kojih u BiH, prema Tošićevim riječima, ima dvoje ili troje.

Noćni vukovi u Republici Srpskoj organizuju različite manifestacije i godišnju posjetu manastirima i spomenicima – gdje ih je na nekim proputovanjima posjetio ministar Đokić.

Goran Tadić, Brčak kao i Đokić, kaže da njegov šef na događaje Vukova dolazi zbog njihovog prijateljstva.

“Nije on podrška Noćnim vukovima, on je tu više zbog mene. Ja radim s njim toliko godina i eto, pozovemo ga. Mi svakoga pozovemo”, kaže Tadić, koji sa Đokićem radi već 16 godina, prije nego što je postao poslanik u Narodnoj skupštini Republike Srpske i ministar u Vladi.

Ministar Đokić nije odgovorio na

zahtjev BIRN-a BiH za razgovor. Za češki medij Voxpot on je kazao da se ne slaže sa stavom da Noćni vukovi imaju političko djelovanje.

“Noćni vukovi su prekrasna organizacija divnih ljudi koji nose u sebi namjeru da pomognu razumijevanju između naših naroda, da poboljšaju i motivišu ljude na viši nivo saradnje i razumijevanja, sve u interesu da ovaj naš region bude miran”, rekao je Đokić.

Koncesija za Tadića

Tadić i Đokić, vozač i ministar, našli su se preko firme New Energy iz Šamca na dvijema stranama ugovora o koncesiji. Tadić je jedan od četiri suvlasnika ove kompanije. Druga dva suvlasnika su iz Brčkog, dok je četvrti njemački državljanin Thomas Andreas Müller.

BIRN BiH nije uspio kontaktirati Müllera.

New Energy je trenutno nosilac više od tri miliona maraka vrijedne koncesije za izgradnju male hidrocentrale na rijeci Stupčanici u mjestu Nevačara, uz entitetsku liniju, 19 kilometara od Han-Pijeska na putu prema Olovu, navodi se u registru koncesija u Republici Srpskoj.

Ideju za izgradnju ove hidrocentrale pokrenula je firma UNIS TOK još 2014. godine, kaže za BIRN BiH vlasnik ove kompanije Sead Džafić, trenutni načelnik Kalesije. Njegova firma pripremila je studiju i poslala je Ministarstvu energetike i rudarstva, na čije čelo je nedugo nakon toga došao Petar Đokić. UNIS TOK godinama nije dobio odgovor na svoju inicijativu, napominje Džafić.

“Tada se nije pokazala dobra volja, odugovlačilo se. Ja nisam mogao čekati”, ističe Džafić.

Vlada Republike Srpske pokrenula je proces dodjele koncesije za izgradnju hidrocentrale snage 1,25 megavata u aprilu 2017. godine. U pozivu Ministarstva energetike i rudarstva je navedeno kako će firma UNIS TOK imati do deset posto prednosti u bodovanju u odnosu na druge prijavljene firme. Uprkos tome, Džafić kaže da se nije prijavio na poziv.

“Zvali su oni mene, ja sam odušao od toga, zahvalio sam im se”, kaže Džafić i dodaje kako je u međuvremenu imao druge investicije.

Firma New Energy, registrovana u maju 2017. godine, nakon što je u aprilu Vlada donijela odluku o pokretanju postupka dodjele koncesije, pobijedila je na kasnijem pozivu iz novembra. Đokić je ugovor na 20 godina, na prijedlog Komisije za koncesije Republike Srpske, potpisao u maju 2018. godine s Danijem Tanićem, direktorom New Energyja, koji nije odgovorio na zahtjeve za razgovor s novinarima BIRN-a BiH.

Ugovor o koncesiji u koji je BIRN BiH imao uvid potpisan je nedugo nakon što je New Energy promijenio svoje sjedište – iz Brčkog je premješteno u Obudovac u blizini Šamca u Republici Srpskoj.

New Energy je ispisan iz sudskog registra u maju 2018. godine, potvrđeno je za BIRN BiH u Osnovnom sudu u Brčkom. Na adresi na kojoj

je u Brčkom bila registrovana ova kompanija – Braće Ribnikara 21 – danas se nalaze napuštene prostorije u jednospratnim barakama.

Na adresi firme u mjestu Obudovac, gdje su, prema dostupnom registru kompanija, danas registrovane firma New Energy i još jedna kompanija, novinari BIRN-a BiH nisu mogli pronaći kancelariju niti uposlenike New Energyja. Uposlenici druge kompanije na ovoj adresi su rekli kako je New Energy “samo registrovan na adresi” i tu prima poštu.

Firma New Energy nema internet, niti Facebook stranicu. Tadić kaže da firma do sada nije imala poslova.

“Još ništa. Nadam se da će biti”, kaže Tadić.

Po ugovoru o koncesiji, New Energy je već trebao završavati prvu fazu projekta – usaglašavanje prostornoplanske dokumentacije, obezbjeđivanje sredstava projekta i pribavljanje dozvola i druge dokumentacije – ali se još uvijek nisu obratili Opštini Han-Pijesak, nadležnoj za izdavanje većine dokumentacije za izgradnju, potvrđeno je za BIRN BiH iz ove opštine.

Godinu dana od potpisivanja ugovora trebala je početi i druga

BUDŽETSKA PODRŠKA NOĆNIM VUKOVIMA

Noćni vukovi u Republici Srpskoj su 2018. godine od Ministarstva trgovine i turizma tog entiteta, putem javnog konkursa za projekte turizma, dobili oko 40.000 KM za “promociju Republike Srpske kroz razvoj moto-turizma u zemlji i inostranstvu”, navodi se u odgovoru ovog ministarstva BIRN-u BiH.

Tadić kaže da je ovaj grant iskorišten za organizaciju vidovdanske vožnje 2018. godine, gdje su ugostili članove kluba iz Rusije i Srbije, u Banjoj Luci je prikazan film “Ruski reaktor”, čiji je režiser lično predsjednik kluba Zalostanov.

Ministarstvo boračko-invalidske zaštite nije odgovorilo na upit BIRN-a BiH da li su finansirali rad Noćnih vukova, dok su iz Ministarstva energetike i rudarstva rekli da nisu izdvajali novac za Noćne vukove.

ti i računa o mogućnosti da će se zbog toga potopiti dio puta između Han-Pijeska i Olova, pa je taj dio puta potrebno izmjestiti, navodi se u mišljenju Opštine Han-Pijesak iz 2016. godine o izgradnji hidrocentrale, potvrđeno je za BIRN BiH iz ove opštine.

Dio puta o kojem se govori u mišljenju koriste mještani sela Nevačka. Nekoliko mještana s kojima je

ja ne znam da smo se pojavili i na jednom mitingu podrške za stranku. Mi smo obični ljudi, nismo političari, biznismeni”, kaže Tošić.

Kuće Noćnih vukova

Goran Tadić je jedan od četiri osnivača udruženja građana moto-grupa Noćni vukovi. Druga dva osnivača su Vladimir Vujić, koji nije odgovorio na molbu BIRN-a BiH za razgovor, i Miroslav Obradović, novinar i vlasnik informativnog portala Objektiv Media u Brčkom. Obojica više nisu članovi grupe.

“Nisam ni prvi ni posljednji koji je iz te priče izašao”, kaže Obradović. Govori da, po njemu, biti motociklista znači “živjeti život po vlastitom osećanju, a ne živjeti život po tuđim pravilima”.

“Motociklizam je za nekog sport, za nekoga gubljenje vremena, a za nekoga dobar način za mešetarenje”, kaže Obradović i objašnjava da je za njega motociklizam “način života još od srednje škole” i da je tako upoznao dobre ljude raznih zanimanja kojima nije bitno “čime se bavite, kako se zovete i kojoj veri pripadate, već kakav ste čovek”.

“Sloboda koju u vožnji osetite, bez potrebe da vašom vožnjom komanduje neko ili da nekome polažete račune gdje ste se vozili, s kim ste se sastali, kod koga ste bili, i zbog čega nešto niste uradili, to je primarni cilj života jednog motoriste. To nema cenu”, naglašava Obradović.

Udruženje Noćni vukovi je registrovano 2013. godine u Brčkom, na adresi porodične kuće Slobodana Tošića, invalida u penziji.

Kako kažu predsjednik i potpredsjednik udruženja, Noćni vukovi Republike Srpske broje 30 članova, od kojih neki žive van BiH. Osim u Brčkom i Šamcu, Vukova ima i u Tesliću, Doboju, Palama, Sokocu i Banjoj Luci.

“Članovi su normalni, porodični ljudi, koji nisu kriminalci, narkomani, pedofili. Narod kao i sav ostali narod, bilo gdje u svijetu”, kaže Tošić.

Noćni vukovi Republike Srpske svake godine imaju vožnju u BiH koja završava na Vidovdan na mjestu gdje se obilježava slava Vojske

Ja nisam član nijedne partije, niti sam ikad bio. Mene politika ne zanima. Ne mogu nikome zabraniti da bude u nekoj partiji. To je njegova odluka i njegov život. A klub kao klub ne podržava nijednu stranku.

Slobodan Tošić, Predsjednik kluba u Republici Srpskoj

faza izgradnje male hidrocentrale.

Tadić kaže da još uvijek nije siguran da li je koncesija isplativa te da traže investitora.

“I sami vidite da niko ništa nije počeo ni da radi. Ispituje se da li je to uopšte isplativo, ili neće biti isplativo. Velike su tu investicije, ogromne. Država više ne daje subvencije na to, tako da vjerovatno da je to mnogo isplativo, bilo bi na desetine firmi”, kaže Tadić.

New Energy je po javnom pozivu, kao izabrana kompanija, bio dužan uplatiti 90.000 konvertibilnih maraka (KM) jednokratne naknade i osiguranje u visini od tri posto od ukupne vrijednosti investicije. Tokom izgradnje hidrocentrale treba vodi-

razgovarao novinar BIRN-a BiH nisu ranije čuli da će se u blizini njihovog sela graditi hidrocentrale.

Poslovi i stranačka pripadnost Tadića, kao i drugih članova Noćnih vukova, za predsjednika Slobodana Tošića su privatna stvar koju ne vezuje za članstvo u bajkerskom klubu.

“Svako ima pravo. Ja nisam član nijedne partije, niti sam ikad bio. Mene politika ne zanima. Ne mogu nikome zabraniti da bude u nekoj partiji. To je njegova odluka i njegov život. A klub kao klub ne podržava nijednu stranku. Podržava vladajuću koja je tu, predsjednika. Jer predsjednik moraš poštovati. Da se pojavljujemo na mitingu – ne,

Predrag Blagojević, član Vukova iz Šamca

Foto: screenshot

Republike Srpske (VRS).

Za osnivanje kluba u jednoj zemlji potrebno je imati klupsku kuću, objašnjava Goran Tadić, kome je ovo, kao i Tošiću, prvi klub u koji se učlanio iako motor vozi od mladosti. Prostorije za sjedište udruženja treba da imaju i prostoriju s krevetima u kojoj mogu, kako objašnjava Tadić, da prespavaju članovi iz drugih zemalja tokom svojih putovanja, kao što oni spavaju u prostorijama kluba u drugim zemljama.

Osim u Brčkom, klupska kuća Noćnih vukova postoji i u Šamcu. Taj prostor je klubu dodijeljen nakon što su pomagali stanovnicima tokom poplava 2014. godine, kažu u klubu i Opštini.

U Šamcu je prostor Noćnim vukovima dodijeljen 2015. na korištenje naredne četiri godine. Odluku je donijela Skupština na čelu s tadašnjim predsjedavajućim Predragom Marinkovićem iz SNSD-a, koji je bio domaćin Vukovima prilikom njihovih posjeta Šamcu.

Marinković kaže da mu je o Noćnim vukovima pričao član kluba Predrag Blagojević, koji mu je objasnio kako je klub osnovan u Rusiji i da “se širi po pravoslavnim zemljama”. “Ja sam uvijek onaj koji voli svoje a treba da poštuje tuđe, i tako se i ponašam – očuvanje pravoslavne kulture, tradicije i srpsko-ruskog prijateljstva”, kaže Marinković i dodaje kako je strah od Noćnih vukova neopravdan.

Prostorije koje su dodijeljene grupi prethodno se nisu koristile godinama, napominje Marinković.

“Oni su veliki dio sredstava morali uložiti da se ona privede namjeni. Od ograde, dvorišta koje je bilo zaraslo, krov je bio oštećen, prokišnjavalo je, stvarno je bilo ruinirano”, kaže Marinković.

Vozač kamiona Predrag Blagojević, član Vukova iz Šamca, kaže kako je dogovor o korištenju prostora napravljen na “ljudski način”.

“Nažalost, u Šamcu ima jako puno tih praznih prostora, i ovo je jedan takav. Nakon poplava, mi smo to sredili, s Predom napravili jedan interni dogovor – ako bude zatrebao prostor za nešto, da ćemo odmah izaći i vratiti ga na korištenje, ali nije. Nije to bilo ništa ciljano, sada nekaкви ugovori, jedan ljudski i drugarski ugovor”, kaže Blagojević.

Prostor je 2016. godine prodan Blagojevićevoj firmi Predoil, registrovanoj u martu 2016. u Brčkom. Ova firma iznajmljivala je dio prostora koje se nalaze uz klupsku kuću Noćnih vukova i za to tada ostala dužna 1.800 KM, navodi se u informaciji Odjeljenja za privredu i inspekcijske poslove Opštine Šamac, prije nego što je 1. juna 2016. godine raskinula ugovor o zakupu. Iste godine Predoil je za 39.850 KM kupio dvije parcele na kojima se nalaze prostorije bivše poljoprivredne zadruge i danas kuće Noćnih vukova.

Zbog dugovanja za zakup, opštinskoj inspekciji nije bilo “logično zašto je izvršena prodaja nekretnine navedenom pravnom licu”.

Nastavak na sljedećoj stranici >>>

»»» Nastavak sa prethodne stranice

Na sjednici Skupštine Opštine Šamac 2017. godine zastupnici su zaključili da je prodaja zgrada i zemljišta u Razvojno-preduzetničkoj zoni, u kojoj se nalazi kuća Noćnih vukova, od 2009. do 2016. godine bila "neplanska i u suprotnosti s planom razvoja" i da je njihova prodaja "u suprotnosti sa samom svrhom postojanja" zone, da se nisu postigli očekivani efekti jer se "ništa nije izgradilo na lokaciji koja je planski bila namijenjena industriji" te da su cijene pojedinih prodanih nekretnina "bile znatno niže u odnosu na cijene susjednih parcela".

Blagojević objašnjava da je njegova kompanija Predoil bila samo posrednik i da jedna njemačka kompanija koja se bavi stolarijom želi u Šamcu da proizvodi obuću.

"Imaju zakonske prepreke da, kao strani državljani, postanu vlasnici nečega pa nisu bili spremni

VUKOVI NA PALAMA

Noćni vukovi, kako kažu Tadić i Tošić, pokušavaju otvoriti i treću klupsku kuću - na Palama, gdje žive dva člana udruženja, u prostoru napuštenog studentskog doma. Za razliku od onih u Šamcu i Brčkom, kuća na Palama bi trebala biti otvorena kao bar i donositi prihod klubu, objašnjava Tadić. Sličnu kuću su, po uzoru na klub Sexton koji Vukovi drže u Moskvi, otvorili i u Beogradu, ali ovaj posao, kaže Tadić, nije donosio novac.

Srpske "kako bi uoči oktobarskih izbora propagirale netoleranciju prema nesrbima ili umjerenim Srbima". On je dodao kako ovo nije tipičan motociklistički klub jer "nosi snažne političke poruke".

Slično mišljenje dijele i neki od političara u zemljama Evropske unije. Poljska je u proljeće 2016. zabranila prolazak bajkerima kroz svoju zemlju, dok je Latvija iste godine iz zemlje protjerala tamošnjeg šefa Noćnih vukova Igora Laktoša.

du Dodiku, uz poruku kako "jedini stoji na putu podmuklim planovima naših zajedničkih neprijatelja koji uz pomoć izdajnika žele da Republiku Srpsku pretvore u nemoćnu koloniju pod spoljnim antisrpskim protektoratom i prevarom se privlače u NATO".

Dodik je Zaldostanova 2018. godine - za "naročito isticanje i afirmaciju ljudskih prava, tolerancije među ljudima i narodima, vladavine prava i sloboda, kao i jačanje

Goran Tadić i Milorad Dodik

Izvor: Facebook Gorana Tadića

da ulažu tu u nešto što ne mogu da ozvaniče", objašnjava Blagojević i dodaje da ih je lično, "nevezano za klub", uvezao i rekao da će zadržati prostor kako bi se u njemu zaposlilo 15 ljudi.

"Volio bih da pomognem da narod ostane ovdje", ističe Blagojević.

Prema Facebook profilu, Tadić je 2018. godine pet puta išao u Moskvu.

"Idem kad god mi se ukaže prilika. Ja godinama ne ljetujem, ne idem na more. Ja idem, recimo, u Sevastopolj. Odem tamo, budem par dana u Rusiji, odem na Krim, na 'bike show'", kaže Tadić.

Pažnju bosanskohercegovačke javnosti Noćni vukovi su imali u martu 2018. godine, kada su dio svoje turneje željeli imati i u BiH, ali je stigao samo dio njih jer je jednom dijelu članstva zabranjen ulazak na bh. teritoriju. Tada je New York Times pisao kako je turneju pomogla ruska vlast grantom u iznosu 41.000 dolara.

Ministar sigurnosti Dragan Mektić je tada rekao da su Noćne vukove angažovale vlasti Republike

Kada su u ljeto 2018. godine Noćni vukovi u Slovačkoj otvorili ono što su ruske vlasti nazvale evropskim sjedištem organizacije, slovački predsjednik Andrej Kiska je rekao da oni predstavljaju "ozbiljnu sigurnosnu prijetnju".

SAD su optužile članove grupe za učešće u sukobima u Ukrajini i zbog toga ih stavile pod sankcije. Uz predsjednika kluba Aleksandra Zaldostanova, čija se fotografija nalazi na zidovima klupskih kuća u Šamcu i Brčkom, pod sankcije su tada stavljeni i Noćni vukovi kao grupa.

Tošić kaže kako su ovi ljudi branili svoje domove i da na ratište u Ukrajinu nisu išli članovi iz Republike Srpske.

"Ljudi koji su izašli iz tog rata i danas nose oznaku 'Kiev' na leđima, to su ljudi koji žive tamo. Taj klub je postojao i prije tog prokletog rata i ti ljudi nisu dobrovoljci. Ti ljudi i danas tamo žive. Branili su svoje kuće", ističe Tošić.

Predsjednik Noćnih vukova Zaldostanov prije nekoliko dana čestitao je rođendan predsjedavajućem Predsjedništva BiH Milora-

prijateljskih odnosa između Ruske Federacije i Republike Srpske" - odlikovao Ordenom časti, koji mu je poslao preko Tadića.

Član Dodikovog SNSD-a iz Šamca Predrag Marinković smatra da Noćni vukovi nemaju snagu da "utiču na otcjepljenje Republike Srpske", ali da mogu biti "spojnica", ukoliko Republika Srpska ili Srbija budu ugrožene, da se kontaktira Putin.

"Možda oni mogu da budu neki lobisti u tom smislu. Pošto imaju direktne jake veze s Putinom i dio su nekog njegovog miljea pojavljivajuća", kaže Marinković.

Predsjednik srbijanskog ogranka Noćnih vukova Saša Savić, kojem je ulaz u BiH zabranjen jer predstavlja sigurnosnu prijetnju i koji je bio na Krimu u vrijeme referenduma za otcjepljenje, u intervjuu za Voxpot, upitan da li bi došao u Republiku Srpsku da pomogne u slučaju mogućeg referenduma, rekao je da bi došao, ali i dodao kako se nada da će se u BiH "naći zajednički jezik".

"Ako ste mogli Kosovo da nam uzmete, kulturno onako, što i Dodik da se ne odvoji od Daytonu i da se pripoji Srbiji", kazao je Savić. ■

NOVINARI BIRN-a

Svaki put kada smo dobijali jednu od više od 25 nagrada ili priznanja kojima su naši novinari nagrađeni, pomno smo pratili kako će žiri obrazložiti zašto su se odlučili baš za naš sadržaj. Uvijek nam je važno da čujemo kako drugi ljudi gledaju na naše tekstove i druge sadržaje. U zemlji u kojoj novinarska otkrića rijetko završe optužnicama ili društvenim promjenama, novinarske nagrade su za medije jedno od rijetkih priznanja za uloženi trud.

Zbog toga smo bili posebno ponosni kada smo slušali kako je žiri - u kome su bili Nidžara Ahmetašević, Ozren Kebo i Dragana Dardić - obrazložio zašto je našem novinaru Nini Bilajcu dao prvu nagradu EU za istraživačko novinarstvo za priču o piramidalnoj prevari koju je uradio sa Selmom Učanbarlić, nekadašnjom novinarkom BIRN-a BiH koja je radila i na ovoj priči. Žiri je objasnio da se radi o "rijetko dobro istraženju priči s brojnim međunarodnim i domaćim izvorima - udžbeničkom primjeru dobrog novinarstva".

"Trud uloženi u organizaciju i objašnjavanje svih činjenica je očigledan i taj trud zaslužuje nagradu. Kombinacija nekoliko novinarskih žanrova s inovativnim pristupom čine da se ovaj članak čita kao krimi roman", kazala je Dardić na dodjeli nagrade u Sarajevu.

Dodala je da je sve potkrijepljeno izjavama, odlascima na teren, razgovorima s advokatima, nalazima stručnjaka, te da priča nadilazi granice BiH, prateći sumnjivo poslovanje kompanije mađarskog tajkuna, i otkrivajući kako je prevario stotine ljudi.

"Nadamo se da će ova nagrada učiniti priču vidljivom, ne samo javnosti već i novinarima u regionu, te da ćemo čitati više priča urađenih na ovakav način", rekla je Dardić.

Azra Husarić Omerović dobitnica je SEEMO nagrade za izvrsnost u istraživačkom novinarstvu u kategoriji "Mladi profesionalni novinari", za istraživanje o grupi nadriječnika koji su savetovali oboljele da zanemare dijagnoze ljekara i terapije, što je rezultiralo smrću jedne od pacijentica.

"Žiri je pohvalio njen istraživački rad u priči o grupi samozvanih iscjelitelja koji su doveli do tragične smrti, što je vrijedan primjer posvećenosti otkrivanju manje poznatih priča u modernom i multimedijalnom formatu", navodilo se u saopćenju Centralnoevropske inicijative (CEI) i Medijske organizacije Jugoistočne Evrope (SEEMO).

Posebno priznanje nagrade SEEMO dobila je i Nermi-na Kuloglija Zolj za izvanredne zasluge u istraživačkom novinarstvu.

Kuloglija je priznanje dobila za svoj predan rad na praćenju javnih nabavki tokom pandemije koronavirusa. Ona je od početka pandemije u martu pa do kraja 2020. godine pratila sva javna trošenja tokom borbe protiv pandemije kroz posebnu bazu podataka. U tom periodu zabilježila je trošenje više od 60 miliona maraka i objavila niz priča.

"Nermi-na je pohvaljena za bazu podataka koju je napravila tokom pandemije bilježeći javne nabavke širom zemlje za nabavku medicinske opreme, što joj je pomoglo da otkrije zapažene priče o korupciji", rekao je tokom predstavljanja priznanja član žirija Saša Leković.

Lamija Grebo i Džana Brkanić dobitnice su druge nagrade Evropske unije (EU) za istraživačko novinarstvo za istraživanje na osnovu prvostepenih i drugostepenih presuda tokom deset godina da djela povezana s mržnjom, u kom su otkrile neujednačeno procesuiranje i evidentiranje ovih zločina za koje se najčešće izriču uslovne kazne.

Žiri je nagradu novinarkama Grebo i Brkanić dodijelio za multimedijalno data istraživanje koje je ukazalo da se zločini iz mržnje uglavnom kažnjavaju uslovno, da se samo četvrtina osuđenih nađe u zatvoru i da su istrage u nekim predmetima pokrenute nakon više od 20 godina.

Prilikom dodjele nagrade žiri je rekao da ova priča ukazuje na apsurdnost sistema u BiH, ukazujući na potencijal nužnih promjena u bh. društvu.

Brkanić je nagradu EU dobila i 2021. godine za svoje istraživanje o netransparentnom načinu prikupljanja humanitarnih sredstava za izgradnju bunara i džamija u Africi.

NAGRAĐENI SA VIŠE OD 25 NAGRADA ILI PRIZNANJA

Novinarske nagrade su rijetko javno priznanje za trud

Predsjedavajući član žirija i tadašnji službenik za slobodu medija Misije OSCE-a u BiH Zlatan Musić, obrazlažući odluku žirija, kazao je da je priča Brkanić vrh ledenog brijega u netransparentnom trošenju sredstava prikupljenih za humanitarnu pomoć u BiH. Uticaj ove priče, kako je pojasnio, bio je takav da su svi pojedinci i organizacije odmah ugasiли svoje poslovanje, dok su neki od njih javno objavili da su "učestvovali u šemi".

"Džana Brkanić donosi priču punu informacija koje se ne mogu naći drugdje, njeni izvori su pouzdani, a ona je omogućila prevarenim osobama određeni vid smiraja. Ona pokazuje da istraživačko novinarstvo služi javnosti u svom najčistijem obliku", navedeno je u obrazloženju.

Novinari Emina Dizdarević i Jasmin Begić dobitnici su posebnog priznanja za medijski doprinos promociji i zaštiti prava djeteta u BiH za 2022. godinu.

Dizdarević je dobila posebno priznanje za analizu "Stručnjaci upozoravaju da novi udžbenik historije u Tuzli produbljuje podjele", u kojoj je ukazano kako učenici osnovnih škola u Tuzlanskom kantonu prvi put detaljnije uče o posljednjem ratu kroz novi dodatak udžbeniku historije za deveti razred, za koji su stručnjaci rekli da je jednostran te da tekst – kao referencu – sadrži publikaciju osobe osuđene za ratne zločine, ali i da ne poštuje smjernice za pisanje udžbenika i ne spominje stradanja svih naroda – što dodatno produbljuje podjele.

Begić je UNICEF-ovo posebno priznanje dobio za analizu "Srednjobosanski kanton ne poštuje presudu o ukidanju segregacije u školama" o nepoštivanju presuda zbog kojih su učenici širom BiH još jednu školsku godinu proveli u segregacijskom sistemu.

Za svoja tri teksta o izazovima marginalizovanih grupa u bosanskohercegovačkom društvu Emina Dizdarević Tahmišćija dobila je prvu novinarsku nagradu "Srđan Aleksić", u kategoriji koju kandiduju novinari.

"Emina Dizdarević dobila je prvu nagradu, jer je na poseban, analitičan i kreativan način osvijetlila teme kojima

su se bavili i mnogi drugi novinari, ali je ona to učinila na drugačiji način i iz drugačijeg ugla. Na komisiju je najjači utisak ostavila njena priča o tome kako su organizatorima Povorka ponosa u Sarajevu postavljene posebne 'prepreke' u ostvarivanju prava LGBT osoba na mirne javne proteste", navodilo se u saopćenju.

Semir Mujkić je kao novinar dobio dvije nagrade EU za istraživačko novinarstvo. Za prvu nagradu 2020. godine žiri je objasnio kako nagrađeni serijal tekstova predstavlja jedinstven, originalan i sveobuhvatan pregled ruskih aktera, udruženja i grupa i njihovih političkih podržavalaca na

kako se rad novinara Mujkića ogleda u temeljitosti i pristupu.

"Značaj serijala je u tome što autor zloupotrebe prikazuje kroz primjere nabavke službenih automobila i dječijih golova u kojima korupciju iz apstraktne prebacuje u lako razumljivu sferu", kazala je Selimbegović.

Za naše novinare najveća nagrada uvijek je bila promjena koju uspiju donijeti ljudima o kojima pišu. Tako je Azra Husarić Omerović dobila UNICEF-ovo priznanje za doprinos promociji i zaštiti prava djeteta u BiH, za priču o izazovima s kojima se djeca s poteškoćama u razvoju i njihovi roditelji susreću pri online nastavi tokom pandemije.

Priznanja novinarima dodijeljena su tokom obilježavanja 20. novembra, Svjetskog dana djeteta.

Priča "Na roditeljima najveći teret online nastave za djecu s poteškoćama u razvoju" govori o dječaku s Downovim sindromom Harunu Tanoviću, koji, i nekoliko mjeseci nakon početka školske godine, nije imao asistenta u nastavi.

Šestočlani žiri je ovoj priči dao priznanje u kategoriji "internet rad".

"Tu smo zaista imali više radova vrijednih priznanja, ipak onaj koji se izdvojio kao najkompletniji i obuhvaćen s više strana jeste priča o Harunu, dječaku sa Downovim sindromom i problemima s kojim se on i njegova obitelj susreću u obrazov-

nom sustavu u vrijeme pandemije", kazala je na proglašenju Katarina Marjanović, članica žirija.

Osim problema zbog kašnjenja s dodjelom asistenta u nastavi, Harun tokom praćenja online nastave nije imao prilagođene nastavne jedinice, zbog čega su njegovi roditelji taj teret morali preuzeti na sebe.

"Nekoliko dana u vrijeme online nastave s dječakom koji kaže 'ja sve mogu sam, meni ne treba niko', provela je novinarka Azra Husarić, što je rezultiralo jednom zaista angažiranom pričom, o borbi za prava za koja se UNICEF i zalaže. Stoga smo je i mi, kao žiri, prepoznali i izabrali kao priču vrijednu ovog priznanja", istakla je Marjanović.

Nakon objave priče, Harun je dobio asistenta u nastavi. ●

tlu BiH, kao i opasnosti od ekstremnih grupa na tlu naše države.

"Istraživanja koja je Semir Mujkić uradio vrlo su relevantna i objavljena su kada se i na međunarodnom planu stavlja fokus na opasnost koja dolazi od Rusije. Kvalitet ovog serijala definitivno se ogleda u njegovom multidisciplinarnom pristupu te različitim metodama istraživanja i poštovanju najvećih standarda novinarstva", objasnio je žiri.

Godinu ranije, Mujkić je dobio drugu nagradu za serijal priča o korupciji u javnim nabavkama.

Vildana Selimbegović, glavna urednica dnevnog lista Oslobođenje i članica žirija, na dodjeli nagrada je istakla

KRIVOTVORENI CERTIFIKATI ZA NABAVKU SIGURNIH DJEČJIH GOLOVA

Sigurnosni certifikati za nabavku sigurnih golova za školska igrališta u Sarajevu su krivotvoreni, tvrdi za Balkansku istraživačku mrežu Bosne i Hercegovine (BIRN BiH) španska kompanija za akreditovanje "Ases21", čiji se logo nalazi u zaglavlju certifikata korištenih u tenderu za kupovinu golova za 20 sarajevskih škola

Autor: Semir Mujkić

Ove nabavke dio su projekta kupovine sigurnih golova za školska igrališta u Federaciji BiH, vrijednog 800.000 konvertibilnih maraka (KM) i pokrenutog nakon što je konstrukcija nogometnog gola usmrtila dječaka u sarajevskom naselju Dobrinja.

Firma "Metalka Trade" pobijedila je na tenderu u Kantonu Sarajevo sa certifikatima navodno izdanim u Španiji, kojim se garantuje sigurnost golova.

Originalni certifikat vrijedi godinu dana i ne duže od 2015., potvrdio je "Ases21" za BIRN BiH. Na tenderu u Sarajevu korišteni su certifikati navodno validni nekoliko godina.

"Druga dokumenta su, bez dileme, krivotvorine koje je uradio netko tko se ne razumije u važeće propise", kaže za BIRN BiH Jose Maria Farinas Garcia iz nezavisne kompanije za akreditacije "Ases21", čiji je logo u zaglavlju certifikata korištenih u Sarajevu.

Nepostojeći certifikati

BIRN BiH je ranije pisao o kupovinama sigurnih golova u Federaciji BiH koje su kasnile zbog slovne greške koju je napravila administracija. Fe-

deralno ministarstvo obrazovanja i nauke insistiralo je na dva španska certifikata - UNE EN 748 i UNE EN 749.

Dva takva certifikata priložila je kompanija "Metalka Trade" u svojoj zvaničnoj ponudi na tenderu Ministarstva za obrazovanje, nauku i

mlade Kantona Sarajevo, vidljivo je iz zvanične tenderske ponude iz augusta 2017. godine, dostavljene BIRN-u BiH na zahtjev prema Zakonu o slobodi pristupa informacijama.

U zvaničnoj ponudi su za katalog sigurnih golova španske kompanije "Safe Goal" dostavljeni i certifikati koji glase na drugu špansku kompaniju - "ZUAL".

"Metalka Trade" je dostavila certifikate 748 i 749 koje je izdao "Ases21" u martu 2014. godine i čiji je "validni rok trajanja - maksimalno do 13. februara 2019. godine", navodi se u dostavljenim certifikatima na kojima je potpis Josea Marie Farinasa, tehničkog direktora firme "Ases21".

U zaglavlju certifikata je logo španske agencije za akreditacije ENAC.

BIRN BiH je kontaktirao ENAC, na čiji je zahtjev kompanija "Ases21" odgovorila da nije izdala dva cer-

tifikata koja je koristila kompanija "Metalka Trade".

Jedini originalni certifikat napravljen je u martu 2014. i važi samo do 13. februara 2015. godine, potvrdio je Farinas za BIRN BiH.

fikate s rokom važenja maksimalno do jedne godine.

"Ne znam da sam ikada izdao certifikat s važnošću dužom od jedne godine", kaže Farinas i dodaje kako "onaj koji je krivotvorio

Konstrukcija nogometnog gola usmrtila dječaka

Izvor: BIRN BiH

Originalni certifikat vrijedi godinu dana i ne duže od 2015. godine. Druga dokumenta su, bez dileme, krivotvorine koje je uradio netko tko se ne razumije u važeće propise.

Jose Maria Farinas Garcia, kompanija za akreditacije "Ases21"

On objašnjava kako uvijek koristi isti font za pisanje certifikata i da izgled i veličina fonta te razmaci između slova ne odgovaraju originalnim certifikatima kakve ova firma izdaje. "Ases21" uvijek izdaje certi-

fikate ne poznaje propise jer se radi o rukometnom голу, za koje se primjenjuju propisi o sportskim elementima slobodnog pristupa i propisi o голу za mali nogomet (UNE EN 749), a ne oni koji se odnose na gol

u nogometu (UNE EN 748)".

Farinas je za BIRN BiH kazao da je predstavnik kompanije "Deportes y Servicios ZUAL", koja više nije aktivna, Francisco Lobo u telefonskom razgovoru i pisanim putem potvrdio da njegova firma ne posjeduje druge certifikate osim onih koji važe do februara 2015. godine.

"S tim klijentom samo se radilo tom prigodom i nije vršena nikakva inspekcija od 2014. godine", objašnjava Farinas.

Certifikati koje je dostavila "Metalka Trade" i koje je uvažilo Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo glase na kompaniju "ZUAL" i važe do 2019. godine.

Francisco Lobo, predstavnik kompanije "ZUAL", u pisanom odgovoru za "Ases21" koji je dostavljen BIRN-u BiH, tvrdi da ova firma posjeduje jedan certifikat s rokom važenja do februara 2015. godine.

"U našem posjedu ne postoji dokument izdat nakon spomenutog certifikata, niti smo tražili naknadna certificiranja. Ako postoje neki drugi certifikati pod našim imenom, radi se o krivotvorinama", navodi se u pismu Francisca Loba.

Direktor kompanije "Metalka Trade" Amir Smiječanin nije odgovorio na zahtjev BIRN-a BiH za razgovor niti na pitanja o porijeklu certifikata. Iz ove kompanije su za BIRN BiH potvrdili da je Smiječanin primio upit e-mailom, ali da je preuzet, te da se obratimo Ministarstvu za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo.

"Ja sam prvi put upoznat s tim i vidjet ću s komisijom šta se tu može uraditi", kaže Kazazović za BIRN BiH.

Firme s certifikatima

Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo ranije je tri puta neuspješno provodilo tendere za kupovinu golova, o

FIRME FAVORIZIRANE PRIJE RASPISIVANJA TENDERA

Federalna ministrica obrazovanja i nauke Elvira Dilberović ranije je za BIRN BiH kazala da su koristili sigurnosne standarde koji su u Srbiji traženi kada su nabavljani golovi, što je ona saznala od bivšeg ministra obrazovanja Srđana Verbića.

"On je nama rekao da su oni nabavili te sigurnosne golove i da su to najprovjerjeniji i najmoderniji golovi", kazala je Dilberović i dodala da se nekim firmama ti standardi ne sviđaju, ali da nju to ne zanima jer se radi o borbi između firmi.

Ona je rekla da je bilo pokušaja favorizacije firmi još prije raspisivanja poziva.

"Dok još nisu bili raspisani tenderi, nama su pojedini kantoni dostavljali, bez tenderske dokumentacije, firme za koje su htjeli da ih mi pustimo da prođu a koje nisu ispunjavale uslove", kazala je Dilberović u julu 2017. godine.

Dilberović nije odgovorila na pitanje BIRN-a BiH o tvrdnji španske kompanije o izdanim certifikatima. U pisanom odgovoru Dilberović kaže kako je u ugovoru navedeno da je sva odgovornost za provođenje tendera na kantonalnim ministarstvima.

Dok još nisu bili raspisani tenderi, nama su pojedini kantoni dostavljali, bez tenderske dokumentacije, firme za koje su htjeli da ih mi pustimo da prođu a koje nisu ispunjavale uslove.

Elvira Dilberović, ministrica obrazovanja i nauke FBiH

"Kantonalna ministarstva obrazovanja i nauke, kao ugovorni organ, bila su dužna provjeriti dokumentaciju svakog od ponuđača, pa tako i vjerodostojnost priloženih certifikata", navodi se u dopisu Dilberović.

U dopisu su izostali odgovori na pitanja na koji je način Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke kontrolisalo trošenje novca i da li će istražiti korištenje ovih certifikata.

oni i dali pare da se to radi", kaže Kazazović.

U odluci o izboru najpovoljnijeg ponuđača za sigurne golove u Sarajevu se navodi kako je jedna od ponuda ispunila sve potrebne uslove tendera, ali da je njihova ponuda odbačena zbog "neprirodno niske cijene". Set golova bio je za 350 KM, odnosno 20 posto, jeftiniji od ponude "Metalka Tradea".

Ranije je Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo provjeravalo ispravnost dva slična certifikata prijavljena na ovaj tender.

"To je zbunilo članove komisije i oni su kontaktirali obje firme", kaže Kazazović.

On objašnjava da su članovi komisije kontaktirali firme koje su dostavile certifikate i da je španska kompanija "Safe Goal" potvrdila da jedina u Evropskoj uniji posjeduje patent za sigurne golove.

"Ova firma je rekla da nema direktnu korespondenciju sa firmom 'Metalka Trade', već da posredno preko Slovenaca prodaju golove i da se njihovi golovi nalaze gore", kaže Kazazović i dodaje da "Safe Goal" nije naveo ime slovenačke firme, ali da su objasnili da će ako "Metalka Trade" pobijedi na tenderu, "stupiti u kontakt s njima oko samog postavljanja golova".

"Oni su rekli da imaju golove na lageru, čak su rekli i koliko golova od 2016. godine, koje su oni u Sloveniji distribuirali, i da je to kod te firme", kaže Kazazović i objašnjava da nije siguran kako je komisija za provođenje nabavke mogla utvrditi ispravnost certifikata.

"Ne znam kako uopšte to razjasniti. Da smo to znali, mi bismo zastavili proceduru. To je nama sada nova smjernica da bismo mogli pokrenuti istragu povodom toga", kaže Kazazović.

Kompanija "Safe Goal" nije odgovorila na upit BIRN-a BiH do trenutka pisanja ovog teksta. ■

To je zahtijevalo Federalno ministarstvo. Pitaju nas, zbog čega ti certifikati, zbog čega nije najniža cijena. Zbog toga jer je sigurnost te opreme jako bitna, zbog toga su oni i dali pare da se to radi.

Elvir Kazazović, ministar za obrazovanje, nauku i mlade KS

Ova firma isporučila je golove u 20 sarajevskih škola, čime je zvanično završen tender Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo vrijedan više od 130.000 KM.

Ministar Elvir Kazazović kaže da on i članovi komisije za provođenje javne nabavke nisu imali informaciju o ispravnosti certifikata.

čemu je BIRN BiH pisao. Kazazović kaže da su od drugih kantona saznali da su se "pojavile firme s tim certifikatima i da su ti golovi puno skuplji".

"To je zahtijevalo Federalno ministarstvo. Pitaju nas, zbog čega ti certifikati, zbog čega nije najniža cijena. Zbog toga jer je sigurnost te opreme jako bitna, zbog toga su

Elvir Kazazović

Izvor: Fokus.ba

KAKO JE TURSKA EKSTREMISTIČKA ORGANIZACIJA “SIVI VUKOVI” GRADILA OGRANAK U BiH

Ekstremistička organizacija iz Turske koju neke zemlje žele proglasiti terorističkom, skoro deset godina stvara svoj ogranak u Bosni i Hercegovini, koji sada želi i zvanično da registruje, otkriva po prvi put istraživanje BIRN-a. Pod krinkom humanitarnih akcija, organizacija “Ülkü Ocakları” (Sivi vukovi) djeluje kao produžena ruka turske politike u BiH s vlastitom ulogom u progonu “gulenista” iz BiH, a susrete su imali s funkcionerima najmanje dvije bosanskohercegovačke političke partije

Autorica: **Nermina Kuloglija-Zolj**

S totinama kilometara udaljen od Bosne i Hercegovine, Hüseyin Çakallı i dalje je autoritet za članove organizacije koju je prije skoro deset godina osnovao u državi gdje je došao da studira.

Ovaj vođa još uvijek neformalnog ogranka turske organizacije “Ülkü Ocakları” (Sivi vukovi), čiji pojedini članovi flertuju s neofašizmom, pristao se s novinarima Balkanske istraživačke mreže (BIRN) sresti samo u Şanlıurfi, gradu na krajnjem jugoistoku Turske, u blizini granice sa Sirijom. U dvomilionski grad s velikim brojem sirijskih izbjeglica i jedan od najstarijih u Turskoj, ulazi se prolaskom pored postavljenih policijskih barikada.

Susret u Şanlıurfi

Bivši student arhitekture u BiH, Çakallı je u ovom gradu osnovao firmu i hvali se radovima na novoj lokalnoj bolnici. Na njegovim društvenim mrežama fotografije ističu tri stvari - brak s Bošnjakinjom, aktivnosti “Sivih vukova” u BiH te bliskost s gradonačelnikom Urfe, kako i dalje zovu grad poznat po tradicionalnoj turskoj kuhinji, uzgoju pistacija i 12.000 godina starom hramu.

Pretražujući stotine fotografija na društvenim mrežama, BIRN je prije intervjua uspio da identifikuje nekoliko članova organizacije, njihove aktivnosti te dio strukture “Sivih vukova” u BiH.

Istraživanje BIRN-a pokazuje da misiju koju je započeo Çakallı ostvarujući kontakte s pripadnicima Stranke demokratske akcije (SDA), danas nastavljaju mladi ljudi čiji rad kontroliše. Prilikom nedavne posjete gradonačelnice Sarajeva Şanlıurfi, dobrodošlicu joj je uputio i Çakallı.

On je izgledao pomalo iznenađeno što zaista vidi novinare iz BiH ispred hotela u kojem je dogovorio susret u Urfi i gdje se činilo da ga osoblje dobro poznaje. Dok se

Hüseyin Çakallı

Foto: BIRN BiH

na tečnom bosanskom jeziku izvijavao za kašnjenje i objašnjavao da se to desilo zbog zadržavanja na gradilištu koje nadgleda, on je novinare pozvao na razgovor u lokalni ured Stranke nacionalističkog pokreta (MHP). Ova ultranacionalistička stranka ima značajan broj predstavnika u turskom parlamentu koji podržavaju vladajuću Stranku pravde i razvoja Recepta Tayyipa Erdoğana.

Sjedište stranke nedaleko je od gužve i buke glavne ulice. U razgovoru tokom kratkog hoda, Çakallı, čovjek blijedog lica i rijetke brade, želio je ostaviti utisak dobrog domaćina, ali i saznati zašto je novinarima bilo dovoljno važno doletjeti iz Sarajeva zbog jednog intervjua.

Mala prostorija na trećem spratu zgrade u kojoj je sjedište lokalnog ogranka stranke, ukrašena je zastavama partije, ali i “Ülkü Ocakları” (Sivih vukova), omladinske organizacije MHP-a poznate po nasilju i ekstremističkim stavovima svojih članova, zbog čega je nekoliko zemalja želi staviti na listu terorističkih. To je jedino pitanje zbog kojeg Çakallı podiže svoj inače blagi i ujednačen glas i s bosanskog prelazi na

turski jezik i obraćanje s novinarke usmjerava prema prevodiocu.

On smatra nepravednim zabrane djelovanja u Francuskoj i korištenja znakova “Sivih vukova” u Austriji, oštre reakcije Nizozemske i Njemačke na djelovanje ove organizacije te razmišljanja u SAD-u i Evropi da se oni uvrste na listu terorističkih organizacija.

Erdoğanovog saradnika, koji od 1999. živi u SAD-u i koga turske vlasti sumnjiče za organiziranje neuspjelog državnog udara u Turskoj u julu 2016. godine.

Aktivisti i vlade zemalja Zapadne Evrope kritikovali su turske vlasti navodeći da su prekomjerno i često neopravdano koristile izgovor neuspjelog puča da se obračunaju sa

“Naša baza je Turska. Ako je Turska u Bosni, mi smo tamo. Ako je Azerbejdžan, mi smo tamo. Što ne idemo na Siciliju? Nema [turske] države tamo.”

Hüseyin Çakallı, vođa neformalnog ogranka “Sivih vukova” u BiH

Vidno razočaran takvim odnosom, Çakallı navodi kako se “uvijek suočavamo s optužbama država u EU, a Gülen ne”.

“Mislim da zapadne vlasti nas guraju jer mi volimo našu državu”, kaže on.

Njegovo lice mijenja izraz i mršti se kada govori o sljedbenicima Fethullaha Gülena, nekadašnjeg

opozicionim aktivistima i novinarima. Ali Çakallı ponosno ističe da je i sam učestvovao u progonu “gulenista” u BiH. On to smatra prirodnim jer rad “Sivih vukova” vidi kao produženu ruku turske zvanične politike.

U intervjuu za BIRN on je po prvi put otkrio način na koji je osnovana i djeluje organizacija “Sivih vukova” u

BiH, tvrdi da je za rad ogranka saglasnost dala centrala u Ankari i Ambasada Turske u Sarajevu, ali i otkriva planove za zvaničnu registraciju.

Pojašnjava kako od srednje škole kroz organizaciju “Ülkü Ocakları” teži ostvarenju turskog sna i borbi za pravедno društvo. Pristaje govoriti na bosanskom jeziku, koji skoro tečno govori, ali povremeno zastajkuje. Strahujući da će reći nešto pogrešno, povremeno traži pomoć turskog novinara koji je s BIRN-om prisustvovao razgovoru.

Izbor bratske zemlje na Balkanu za Çakallija nije bio slučajna nego logičan slijed praćenja turskog djelovanja, koje on kroz organizaciju osnovanu u BiH želi ostvariti.

“Naša baza je Turska. Ako je Turska u Bosni, mi smo tamo. Ako je Azerbejdžan, mi smo tamo. Što ne idemo na Siciliju? Nema [turske] države tamo”, priča on dok navodi humanitarne akcije za koje mu je trebala saglasnost centrale “Ülkü Ocakları” u Ankari.

S nekoliko kolega, on 2013. godine u BiH neformalno osniva “Ülkü Ocakları”, organizaciju “Idealnih srca” poznatiji kao “Sivi vukovi”. Iako više ne živi u BiH, povratku kući u Tursku želi iskoristiti za stvaranje kontakata i pomoć organizaciji koja i dalje funkcionira.

Odobrenje Turske za neregistrovanu organizaciju

Çakallı kaže kako nije imao namjeru osnovati bh. ogranak organizacije “Ülkü Ocakları”, osnovane 60-ih godina prošlog vijeka, koja se danas smatra glavnom organizacijom koja brani i širi krajnje desničarsku ideologiju utemeljenu na vjeri u superiornost turske nacije.

Po dolasku u BiH on je želio putovati i vidjeti sve što ova zemlja nudi.

“Otišao sam u Mostar, u Blagaj na tekiju (...) Vidim pet momaka kako se lijepo ponašaju, čitaju, pričaju... Sviđa ti se što ih vidiš”, prepričava on svoje iskustvo, navodeći kako ga je to podsjetilo na organizaciju u kojoj je član od srednje škole.

Pripadnici bh. ogranaka "Sivi vukovi" u Sarajevu

Foto: Facebook, screenshot

Tada je pozvao centralnu organizaciju, koju je zanimalo da li će jedan ovakav ogranak biti "državni problem".

"Rekli: 'Ako neće biti problem državni i nacionalni, možeš se baviti.' Pričao s Ambasadorom, rekli: 'Bavi se'", priča Çakalli osvrćući se na period u kome se, prema člancima i fotografijama objavljenim na internetu, i tadašnji bh. konzul Hrvoje Kanta u Istanbulu sreo s predstavnicima ove organizacije.

BIRN nije mogao dobiti komentar konzula o ovom susretu.

Iz Ambasade Turske u BiH i Ministarstva vanjskih poslova BiH nisu odgovorili na upite o organiziranju bh. ogranaka i sastanku održanom u Istanbulu. Çakalli navodi kako ga je Ankara imenovala za predsjednika neregistriranog bh. ogranaka 2014. godine.

Iako članovi ne skrivaju djelovanje u BiH, njihovo postojanje i rad nisu bili poznati široj javnosti. Na stranici ovog ogranaka na Facebooku se izvještavalo od njegovog osnivanja, a ima više od 5.000 pratilaca. Posljednju objavu na Facebooku ogranak je imao 2018. godine. U njoj se obavještava kako je predsjednik Devlet Bahçeli odobrio provođenje humanitarne akcije u BiH.

Bahçeli je osnivač "Ülkü Ocakları", te predsjednik Stranke nacionalističkog pokreta (MHP), koji je na izborima 2018. godine bio u koaliciji sa Strankom pravde i razvoja (AKP), koju predvodi Recep Tayyip Erdoğan.

Erdoğan u Bahçeli prošle godine poklonio "Mapu turskog svijeta", čiji se krak proteže sve do sjevernih dijelova BiH.

Praćenje "gulenista" kao neslužbeni zadatak

Bratski odnos s BiH vlast u Ankari željela je iskoristiti tokom 2018. i 2019. godine potražujući takozvane "guleniste".

Izručenja koja je Erdoğan očekivao iz BiH zaustavio je Državni sud, koji je ove zahtjeve odbijao navodeći kako Ujedinjene nacije (UN) pokret Gülena nisu zvanično proglasile terorističkim, što je uslov da ih i BiH smatra takvima.

Turski državljani koje je vlast proglasila "gulenistima" od straha su bježali iz BiH, ne znajući koliki bi pritisak mogao biti u budućnosti.

Razočaran odlukom Suda, koju smatra nepravednom, Çakalli navodi kako je odnos prema "gulenovcima" drugačiji u odnosu na "Ülkü Ocakları".

"U BiH sam prijavljivao 'gulenovce'. Zvao sam lokalnu policiju. Oni dođu i pitaju ko je. Neću u Bosni lagati policiju", prisjeća se Çakalli i dodaje da bi volio da su tada "gulenovce" zatvorili.

"Ako je izdao moju državu, sutra će i tebe", kaže on.

U Ministarstvu vanjskih poslova Turske smatraju Gülenov pokret zaslužnim za to što se u State Departmentu u Sjedinjenim Američkim Državama (SAD) došlo do zaključ-

ka kako se treba sačiniti izvještaj o "Sivim vukovima" kako bi se potom odlučilo da li će se ona označiti kao teroristička.

Predstavnik "Sivih vukova" u SAD-u naveo je da su osobe koje se mogu povezati s vođom FETO-a, kako turske vlasti nazivaju "gulenovce", Fethullahom Gülenom bile na sastanku s demokratskom zastupnicom koja je predstavila ovaj zahtjev.

Dok Çakalli "gulenovce" smatra izdajnicima, neke države Evrope organizaciju koju on predvodi u BiH žele da zabrane.

Tokom 2020. godine Francuska je zabranila djelovanje "Ülkü Ocakları" zbog govora mržnje i političkog nasilja. Njeni članovi su učestvovali u sukobima s Armencima koji pozivaju da se ubistva njihovih predaka priznaju kao genocid, što Turska odbacuje.

U Nizozemskoj i Njemačkoj postoji inicijativa za zabranu ovih organizacija, dok je Evropski parlament pozvao države članice Evropske unije da je proglase terorističkom grupom.

"Mi smo za njih barbari. Svijet je veliki, može svako doći, gledati ko smo, šta smo, tako da je isto; oni nama kažu 'vi ste loši', ali mi kažemo 'šta smo radili dosad, sve je tu'. Nemaju argumente da nam kažu da smo loši. Mi imamo podršku naše države, mogu raditi šta god hoće i pričati", kaže Çakalli, koji sebe i druge pripadnike ove organizacije ne smatra nacionalistima.

On za BIRN potvrđuje kako i danas saraduje sa ovim ogranacima organizacije u evropskim zemljama gdje je njihovo djelovanje kritikovano.

Prema Çakallijevoj objavi na Facebooku iz 2017. godine, akciju prikupljanja odjeće za djecu pomogla je upravo organizacija iz Njemačke.

Çakalli se prisjeća da su iz Njemačke drugom prilikom poslali novac da se kupi krevetić za djecu. On djelovanje organizacija, kako u Njemačkoj, tako i drugim zemljama u kojima se poziva na njihovo zatvaranje, smatra legitimnim sve dok se ne zatvore. Kaže kako države koje ih označavaju ekstremnima nemaju

"DIJELIMO KURBAN CIJELOM SVIJETU"

Objave na Instagram stranici s nazivom ogranaka u BiH prestale su 2018. godine, ali je napravljena nova istog naziva "Bosna-Hersek Ülkü Ocakları" [Sivi vukovi Bosna i Hercegovina]. Objave su na njoj počele 2020. godine i nastavljaju se do danas. U jednoj od objava iz jula prošle godine Çakalli drži baner s natpisom o klanju kuršana tokom Bajrama u BiH.

To je, kako on priča, bila tradicija tokom devet godina koju je ova organizacija provodila u BiH.

"Devet Bajrama sam bio tamo, 160 ovaca totalno sam zaklao, sedam bikova, i to dijelio po čitavoj Bosni, ne samo gdje su muslimani", priča Çakalli.

Za svaku od njih mu je, kako kaže, trebalo odobrenje centralnog ogranaka organizacije iz Ankare.

"Mi zovemo Ankaru, centar, ako imaju da šalju. Ako ne, pravi se reklama, 'Ülkü Ocakları' u svijetu. Na internetu izademo mi i kažemo: 'Dijelimo kurban cijelom svijetu'", pojašnjava Çakalli, navodeći kako se i ostale akcije provode na sličan način.

Takva okrenutost ogranaka ove organizacije ka Turskoj može ukazivati na veću razinu pripadnosti u odnosu na druge ogranke, smatra izvršni direktor organizacije "Counter Extremism Project" (CEP) David Ibsen.

On navodi kako turski nacionalisti na poraz Osmanlija u Balkanskim ratovima gledaju kao na veliku tragediju koju ne mogu prihvatiti, zbog čega učvršćuju svoj interes za ovu regiju.

"Turska također ulaže u obnovu džamija i povijesnih građevina iz osmanskog razdoblja na Balkanu, što se može promatrati kao dio ekspanzije meke moći neoosmanizma", navodi Ibsen, dodajući kako su aktivnosti "Ülkü Ocakları" vjerovatno dio ove političke agende.

U publikaciji *Ülkü Ocakları: Tursko-islamistički ekstremno desni ekstremizam* profesor Hüseyin Çiçek opisuje kako je u središtu turske percepcije i ideologije vjerovanje da su turski narodi izvorno živjeli u Aziji i počeli se seliti prema modernom Balkanu.

"Moglo bi se pretjerati i reći da se domovina turskog naroda proteže od južnih granica bivše Jugoslavije do Xinjianga", navodi se.

nikakve argumente. Jedini razlog zbog kojeg bi, prema njegovom mišljenju, saradnja bila prekinuta jeste da ih Turska proglasi neprijateljem.

"Sivi vukovi" su tokom 2020. godine izazvali neredu na mirnom skupu ženske kurdske organizacije u Beču kojim se željelo ukazati na sve veći broj ubistava žena u Turskoj i Austriji.

U Rezoluciji Evropskog parlamenta o izvještajima Evropske komisije o Turskoj za 2019. i 2020. godinu navodi se kako se rasistički desni ekstremistički pokret poznat kao "Sivi vukovi" širi u državama članicama EU, te kako je potrebno pomno pratiti njihove aktivnosti i suprotstaviti se njihovom utjecaju.

"On je posebno opasan za osobe kurdske, armenske ili grčke porijekla, ali i za sve one koje ova grupa smatra protivnikom", stoji u Rezoluciji.

Navodeći kako su "Sivi vukovi" organizacija zabranjena zbog ekstremističke prirode i sposobnosti poticanja nasilja, David Ibsen dodaje kako je doktrina ove organizacije evoluirala s vremenom, od idealiziranja Turaka do idealiziranja "turskih muslimana".

"Sivi vukovi" su međunarodna fašistička, turska nacionalistička i panturska organizacija i pokret", navodi Ibsen.

Bitnost političkog povezivanja

Organizacija "Ülkü Ocakları" zvanično je registrirana u Njemačkoj. Bosanskohercegovački ogranak to, prema dostupnim registrima udruženja i riječima Çakallija, nikada nije uradio.

Nastavak na sljedećoj stranici >>>

Devlet Bahçeli (drugi sa lijeva) na mitingu zajedno sa Recepom Tayyipom Erdoğanom

Foto: EPA-EFE/ERDEM SAHIN

»»» Nastavak sa prethodne stranice

Çakalli kaže da to nije urađeno jer je bilo teško ispuniti birokratske stvari, ali da je postojalo odobrenje Ankare. Çakalliju je važno da sve što radi u BiH bude shvaćeno kao da poštuju propise pa moli turskog novinara da prenese kako nije bilo ilegalnog djelovanja, te da se organizacija bavila humanitarnim radom.

Ali, prema zakonima u BiH, za humanitarno djelovanje i skupljanje novca mora postojati registrovano udruženje te priznanice o prijemu i isplati novca.

Ibsen pojašnjava kako se ova organizacija integrira u siromašnije zajednice kroz društveni i humanitarni rad.

"To im omogućava da regrutiraju ili se u najmanju ruku dodvore lokalnom stanovništvu, koje će onda podržati njihovo postojanje i misiju", zaključuje on.

Čak i bez registracije, Çakalli se nada da će novi članovi u BiH preuzeti buduće akcije pomoći.

Nekoliko članova se, s gestom spojenih prstiju, početkom godine fotografiralo u Travniku, navodeći kako ispunjavaju zadatke predsjednika Çakallija.

Ovaj gest je austrijska vlada zabranila 2018. godine. On podrazumijeva podignut mali prst i kažiprst, te stisnut palac, srednji prst i prstenjak. Osim gesta, zabranjen je i simbol "Sivih vukova", koji, kako pojašnjava Zeki Velidi Togan, važni "Ülkü Ocaklari" intelektualac, predstavlja vuka - ženku ili mužjaka koji slijede različite tradicije.

Novi članovi bh. "Ülkü Ocaklarija" će biti dužni o svakom koraku tražiti saglasnost Çakallija.

Članovi "Sivih vukova" u Travniku

Foto: Instagram, screenshot

ru, kažem: 'Mi hoćemo to raditi.' Da ja sam idem, ministar će reći: 'Ko si ti?' Politika zato ide, treba povezati", navodi on.

Duman, prvak Turske u kickboxu.

Duman, koji je ranije pristao da razgovara s novinarima BIRN-a, prestao je odgovarati na upite na

Društveni i humanitarni rad "Sivim vukovima" omogućava da regrutiraju ili se u najmanju ruku dodvore lokalnom stanovništvu, koje će onda podržati njihovo postojanje i misiju.

David Ibsen, izvršni direktor organizacije "Counter Extremism Project"

Bekira Şengöza roditelji su 2010. godine poslali na studije u BiH, što su prenijeli turski mediji. Četiri godine kasnije, Şengöz je prisustvovao sastancima ogranaka "Ülkü Ocaklarija". Iza zatvorenih profila na društ-

broj telefona preko kojeg je ranije komunicirao.

Upoznavanje Bosne, u kojoj je najmanje pola godine, započeo je kao i Çakalli, obilaskom Mostara i tekije u Blagaju, te Travnika, Zavidovića i Konjica.

Dok završava zvanični dio razgovora u kancelariji MHP-a u Urfi, Çakalli novinare moli da odu upoznati i predsjednika lokalnog ogranaka partije.

Bakir Bostanci, predsjednik MHP-a u Şanlıurfu, nije želio govoriti zvanično za BIRN tada, ističući kako vjeruje da je Çakalli sve dobro predstavio i da će se ogranak koji vodi dalje širiti.

Dok je vodio bh. ogranak, sarađivao je i sa Rizvanom Halilovićem, koji je bio predsjednik Udruženja bosansko-tursko prijateljstvo Bosfor, te član Stranke demokratske akcije (SDA) i predsjednik SDA Makedonije.

Nakon njegove smrti, Çakalli je na svom profilu uputio izraze saučestva navodeći kako je on pružao podršku bosanskom ogranaku "Ülkü Ocaklarija".

"On je pomagao nama dosta, s njim smo pričali o humanitarnim akcijama. Pomogao nam je da podijelimo zekat koji je jedan čovjek iz Turske imao", priča Çakalli, navodeći kako je Halilović bio prijatelj "našeg predsjednika".

"On puno voli [naš] program, tako smo se i upoznali", kaže i navodi kako iz BiH nikad nije tražio novac, već samo pomoć u podjeli prikupljenih sredstava.

Iz SDA nisu odgovorili na zahtjev za razgovor.

Pomoć koju je Çakalli dijelio u BiH podržavali su trenutni i bivši predsjednik organizacije "Ülkü Ocaklari" - Ahmet Yiğit Yıldırım i Olcay Kılavuz. Kılavuz je bio predsjednik organizacije "Ülkü Ocaklari" sve do 2018. godine. On je i član MHP-a.

Želja za zvaničnom registracijom

Akcije koje su provodili u BiH, Kılavuz je dijelio na svojim profilima. Na upit BIRN-a putem Facebooka za komentar nije odgovorio, kao ni Deniz Güzelay, koji je sa Çakallijem 2013. godine osnovao ogranak u BiH. Güzelay je danas potpredsjednik glavne organizacije u Ankari.

On na svom Instagram profilu i dalje dijeli fotografiju iz 2017. godine na kojoj ispred zastave MHP-a stoji s oružjem u ruci. U opisu navodi da je spreman za svaku borbu, citirajući izjavu Bahçelija, koji je istog dana objavio kako je "najmanje pet hiljada volontera" spremno da učestvuje u borbi, posebno u Kirkuku, gradu u Iraku.

Ogranak koji su Güzelay i Çakalli organizirali, kao i centralni u Ankari, više puta su odali počast Aliji Izetbegoviću, prvom predsjedniku SDA i prvom predsjedniku BiH.

Predavanje o njemu i o nezavisnosti BiH, tokom 2020. godine održao je Amir Duranović, profesor historije na Filozofskom fakultetu u Sarajevu.

Ovo predavanje organizirao je ogranak "Sivih vukova" iz Denizli provincije, s jugozapada Turske.

Profesor Duranović je, na upit BIRN-a, naveo kako je održao jednosatni razgovor o historiji BiH u obliku "pitanja - odgovori" sesije.

kroz čaršiju, na drugom spratu umjesto prozora visi baner s logom sivog vuka, simbola organizacije.

U konferencijskoj sali su okačene fotografije osoba kojima odaju počast kao šehidima. Rukovodilac ovog ogranka ima striktna pravila koja bez pogovora slijede dva dječaka koja se su zatekla u prostorijama. Ne pridajući puno pažnje gostima, dozvoljava snimanje.

Tu se, kako su kazali predstavnici organizacije, drže obuke djece i održavaju sastanci o budućima aktivnostima. Zbog nekih od aktivnosti iz prošlosti, David Ibsen navodi kako je "Ülkü Ocaklari" fašistički pokret koji se počeo isticati krajem 1970-ih u Turskoj. Na svom početku, pokret "Sivih vukova" bio je antikomunistički, te ga se smatralo odgovorom na uočenu prijetnju Turske iz Sovjetskog Saveza, što se s vremenom promijenilo.

U Izvještaju o zaštiti Ustava iz 2019. godine, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova Njemačke navelo je kako organizacija "Ülkü Ocaklari" djeluje pod dvije krovne organizacije, koje funkcioniraju u okviru zakona, ali da uprkos tome postoje i druge strukture unutar kojih sljedbenici ove organizacije šire svoje rasističke ideje o superiornosti, posebice putem interneta.

"Prema onome što smatraju ukupnim pozitivnim političkim razvojem u Turskoj, organizirani sljedbenici pokreta Ülkücü odlučili su da ne poduzimaju nikakve radnje vezane za političku situaciju u Turskoj koristeći imena svojih vlastitih organizacija", navodi se u izvještaju, koji zaključuje da sukobi suparničkih ekstremističkih skupina iz Turske predstavljaju prijetnju

GRADONAČELNICA KARIĆ U POSJETI?

Dan nakon posjete novinara BIRN-a, na poziv gradonačelnika Şanlıurfe Zeynela Abidina Beyazgüla, delegacija Grada Sarajeva je došla u zvaničnu posjetu.

Nedugo nakon njihove posjete, Çakalli je na Twitteru objavio kako je, na poziv gradonačelnika, upoznao gradonačelnicu Benjaminu Karić, članicu Socijaldemokratske partije (SDP).

"Dobri dani su vrlo blizu za Şanlıurfu", napisao je tom prigodom Çakalli.

Odgovarajući na upit BIRN-a o fotografiji sa članom ove ekstremističke organizacije, iz Grada Sarajeva su odgovorili da nije bilo zvaničnog sastanka.

"Delegacija Grada Sarajeva imala je sastanke i posjete isključivo s gradonačelnikom i predstavnicima Uprave", naveli su u pisanom odgovoru za BIRN.

Razgovori s predstavnicima vlasti upravo su ono što Çakalli očekuje da bude ključni segment u razvoju organizacije "Ülkü Ocaklari" u BiH. Na taj način će moći raditi projekte, otvarati škole i produbiti djelovanje ove organizacije.

Kad su ga novinari BIRN-a pitali za kontakte u BiH, Çakalli je kazao kako je organizacija samostalno djelovala, dodavši kako je za ostvarivanje bilo kakvih većih ciljeva potrebna saradnja s političarima.

"Ako otvorimo školu, ko će pomoći - političar. Ne mogu sam s ministrom pričati, moram prvo projekat, argument. Idem svom političar-

tvenim mrežama, Şengöz i dalje odobrava objave ove organizacije.

On je sin dugogodišnjeg člana MHP-a Metina Şengöza, koji je osnovao fondaciju za prihvatanje studenata koji se sele iz jednog mjesta u drugo kako bi se školovali.

Kako se, prema natpisima na stranici "Vukova", da naslutiti, Çakallijev zamjenik trebao bi biti Şamil

Okupljeni pokazuju rukom znak "Sivih vukova" tokom protesta u blizini zgrade Evropske unije u Briselu 2007. godine

Foto: EPA/Francois Walschaerts

"Nije bila riječ o bilo kakvom formalnom susretu niti ugovornim obavezama", navodi Duranović u odgovoru, pojašnjavajući da nije imao informacija o djelovanju organizacije u BiH.

Organizaciju u BiH Çakalli planira u narednom periodu registrirati. Za to će svakako trebati slaganje turskih vlasti.

Želeći predstaviti kako funkcionira registrirani ogranak, Çakalli novinarima BIRN-a pokazuje prostorije registriranog ogranka "Ülkü Ocaklari" u Şanlıurfu.

Do zgrade u kojoj je smještena organizacija dolazi se prolaskom

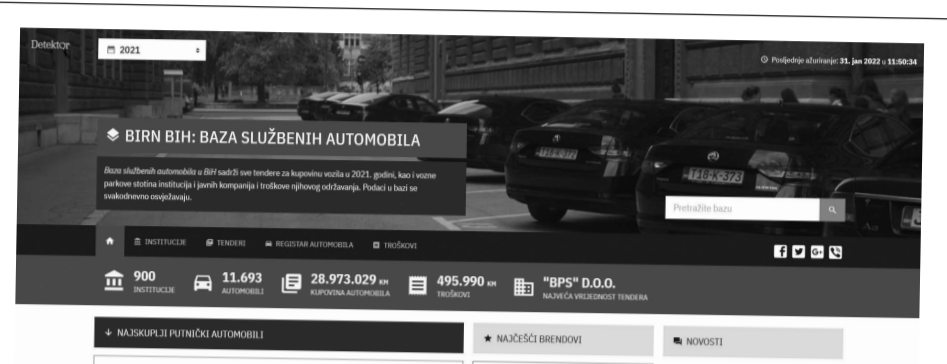
njemačkoj sigurnosti.

"Spontani nasilni sukobi izazvani situacijom mogu se dogoditi u bilo kojem trenutku, posebno uz uključivanje mladih sljedbenika Kurdistanske radničke stranke (PKK) i turskih desničarskih ekstremista koji nisu organizirani u udruhu", navodi se.

Domaće sigurnosne institucije u BiH nisu odgovorile na upit BIRN-a da li im je poznato djelovanje "Sivih vukova" u BiH.

BIRN je kontaktirao nekoliko drugih članova "Sivih vukova" u BiH koje je identifikovao putem društvenih mreža, ali oni nisu odgovarali na zahtjeve ili su odbili razgovor. ■

PET BAZA PODATAKA BIRN-a BiH, POUZDAN IZVOR INFORMACIJA

Baze podataka kao alat za dokumentovanje i učenje

Denana Đelilović jedna je od hrabrih žena Krušnice koje su 2017. godine protestovale protiv izgradnje male hidroelektrane na njihovoj rijeci. Dvojica policajaca su počela da je čupaju, da joj uvrću ruke, dok su druge žene istovremeno pokušavale da je spase. Trojica policajaca odukli su je prema policijskom autobusu.

“Ja sam samo zažmirila i počela plakati”, rekla je Đenana novinarima Detektora i dodala da su se policajci smijali dok su izlazili iz autobusa u kome su žene povraćale.

Kada se vratila iz policijske stanice, pozlilo joj je pa se na mostu onesvijestila. Još i danas ima posljedice zbog povrede ruke.

Ali niko od policajaca nikada nije disciplinski odgovarao.

“Nažalost, ništa se nije moglo uraditi, jer smo mi, kako kažu, ‘udarili na državu’. To je tako u tom vremenu u kakvom živimo. (...) Nema krivca, samo su žene krive koje su sjele tu na most”, rekla je jedna od žena s protesta iz Krušnice.

Sigurno se možete sjetiti i videosnimka iz perioda pandemije koronavirusa kada su dvojica policajaca tukla muškarca ispred zgrade u Mostaru. Ni oni nikada nisu kažnjeni. Istraživanje BIRN-a BiH pokazalo je da u ovim i brojnim drugim slučajevima, policajci nisu disciplinski odgovarali.

Tako je nastala naša Baza disciplinskih postupaka protiv policajaca, u kojoj smo pokazali da je stotine disciplinskih postupaka protiv policajaca otišlo u zastaru zbog proceduralnih nedostataka, kao i da su slučajevi policijskog nasilja koji su uznemirili javnost u Bosni i Hercegovini prošli nekažnjeno ili se dugotrajni postupci još uvijek vode. Ova baza je nastala i velikom upornošću novinara BIRN-a BiH da se sa institucijama izbere za podatke od javnog interesa, a ogolila je sistem nekažnjavanja “čuvara građana” koji su kršili ljudska prava i pravila policijske profesije.

Iako je BIRN BiH 2021. objavio Bazu službenih automobila u BiH koja sadrži podatke o svim tenderima za kupovinu vozila za institucije i javne kompanije Bosne i Hercegovine, kao i troškove njihovog održavanja, sadržaj su mediji, javnost i istraživači koristili godinama kasnije kako bi prikazali ili komparirali ogromna trošenja budžeta na vozne parkove.

U Bazi se nalazi čak 900 institucija koje su godišnje trošile desetine miliona maraka na automobile nerijetko

namjenski naručene sa zatamnjenim staklima, grijačima u sjedištima, ili izofixom za dječije sjedalice iako su kupovali službene automobile kojim službenici nisu nikada prevzeli niti jedno osim možda vlastite djece.

Ovo je jedna od pet baza koje je BIRN BiH potpuno besplatno omogućio građanima, medijima i drugima koji su naš rad koristili kao pouzdan izvor informacija.

Udžbenici u BiH su politizirani i produbljuju podjele, a u želji da pomognemo izučavanje bliske prošlosti, napravili smo Bazu sudski utvrđenih činjenica o ratu u BiH. Iz haških presuda izvađene su sudski utvrđene činjenice koje su osnov ove baze, podijeljene u deset regija, te su one pretočene u rečenice razumljive mlađim generacijama. Na takav način i s pomno biranim kadrovima, bez krvi ili

drugog uznemirujućeg sadržaja, objavili smo u Bazi i deset kratkih dokumentarnih filmova koji sadrže i lična svjedočenja svjedoka, žrtava i preživjelih, čime se i na takav način želi pružiti podrška u borbi protiv negiranja i minimiziranja zločina i presuđenih činjenica.

Stoga ova multimedijalna baza služi budućim istraživačima, studentima, novinarima, ali i nastavnicima i ministarstvima obrazovanja koji iz ponuđenih obrazovnih alata mogu crpiti materijale za nastavne planove

i programe, te metodologije o tome kako predavati o proteklom ratu. U dva kantona Baza je već u upotrebi na časovima historije.

Damir Cvrk bio je tek rođen kada je njegov otac ubijen u srebreničkom genocidu. Novinari Detektora upoznali su ga na “Maršu mira”, kada im je govorio o tome kako se osjeća ponižen kada čita komentare na društvenim mrežama u kojima se negiraju događaji u kojima je ostao siročić.

“Pretežno omladina neškolorovana ostavlja takve komentare, što nisu dovoljno informisani, što su nahranjeni lažnim informacijama...”, rekao je tada, kao i da smatra da je mržnja kroz komentare prisutna jer nema posljedica.

Zbog njega, ali i drugih žrtava, te kao rezultat višegodišnjeg napornog rada i znanja naših novinara, objavili smo i bazu “Mapiranje mržnje”, još jedan od alata u borbi protiv relativiziranja, minimiziranja i negiranja, koji su i dalje u značajnoj mjeri prisutni u BiH uprkos zakonskim zabranama.

“Mapiranje mržnje” sadrži izjave političara koje su, prema posebno izrađenoj metodologiji BIRN-a BiH, okarakterisane kao govor mržnje, diskriminatorni govor i negiranje genocida i drugih zločina. Baza sadržava i incidente motivisane mržnjom, te iscrtavanje murala u kojima se veličaju ratni zločinci. ●

Tokom dugogodišnjeg rada, novinari naše redakcije pratili su suđenja za korupciju, terorizam i ratne zločine, a stotine stranica presuda odlučili smo iskoristiti za dvije važne baze, koje se također koriste i danas.

Objavili smo Bazu presuda za domaći terorizam, kao i za borbe u sukobima u Siriji i Ukrajini, koje su izrečene u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji i Srbiji. Osim toga, za one koji se žele baviti izvještavanjem o terorizmu, baza sadrži i videotraining u kome su novinari i urednici BIRN-a BiH podijelili svoja znanja i iskustva.

PROTJERANE RUSKE DIPLOMATE SADA AKREDITOVANE U BiH

Ruske diplomate koje su evropske države protjerale nakon invazije na Ukrajinu akreditovane su u ruskoj misiji u Bosni i Hercegovini, otkriva Detektor

Autori: Nino Bilajac i Nermina Kuloglija-Zolj

April je 2022. godine i u prostorije Ministarstva vanjskih poslova Sjeverne Makedonije pozvan je ruski ambasador Sergej Bazdnikin. Uručena mu je diplomatska nota u kojoj se navodi da je šest diplomata nepoželjno u toj državi i da će u narednih pet dana morati napustiti njenu teritoriju.

Među njima je ime Ilije Serova, atašea za medije Ambasade Rusije u Sjevernoj Makedoniji.

Još 8. aprila Serov je za lokalni medij izjavio da protjerivanje pet ruskih diplomata iz Sjeverne Makedonije neće ostati bez "adekvatnog odgovora", a sedam dana kasnije i sam Serov se našao u grupi novih šest ruskih diplomata koje su vlasti u Skoplju protjerale nakon početka invazije na Ukrajinu.

U saopćenju Ministarstva vanjskih poslova Sjeverne Makedonije od 15. aprila precizirano je da su ruski diplomati protjerani na osnovu informacija prema kojima su obavljali aktivnosti suprotne Bečskoj konvenciji o diplomatskim odnosima. U saopćenju se ne navode imena diplomata, ali objave ruske bajkerske grupe otkrivaju identitet najmanje jednog od njih.

Ruskim diplomatima je dat rok od pet dana da napuste Sjevernu Makedoniju.

Od protjerivanja do prijema u Sarajevu

Godinu dana poslije protjerivanja iz Skoplja, u maju 2023. dvadesetpetogodišnji Serov će se pojaviti na svečanom koncertu Sarajevske filharmonije u Vijećnici povodom Dana pobjede nad fašizmom, gdje su se nalazili predstavnici međunarodne zajednice i domaćih vlasti. On je tada već i na zvaničnoj diplomatskoj listi u BiH.

Koncert su organizovali Grad Sarajevo i gradonačelnica Benjamina Karić. Iz Gradske uprave nisu odgovorili na zahtjev Detektora za komentar.

Ali, Serov nije jedini ruski diplomat kojeg su evropske države protjerale nakon invazije na Ukrajinu a koji je akreditovan u ruskoj misiji u Bosni i Hercegovini.

Novinari Detektora otkrili su u BiH najmanje još jednog ruskog di-

plomata koji je protjeran iz svoje prethodne misije u Evropskoj uniji. On se nedavno sastao s direktorom Službe za poslove sa strancima, kako bi razmijenili podatke o radu.

Ranije je *Radio Slobodna Evropa* otkrio sličnu praksu dolaska protjeranih ruskih diplomata u Srbiju, gdje su za dvojicu njih pisali o povezanosti s ruskim obavještajnim službama.

Sada, prema istraživanju Detektora zasnovanom na zvaničnim i nezvaničnim diplomatskim izvorima, objavama na društvenim mrežama i izvorima iz sigurnosnih agencija, BiH postaje sigurno utočište za diplomate nepoželjne u drugim zemljama gdje je manje ruskog uticaja.

Za dekana Fakulteta političkih nauka u Sarajevu Seada Turčalo ovaj primjer pokazuje unutrašnju slabost u sigurnosnom sistemu jer se podaci o protjeranim diplomatima mogu naći i u otvorenim izvorima. Granična policija je trebala dobiti obavještajne podatke o procjeni da se radi o osobama koje su prijatna za nacionalnu sigurnost, smatra Turčalo.

"Činjenica da takve osobe pređu granicu BiH, borave u BiH, govori o nedostatku tog sistema, odnosno mogućnosti da su upravo neke ključne strukture penetrirane sa strane proruskih, pod navodnicima

Ilija Serov, krajnje lijevo, na koncertu u sarajevskoj Vijećnici povodom obilježavanja Dana pobjede nad fašizmom

Foto: FENA

agenata, odnosno proruskih aktera", kaže.

"To je zadatak koji je na nivou onog što nazivamo 'hibridno ratovanje' i predstavlja ozbiljan sigurnosni izazov za BiH, kojeg zapravo BiH, manje ili više, nije svjesna", dodaje Turčalo.

Za Vladislava Davidzona, stručnjaka za postsovjetsku historiju i stipendistu Atlantskog vijeća, ruske obavještajne i sigurnosne službe i dalje su duboko uključene u operacije na Balkanu i nastavljaju istraživati slabosti širom regiona.

"Kako je Evropska unija izvršila pritisak unutar država EU, šaljući mnoge od njih kući u Rusiju, i otežala ruskim špijunima da djeluju koristeći diplomatsko pokriće - Rusi su prebacili resurse u zemlje na periferiji EU, gdje mogu nastaviti djelovati manje-više slobodno", objašnjava Davidzon.

"Bh. slučaj je posebno tužan za mnoge od nas kojima je stalo do Ukrajine i zapadne kohezije", dodaje.

Serov je danas ataše u ruskoj ambasadi u BiH, prema informacijama sa zvanične diplomatske liste BiH.

Elmedin Konaković, ministar vanjskih poslova BiH koje pravi diplomatske liste, nije odgovorio na više upita Detektora, poslanih tokom nekoliko mjeseci, o podacima ruskih diplomata. Zato nije bilo moguće zvanično potvrditi identitete dvojice ruskih diplomata.

Detektor je, uz pomoć nezvaničnog izvora u Sjevernoj Makedoniji upoznatog s detaljima, potvrdio biografske podatke Serova, koji se poklapaju s podacima dva nezavisna izvora u BiH.

"Ljudi koji rade u obavještajnim službama Ruske Federacije dio su

diplomatskog kora", kaže Turčalo i dodaje da kroz takvu poruku treba preoblikovati vanjsku politiku BiH.

"Onemogućavaju da BiH provodi vanjsku politiku neovisno, da u određenom segmentu utiču na izbornu politiku, odnosno da budu fokusirani na političku opoziciju, što je generalno nešto što zapravo pripadnici ruskih obavještajnih službi, koji su tu u svojstvu diplomata, u različitim zemljama rade", smatra Turčalo.

Utočište za diplomate nepoželjne u EU

Jednog od diplomata koji su sada u BiH, Antona Sokolova, protjerala je Hrvatska. Kako je za *Detektor* potvrđeno iz evropskog diplomatskog izvora i sigurnosnog izvora u BiH, Sokolov je bio među 18 diplomata koje je Hrvatska protjerala 11. aprila 2022. godine.

Njegov ime nalazi se među ruskim zvaničnicima na diplomatskoj listi Hrvatske iz aprila 2022. godine. Tada je bio na funkciji drugog sekretara. Ali njegovog imena nema na listi objavljenog godinu dana poslije.

Ime Anton Sokolov, kako se vidi u javno dostupnim podacima, objavljeno je na diplomatskoj listi Ministarstva vanjskih poslova Bosne i Hercegovine iz maja 2023., gdje se navodi da je imenovan na funkciju prvog sekretara Ambasade Ruske Federacije. Ovo je njegov drugi mandat u BiH.

Rusi su prebacili resurse u zemlje na periferiji EU, gdje mogu nastaviti djelovati manje-više slobodno. Bh. slučaj je posebno tužan za mnoge od nas kojima je stalo do Ukrajine i zapadne kohezije.

Vladislav Davidzon, stručnjak za postsovjetsku historiju

Anton Sokolov

Foto: Instagram, screenshot

priča

6.9.2023.

objavljena

Kako se navodi u godišnjem izvještaju hrvatske obavještajne službe, jedan od razloga za protjerivanje ruskih diplomata bio je prikriveni i nelegalni obavještajni rad u Hrvatskoj.

U ovom dokumentu nisu objavljena imena protjerenih diplomata, a Ambasada Hrvatske u BiH niti obavještajna agencija nisu odgovorile na zahtjev da potvrde identitet Sokolova, a Ministarstvo vanjskih poslova ove zemlje u odgovoru je navelo da se podaci mogu tražiti od Ambasade Rusije u Hrvatskoj.

Detektor je kretanje Sokolova pratio i preko objava na društvenim mrežama njegove supruge Ane Sokolove. Njeno ime je navedeno uz ime Antona Sokolova 2019. godine na diplomatskoj listi BiH, jer je Sokolov tada bio drugi sekretar ruske misije u Sarajevu. Nakon toga njeno ime nije navođeno na listama u kasnijim godinama.

Tokom prvog mandata prisustvovao je projekcijama filmova s ruskom ratnom tematikom, obilježavanju godišnjica i okupljanju "Besmrtnog puka" u znak sjećanja na Crvenu armiju.

Javno dostupni podaci koje je Detektor potvrdio iz dva nezavisna izvora u BiH, pokazuju da je Sokolov upravo iz BiH otišao u Hrvatsku, odakle je protjeren nakon početka ruske invazije na Ukrajinu.

Prema javno objavljenim fotografijama i praćenjem profila Sokolove, moguće je utvrditi ove prelasku. U Petrovu 2017. godine njih dvoje su prisustvovali početku Festivala ruskog filma. U tom periodu, Sokolova je objavljivala fotografije iz brojnih gradova i s planina BiH.

Ana Sokolova je, kako se vidi na Instagramu, 17. aprila 2022. objavila fotografiju iz Varaždina u Hrvatskoj.

Devet dana kasnije, odnosno 15 dana nakon što je Hrvatska odlučila da protjeruje ruske diplomate, u objavi na istoj mreži Sokolova je obavijestila svoje pratioce o trećoj selidbi u godinu dana.

Kako je navela, spakovano je 1,5 tona privatnih stvari, a uslijedila su i 24 sata u autu.

U jednom od odgovora na komentare na tu objavu, Sokolova je otkrila i da je porodica prošla kroz provjeru na granici s Poljskom, a u sljedećem precizira da se porodica vratila u Moskvu.

Daljnje objave Sokolove sugeriraju da je porodica provela izvjestan period u Rusiji. Sve do 21. januara 2023., kada Sokolova objavljuje novu fotografiju iz Bosne i Hercegovine.

Ana Sokolova nije odgovorila na zahtjev za razgovor upućen na njen Instagram profil.

Brojne zemlje Evropske unije protjerale su desetine nepoželjnih ruskih diplomata nakon početka invazije Rusije na Ukrajinu u februaru 2022. godine. Ruske ambasade morale su smanjiti svoje misije ili protjerane diplomate zamijeniti novim.

U Bosni i Hercegovini ruska misija raste. Uskoro se očekuje otvaranje konzulata u Banjoj Luci, a na spisku ruskih diplomata u BiH jedan

"NOĆNI VUKOVI" PRIREDILI ISPRAĆAJ

Detektor je put Serova iz Sjeverne Makedonije pratio uz pomoć objava makedonskog vođe "Noćnih vukova" – moto kluba bliskog Putinu, koji je pod zapadnim sankcijama. Taj bajkerski klub je odlučio organizovati ispraćaj za protjerane ruske diplomate, a njegovi članovi su ih pratili cijeli put kroz Sjevernu Makedoniju.

"Ove ruske diplomate i njihove porodice su non grata za makedonske vlasti, a za nas će uvijek biti dobri ljudi i naši prijatelji bez obzira na okolnosti. Dovedi smo ih bezbjedno na makedonsko-srpsku granicu, poželjeli smo im sretan put, zdravlje, uspjeh, sreću i da se vidimo ponovo u boljim vremenima", stoji u objavi vođe ruskog bajkerskog kluba.

Ranije je Detektor otkrio bliske političke veze koje članovi ogranka ovog kluba u Bosni

Ispraćaj Ilije Serova i drugih protjerenih diplomata u Sjevernoj Makedoniji 2022. godine

Foto: Facebook, screenshot

i Hercegovini imaju s vlastima u Republici Srpskoj, a klub je imao važnu ulogu u aneksiji ukrajinske regije Krim te odvajanju pojedinih ukrajinskih regija još 2014. godine.

Detektor je utvrdio da se Ilija Serov nalazi na fotografijama koje su tada objavljene na Facebook profilu Lenina Jovanovskog, vođe "Noćnih vukova" u Sjevernoj Makedoniji. Jovanovski se deklarirao kao makedonski nacionalista i veliki ljubitelj Rusije i Vladimira Putina.

Njegove objave na društvenim mrežama pokazuju da prisustvuje bajkerskim okupljanjima u kojima se veličaju Rusija, moto parade na Krimu i u Srbiji, a na jednom od skupova na Krimu vozio je rame uz rame s Putinom.

Iz Ministarstva vanjskih poslova Sjeverne Makedonije niti iz ambasade ove zemlje u Sarajevu nisu odgovorili na upit Detektora za potvrdu protjerivanja Serova i zahtjev za komentar.

je već registrovan kao uposlenik konzulata koji još uvijek nije zvanično otvoren. Još uvijek nije saopćeno gdje će konzulat biti smješten. U isto vrijeme se u Banjoj Luci gradi ruski hram, jedan od najvećih na Balkanu.

Davidzon smatra da je kranji cilj Rusije, dugoročno gledano, da zadrži dijelove postjugoslovenskog prostora koji nisu integrisani u EU i NATO – BiH, Srbiju, Kosovo i druge – da se u budućnosti ne kreću u euroatlantskom pravcu.

"BiH je i dalje veoma važna kao mjesto iz kojeg mogu špijunirati Hrvate, Srbe i Kosovare", kaže Davidzon.

Povećana ruska misija i u Srbiji

Ranije istraživanje Radija Slobodna Evropa otkrilo je da je ruska misija povećana i u Srbiji, gdje je utiči-

Trebalo je, upravo kroz svoje kanale i činjenicu da Ministarstvo vanjskih poslova daje odobrenje, onemogućiti da protjerane osobe budu dio diplomatskog kora.

Sead Turčalo, dekan Fakulteta političkih nauka u Sarajevu

te našlo najmanje troje diplomata nakon što ih je na stotine protjerano iz zemalja članica Evropske unije ili stavljeno na "crnu listu", za što je nekoliko zemalja kao razlog navelo sumnje u špijunažu. RSE je pisao kako se u Srbiji sada na listi nalaze 62 diplomata, u poređenju s 54 njih u martu 2022. godine.

Nakon protjerivanja iz Hrvatske, Sokolova je u julu ove godine u Službi za poslove sa strancima dočekaao direktor. Prema vijesti na

internet stranici Službe, direktor Žarko Laketa je Sokolova i još jednog uposlenika Ambasade upoznao sa izazovima rada s migrantima, ali i organizaciji, projektima i rezultatima Službe. Izvještaj navodi kako se Sokolov zahvalio Laketi za razmjenu informacija koje je dobio od njega te naglasio važnost "daljnjeg održavanja uspostavljenih profesionalnih veza i odnosa između Službe i Ambasade".

Iz Službe za poslove sa stranci-

ma nisu odgovorili na dio upita za komentar sastanka sa Sokolovom, a u pisanom odgovoru su objasnili da nisu nadležni za postupanje prema diplomatima i da to radi Ministarstvo vanjskih poslova.

"U ovom slučaju kada imate osobu koju druga zemlja smatra aktivnim obavještajcem, kojeg kao obavještajna služba njegove države i štiti na različite načine, a nemate adekvatan kontraobavještajni rad u državi, onda je moguće da se on sastane i bude na različitim događajima, razgovara s bilo kime, prikuplja na taj način odgovarajuće podatke da ga zapravo sugovornik apsolutno ne doživljava na taj način drugačije nego kao običnog diplomatu", kaže Turčalo.

Ministarstvo vanjskih poslova BiH nije odgovorilo na upit Detektora da li je BiH protjerala ruske diplomate. Zvanična saopćenja Ministarstva ne navode da se to desilo od početka ruske invazije na Ukrajinu, dok vlasti Republike Srbije na čelu s Miloradom Dodikom nastavljaju održavati čvrste odnose s ruskim vlastima.

Iz Obavještajne agencije također nisu odgovorili da li su vršili bilo kakve provjere dvojice diplomata koji su došli u BiH.

Turčalo kaže da je Ministarstvo vanjskih poslova, upravo imajući u vidu da su te osobe protjerane – jedna iz zemlje članice EU, a druga iz Sjeverne Makedonije – trebalo onemogućiti da one budu dio diplomatskog kora.

"Trebalo je – upravo kroz svoje kanale i činjenicu da oni daju odobrenje – onemogućiti da takva osoba bude dio diplomatskog kora", smatra Turčalo.

Iz Ambasade Ruske Federacije u BiH nisu odgovorili na upit za komentar niti na zahtjev za razgovor sa Serovom i Sokolovom.

Anton i Anna Sokolov na Festivalu ruskog filma 2017. godine u Petrovu

Foto: Screenshot, RTRS

Drugi o nama

Detektor
20
GODINA
S VAMA

Emir Suljagić

direktor Memorijalnog centra Srebrenica

“I u ličnom i u profesionalnom kapacitetu se smatram prijateljem s BIRN-om BiH, i vrlo rado konzumiram usluge koje preko platforme Detektor plasirate javnosti. Kao direktor Memorijalnog centra Srebrenica, fantastično saradujem s urednicima i novinarima. Zajedno smo ostvarili značajne rezultate, kao što su istraživanja, izložbe, online platforme, i mogu reći da sam sretan što smo strateški partneri. BIRN BiH je rijedak ozbiljan medij u BiH i glas istine, jakog kapaciteta koji je ključ u tranzicijskoj pravdi. To su državne teme koje moraju ostati žive, a BIRN je ključni faktor za realizaciju suočavanja s prošlošću”.

Minka Kreho

v.d. predsjednika Suda BiH

“BIRN BiH i njegova platforma Detektor su vrlo objektivni i profesionalni medij koji prati sve u Sudu BiH, prenoseći tačne informacije, bez primjesa i dodatka. Uvijek vas vrlo rado pratim i čitam, i poistovjećujem sa stranim profesionalnim medijima koji su pratili i haška suđenja. Samo tako nastavite i svaka vam čast”.

Branko Todorović

izvršni direktor Helsinškog odbora za ljudska prava BiH

“Sretan sam što postoje pojedinci i mreže poput BIRN-a BiH koji profesionalno, istraživački, na jedan ozbiljan način postaju najveći podržavalac potrebe za istinom unutar BiH. Od tragičnih događaja iz rata, preko korupcije i zloupotrebe vlasti u BiH koja onemogućuje njen razvoj, BIRN je pravi borac za

istinom. Šteta je što u svakoj lokalnoj zajednici nemamo takav jedan medij. Potrebne su nam tačne i objektivne informacije, a BIRN ih o najosjetljivijim pitanjima u BiH detaljno istražuje. BIRN BiH je primjer kako se to treba raditi. Vi osvajate slobodu mišljenja i govora i ukazujete na to šta je profesionalna i građanska hrabrost”.

Ajna Jusić

predsjednica Udruženja “Zaboravljena djeca rata”

“Redovno čitam tekstove s portala Detektor koji je primjer nezavisne medijske platforme koja, kroz svoj objektivni pristup istraživanju i svemu što radi, može itekako doprinijeti za bolju budućnost nadolazećim generacijama u BiH.

Dinko Dundić

urednik portala Fokus

“BIRN BiH je primjer pouzdanog i profesionalnog medija. Postavili su standarde kojima bi trebali stremiti mediji u BiH. Poseban značaj je u praćenju i dokumentovanju procesa ratnih zločina, što će od posebnog značaja biti s određenim protokom vremena. Kada se tome dodaju istraživački tekstovi, dokumentarni filmovi, edukacije za medije, jasno je zašto je važno da BIRN nastavi s radom i daljim napredovanjem u vremenu koje je pred nama”.

Ivana Korajlić

direktorica Transparency Internationala u BiH

“Rad BIRN-a BiH pratim već dugi niz godina, ne samo zbog naše svakodnevne saradnje koju imamo, već i generalno u dijelu o radu pravosuđa, što je jako važno za društvo cjelokupno. Jer gotovo da

nijedan medij to temeljito ne prati kao novinari BIRN-a, kroz analize, istraživanja, dokumentarne filmove i TV emisije. Rad BIRN-a nije samo važan zbog doprinosa u tranzicijskoj pravdi, već i generalno zbog integriteta pravosuđa, transparentnosti pravosuđa i tome sličnim temama”.

Miodrag Stojanović

advokat

“Što se mene tiče, redovno pratim rad BIRN-a BiH i pisanje portala Detektor, koji je za mene najprikladniji medij, zbog onoga što prate, a čime se ja bavim. Prvenstveno me zanima i korisno mi je jer mogu pratiti pisanje o predmetima u kojima ja zastupam, a mnogo mi pomaže u radu i to što na jednom mjestu mogu čitati i izvještaje s ostalih suđenja i tako se informisati. Smatram da je rad BIRN-a itekako značajan za sudsku praksu generalno”.

Bakira Hasečić

predsjednica Udruženja “Žena - žrtva rata”

“Od prvog dana i vašeg početka rada pratim BIRN BiH. To je jedini naš prozor u svijet i informisanje nas žrtava preživjelih ratnih strahota, genocida i drugih zločina. Putem BIRN-a BiH pratimo suđenja za ratne zločine i saznajemo mnoge stvari, jer nemaju sve žrtve priliku da budu u sudnicama, što je za sve preživjele neizmerno bitno. Jedini ste temeljiti u prenošenju informacija i istine i istrajni u istraživanju teških događaja”.

Sabina Mehić

advokatica

“Redovno pratim rad BIRN-a BiH i čitam gotovo svaki tekst sa suđenja

koja prate vaši novinari. Svjedok sam i da su to vrlo profesionalni tekstovi, prateći tekstove sa suđenja pred Sudom BiH u kojima i sama učestvujem. Svaki detalj je realno prenesen. Rad BIRN-a BiH bitan je iz više razloga, osim za građane koje zanimaju procesi tranzicijske pravde, tako i za nas advokate. Vaše baze podataka u koje svi imaju uvid, nama pravnicima itekako koriste u našem radu”.

Dijana Strujić

Udruga obitelji poginulih i nestalih hrvatskih branitelja domovinskog rata općine Bugojno

“Redovno pratim rad BIRN-a i čitam tekstove sa Detektora, jer na taj način mi iz Udruge dobijamo prave informacije sa suđenja i, ako tako mogu reći, oduševljena sam načinom na koji to rade novinari BIRN-a i drago mi je što postojite. Vaš rad jako je bitan jer širite informacije bitne za nestale, koje mi ne bismo na drugi način ni mogli dobiti, jer ostali mediji se ili ne bave time, ili ne rade temeljito kao vi. Upravo je taj vaš rad jako bitan i zbog budućnosti na ovim prostorima, jer samo istinom o onome što se dogodilo možemo nastaviti dalje u budućnosti”.

Goran Timotija

predsjednik Gradske organizacije porodica zarobljenih i poginulih boraca i nestalih civila Istočno Sarajevo

“Poprilično sam upućen u rad BIRN-a BiH i pratim tekstove s portala Detektor, naročito ono što se tiče predmeta koji me zanimaju. Ovoj državi je potrebna svaka istraživačka medijska kuća koja radi nepristrasno i objektivno svoj posao, a smatram da BIRN to jeste. Svjesni smo svi koliki je uticaj na medije već odavno i zato je bitno da neko sa suđenja, pogotovo o ratnim dešavanjima, izvještava na jedan profesionalan način. Ja se nadam da će BIRN tako nastaviti raditi i u budućnosti”.

Impresum

Adresa:
Splitska 6, 71000 Sarajevo, BiH
t: +387 33 237 269
f: +387 33 237 292

Web:
www.detektor.ba
www.birn.eu.com

Mail:
urednik@birnetwork.org,
office.bih@birnetwork.org

Izvršni direktor:
Denis Džidić

Urednik:
Semir Mujkić

Zamjenica urednika:
Džana Brkanić

Pomoćnik urednika:
Haris Rovčanin

Redakcija:
Marija Taušan
Emina Dizdarević Tahmišćija
Lamija Grebo
Nermina Kuloglija-Zolj
Azra Husarić Omerović
Irvin Pekmez
Jasmin Begić
Aida Trepanić Hebib
Enes Hodžić
Nino Bilajac
Lejla Memčić
Hana Vranac
Selma Melez

Snimatelji:
Mirza Mršo
Anes Asotić

Montaža:
Elvedin Zorlak
Mirza Mokrović

Dopisnici:
Admir Muslimović

Društvene mreže:
Kerim Hodžić

Projekt menadžeri:
Katarina Zrinjski
Aida Mahmutović
Mirza Halilčević

Finansije:
Zlatko Tadić
Igor Milićević

Lektura:
Nadira Korić
Amila Žunić

Prevod:
Sunita Hasić-Jakovljević

**Specijalno izdanje
"20 godina s vama":**

Design & DTP:
Jasmin Leventić

Ilustracija na naslovnoj strani:
Vanja Lazić